Nova & Accurata
METHODUS
Cognoſcendi ſimplicia Vegetabilia
juxta triplicem cognitionem

1. GRAMMATICAM.
2. PHILOSOPHICAM.
3. MEDICAM. { Galenicam. & Chemicam.

Neotericorum Philoſophorum & Medicorum propriisque principiis ſuperſtructa, & curioſè adornata.

Autore

JOHANNE LUDOVICO HANNEMANN, Med. D. & Philoſophiæ Naturalis Prof. Publ. Ordinar. in Alma CHRISTIAN - ALBERTINA. S. R. I. A. N. C. Collega

Die rechte Hand des Höchsten kan alles endren. Pſal. LXXVII. Verſ. XI.

KILONI,
Literis & Sumptibus Joach. Reumanni, Acad. Typogr. 1677.

D. D. Samuel Pufendorfius,

l. 1. de offic. homi. & Civis Cap. IV.

Tum pro cujusque capacitate & Fortuna aliquid addiscendum, ne quis inutile terra pondus sit, sibi inutilis, aliis molestus. Sed & tempestivè eligendum honestum vita genus, prout impulsus ingenii; corporis atque ingenii habilitas, natalium conditio, fortuna bona, parentum autoritas, imperantium civilium jussa, occasio, aut necessitas fert. §. 2. p. 48.

Cum etiam inordinati & vehementes affectus non solum ad perturbandum Societatem stimulos moveant, sed & ipsi homini plurimum noceant: inde danda opera, ut quis affectus suos, quantum fieri potest, compescat. §. 3. p. 49.

Nobilisſime, Amplisſime Excellentisſime & Experientisſime Vir, Collega & Domine plurimùm colende.

ADmodum egregiè pro more ſuo *loco quodam* cecinit *Ovidius*

Tabida conſumit ferrum lapideſque vetuſtas,
Nullaque res majus tempore robur habet,
Scripta ferunt annos, ſcriptis Agamemnona noſti,
Et quisquis contra vel ſimul arma tulit.
Fit vivax ſcriptis virtus experſque ſepulchri
Notitiam ſera poſteritatis habet.

Quibus verſibus indicatur, cum omnium humanorum operum confectrix ſit vetuſtas, cum oppida, respulicas, regna evertat; ferrum denique, lapides, atque adeò ipſum adamantem, quem durisſimum perhibent, & in quo fatalia *Parcarum* decreta, propter ſummum rigorem ejus, inciſa eſſe perhibent poëtæ, conſumat; ſolam tamen eruditionum, omnium annorum ac *Libitinæ* domitricem eſſe immortalem. Quod quàm verùm ſit, re autore patebit. Nonne ſeptem illa miracula, & ſi qua his mirabiliora ſequentium annorum extruſit ambitio, ſolo æquata ſunt? nonne tàm mortalia fuerunt, quàm ii qui ea fecerunt? Negari certè non poteſt, quin etiam memoria eorum penitus ex animis deleta fuiſſet, ſi per ſcripta, humanarum actionum, & omnium ſeculorum conſervatricia, licuiſſet. Illa ipſa terrarum Dea gentiumque Roma, & falsò æterna urbs, ubi eſt? obruta, diruta, incenſa, & ambitioſè hodiè quæritur, nec invenitur in ſuo ſolo, ſolum autem nomen & majeſtatem ſuam in ſolis ſcriptis tuetur. His veteris *Ægypti Thebas*, his centum *Cretæ* urbes cognoſcimus. Quis, ut *Theocritus* inquit, unquam optimates *Lyciorum*, quis *Priami* filios, aut *Cycnum* noviſſet, niſi ſuperiora bella ceciniſſent Poëtæ. Neque verò *Ulyſſes* poſt errores decem annorum, per omnium fere hominum urbes vagatus, etiam ad infe-

ros

ros profectus vivus, tot denique periculis perfunctus, atque ex antro *Cyclopis* salvus reversus, diuturnam laudem consecutus esset: Tum subulcus *Eumæus* silentio præteritus.

Paulum (enim) *sepultæ distat inertiæ*
Celata virtus.

Literæ *Themistoclem*, qui de brevitate vitæ conquerebatur, literæ *Alexandrum* immortalitate donârunt, aliquando alioqui perituros, nisi istæ famæ & æternitatis artes obstitissent. Sic vivitur ingenio. Nam, ut Pindarus inquit, sermo factis diutius vivit, quem cum *Gratiis* volentibus lingua extulerit è profunda mente. Quamobrem *Eudamidas* rogatus à quodam, quam ob causam *Lacedæmonii*, priusquam in prælium irent, *Musis* immolarent, cùm nihil *Musis* cum *Marte* esse commercii videretur; ut rebus, inquit, fortiter gestis contingat honesta commemoratio. Enim vero,

Non incisa notis marmora publicis,
Per quæ spiritus & vita redit bonis
Post mortem Ducibus: non celeres fugæ
Rejectæque retrorsum Hannibalis minæ,
Non incendia Carthaginis impiæ,
Ejus, qui domita nomen ab Africa
Lucratus rediit, clarius indicant
Laudes, quam Calabræ Pierides; neque
Si charta sileant, quod benè feceris,
Mercedem tuleris. Quid foret Iliæ
Mavortisque puer, si taciturnitas
Obstaret meritis invida Romuli?
Ereptum stygii fluctibus Æacum
Virtus, & favor, & lingua potentium
Vatum divitibus consecrat insulis.
Dignum laude virum Musa vetat mori,
Cœlo Musa beat.

Quod & *Pindarus* egregiè, *Nem. Carm. Septimo* hoc modo innuit; magnæ corporis vires magnæque animi virtutes, ab hymnis & laudationibus derelictæ, densis tenebris circumfunduntur. Unicum est autem rerum fortiter gestarum speculum, quo videlicet illæ posteritati prodantur atque immortalitati commendentur & consecrentur,

arentur, carmen à docto aliquo Poëta conscriptum, quod illarum rerum laudes, tanquam laborum præmia, complectatur. Idcircò elatè & magnificè, sed tamen verè, hic idem Poëta, Statuarium se esse negat, qui mutas tantùm statuas edolet, unâ defixas in basi, sed quos ipse cantibus suis celebret, eorum famam terrâ marique spargi, ac disseminari.

Quem referent Musæ, vivet, dum robora tellus,
Dum celum stellas, dum vehet amnis aquas.

Sic videmus se meritò jactitantem *Ovidium in fine Metamorphoseos*, & *Horatium in Odis*,

Exegi monimentum ære perennius;
Regalique situ Pyramidum altius;
Quod non imber edax, aut Aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis
Annorum series, & fuga temporum.
Non omnis moriar, multaque pars mei
Vitabit Libitinam; usque ego posterâ
Crescam laude recens dum Capitolium
Scandet cum tacita Virgine Pontifex
Dicar quò violens obstrepit Aufidus,
Et, qua pauper aquæ Daunus agrestium
Regnator populorum, ex humili potens
Princeps Æolium carmen ad Italos
Deduxisse modos; sume superbiam
Quæsitam meritis, & mihi Delphicâ
Lauro cinge volens Melpomene comam.

Quid ego, Vir Amplissime, de Te dicam. Ingenium Tuum sagacissimum, scientia Tua incomparabilis, artes Tuæ, nunquam satis memorandæ, Te jam dudum constituerunt celebrêm universoque terrarum orbi notum, Nomen Tuum famosissimum jam æternæ memoriæ libro inscripserunt. Libri Tui docto ac polito calamo conscripti hoc comprobant confirmantque, & adhuc magis comprobabit confirmabitque Methodus Tua aurea maximeq; egregia Cognoscendi Simplicia Vegetabilia; in quo Tractatu curiose admodum nervosè subtiliterque Reipublicæ Medicæ triplex vegetabilium scrutinium, Grammaticum nimirum, Philosophicum & Medicum proponis,

ponis, atque in eo tales solvere nodos conaris, quales à nemine (quamvis multi hujusmodi materiam primo digiti apice jam attigerint) solutos memini. Hac in re corpuscularis Philosophia multum auxilii Tibi suppeditavit. Perge, Vir Excellentissime, hoc modo nostram augere Rempublicam Medicam; vives tùm ingenio Tuo; vives doctissimis Tuis Scriptis, & Nomen tuum æternitati magis magisque consecrabitur. Nam

Regna cadunt, urbes pereunt, nec quæ fuit olim
Roma manet, præter nomen inane, nihil.
Sola tamen rerum, doctis quæsita libellis,
Effugiunt structos Fama decemque rogos.

Tuo ergò perspicacissimo ingenio & præstantissimâ doctrinâ commotus, Personam Tuam in me diligo, meam in Te amo, laudo Te in arte, artem in Te probo, in natura Te veneror, naturam in Te miror, eruditionem Tuam suscipio, amplector, amo. Vale ergò, Suavissime Collega, & ea perge, qua instituisti via, ut editis egregiis hisce lucubrationibus Tuis, & Tibi gloriam sempiternam parias, & omnibus mortalibus ægris vitam salutemque concilies.

Virtutis, doctrinæ & gloriosissimæ famæ Tuæ cultor maximè strenuus.

Matthias Tilingius, Med. D.
Ejusdemque Facultatis in Universitate Hasso-Schamburgica Professor Primarius, Archiater Hassiacus & Sacri Romani Imperii Academiæ Naturæ Curiosorum Collega, Zephyrus dictus.

Dabam Rinthelii die 17 Julii. 1677.

IN Nomine Domini Noſtri JESU CHRISTI ad omnia conſilia, omnesque actus feliciter progredimur. *l. 2. in princip. c. de off. præf. præto: Africæ*: omne quodcunque facitis, in verbo aut in opere, omnia in Nomine Domini noſtri JESU CHRISTI, gratias agentes DEO & patri per ipſum ad *Coloſſ. 3. v. 17.* Et certè cujusque rei potisſima pars principium eſt *l. 1. ff. de origin. jur.* potisſima autem pars, & bene geruntur & competenter, ſi principium fiat decens & amabile DEO *Novell. 6.* præfat. *Et Plato* in Timæo: Deum igitur etiam nunc, inquit, DiſputationisServatorem imprimis oremus, ut nos ex admirabili & inſolita expoſitione ad veriſimilem doctrinam traducat, atque ita inſtituti diſputationem exordiamur. Et horum veſtigiis inſiſtentes, DEO Duce, hanc ſequentem telam pertexere ordimur, & hic nobis adſit, ut quemadmodum in ejus nomine ſubque ejus præſidio inchoamus, eodem modo ſub ejus auxilio tandem operi finem imponamus. O DEUS juva!

§. 1. *VETERES Mundum hunc aſpectabilem* Magnis encomiis exornarunt: ſic *Ciceroni* de legibus l. 1, *Mun us* civitas Deorum & hominum: *Seneca* ingens Dei templum. Et Chriſtiani olim, qui cum ab Ethnicis calumniatoribus traducerentur, quod Deo ſuo conſecratum templum non haberent: Dei templum eorum, reſponderunt, Univerſum hoc, *quiquid* cernitur. Et *Stoicus* Philoſophus apud *Laertium: Mundo* nihil neque Majus, neque ornatius rerum Natura genuit. *Interroga*, inquit *Auguſtin: Serm:* 149. pulchritudinem Maris? interroga pulchritudinem dilatati? & diffuſi aeris interroga pulchritudinem cæli? interroga ordinem ſiderum? interroga ſolem fulgore ſuo diem clarificantem? interroga Lunam ſplendore ſuo ſequentis noctis tenebras temperantem? interroga Animalia, quæ moventur in aquis, in terris, quæ volitant in aere? latentes animas: perſpicua corpora: viſibilia regenda: inviſibiles regentes: interroga iſta? reſpondebunt tibi omnia: Ecce, vide pulchra ſumus! pulchritudo eorum, confesſio eorum. Et ut nunc nihil dicamus de pulcherrimo ſiderum Exercitu, de quo diſcurrendi occaſio ſeſe offeret in noſtra *Philoſophia Sacra.* Ad ſublunarium ſyſtema nos nunc *Deo Duce* convertimus; Et unicum ſaltem ramum ex hac *Tricorporea arbore* decerpere jam placet, & de eo paucis diſcurrere, quoniam eſt pars objecti *Philoſophiæ Naturalis*, & Materiæ Medicæ promptuarium ditisſimum.

§. 2. *Communiter Hanc Tricorpoream* ſublunarium arborem dividunt in Tria vulgo dicta regna (Tricorpoream indigitamus arborem hoc ſublunarium ſyſtema, **quoniam inſtar Arboris uni Radici innititur, quam in**

aere

aëre radicavit. *Arbor dicitur*, quoniam cuncta instar arboris viridis & perpetuo florentis crescunt, ac nihil in illis interit, & quod maximè interire vel mori videtur, illud novam vitam assumit, *& illæ species*, quæ hac in arbore jam folia sunt, mox *in fructus* abeunt, & quæ nunc fructus haud diu post istius arboris lignum, corticem, medullam, idq; genus constituunt: in hac *Arbore* lignum & corticem faciunt mineralia; fructus animalia, hic enim ultimus Naturæ finis; Folia vegetabilia. Hæcque rerum circulatio *à vita Nobiliori* ad ignobiliorem, ab ignobiliori rursum ad nobiliorem stato ordine perennat, ita ut id quod maximè mori videatur, novam vitam induat, novisque dotibus exornetur, quibus rursum superbiat, & omnipotentem suum creatorem Laudet: sicque sine ulla interruptione Rerum naturalium *Resurrectio* nostræ resurrectioni futuræ testimonium perhibet: Hæcque *arbor* sublunarium est *phœnix* ex cineribus suis quolibet momento reviviscens, Hæc est illa *Metempsychosis* pythagorica adeo decantata, & aliter illud dogma *pythagoræ* non explicandum est; quicquid etiam ipsi affingatur. *Ab hac arbore* Largiente Deo, homo decerpit quod ipsum nutrit & vestit, quôque sese pulcherrime exornat; Utinam non ad luxum fieret!

§. 3. *Omnes hujus arboris partes suas dotes in hominem* quasi in *unicum* Universi centrum Largissimè effundunt, ut exinde redundent laudes in D. T. O. M. rerum omnium Creatorem, (sed heu quanta ingratitudo hominum Pectora occæcavit, Ut cum *Epicuro* mentem suam à Lucida Mundi scena ejusque Auctore ad obscurum convertant cænum; cum tamen memores deberent esse

 finis

finis propter quem Deus hominem fecerit, illudque *Lactantii l. 7.* de divin. præm. c. 5. continuo in animo volverent: *Scilicet* ut esset qui opera ejus intelligeret, qui providentiam disponendi, rationem faciendi, virtutem consummandi, & sensu admirari, & voce eloqui posset. quorum omnium summa hæc est: ut Deum colat: is enim colit, qui hæc intelligit: is artificem rerum omnium, is verum patrem suum debita veneratione prosequitur, qui virtutem Majestatis ejus de suorum operum inventione, inceptione, perfectione metitur!) imo certatim dotes suas fundunt in hominem tam Largiter, quasi de præmio aliquo concertarent, & aliæ aliis plus dando homini gloriam quærerent; imo non aliter ac si præmium esset constitutum, quod aliqua ex illis familiis esset reportatura quæ in hominem plus contulisset. Omnibusque Deus T. O. T. M. par jus fecit ad hujus arboris fructus accipiendos, nisi *quis se indignum* tanto *beneficio fecerit*, culpa nostra est, quod non æque omnes participemur, non Dei, quare illud *Lactantii* nobis esto recommendatum; tunc nulli accessus, quem Deus per jus naturæ omnibus parem & communem dictitat, præcluderur!

§. 4. *Quis non Miratur illas ingentes divitiarum copias illos inexhaustos gemmarum* Thesauros, quos terra exfamilia mineralium quotidiè promit nosque Mortales ditat! De *Isaacio* Angelo imperatore Græco, *Nicetas* scribit *fuisse convivium ejus collem panum, saltum ferarum, mare piscium, & vini oceanum; Longe verius de hac arbore sublunarium hoc dixeris. Quam deus homini quotidie novis dotibus ornat, ut præbeat auri oceanum, panum montes, animalium maria, vegetabilium magnificum Theatrum*; Scriptura

Sacra

Sacra l. 1. Reg. c. x. Omnia denique pocula Regis Salomonis aurea erant, sic & cuncta vasa domus saltus Libani ex auro erant puro, nam temporibus Salomonis non erat argentum quippe nihili pensum, si quidem classis marina regi erat in Mari, Classe Hiram: ternis cum annis semel veniebat classis in Mari ferens aurum, argentum, Ebur, simias, pavones. l. 2. paralipomenon c. l. *Advexit* itaque Rex argentum & aurum in Jerusalem, quasi lapides Et quemadmodum *Bochartus* l. 2. Geogr. sacr. vel phaleg. c. XXVII. p. 157. de *Ophir* in Arabia scribit: *Agatarchides*: aurum qui effodiunt, reperiunt Magna copia in Latis terræ cuniculis, quasi terra sponte dehiscente, ut Latentes in visceribus suis Thesauros metallariis retegat. *Unicam* porro Indiæ partem ad testimonium heic citamus cujus Rex Attabalipa à Carolo V. armis olim subactus pro libertate sua, Lxx Milliones aureorum carolinorum, intra Dies Lxx numerandos obtulit. Eidem Carolo pro legis cujusdam abrogatione xxi auri milliones Indi promiserunt. *Surio* si credimus Lxx auri milliones ex indiis in Hispaniam jam olim sunt delati: at confessus fuit Philippus II paulo ante obitum se intra annos non adeo multos, Milliones 5594, inutiliter prodegisse, Et nullum exinde operæ pretium tulisse. Teste *Adamo pisesekii* à *Kranichfeld* in Tractatu aureo juridico politico c. i. p. 51. imò in Monasterium S. Laurentii Philippus II. Hispaniarum Rex xx Milliones auri insumpsit. De *subditis* Ducis Florentiæ scribit *politicorum* & juris publici Scriptorum *Coryphaus Philippus Andreas Oldenburger part. 2. Rerumpublic. Titul. XXII. §. LXXV.* p. 943. Hic princeps, inquit adeo opibus potentes habet subditos, ut unus: X. tonnas auri, quidam 200.

 400.

400. 600.1000 millia coronatorum in bonis possideant Ut nihil nunc dicam de gemmis & pretiosis lapidibus, qui ex terræ antris eruuntur, Serenissimus Elector Brandenburgensis ex *ſuccino*, quod juxta *Celeberr. Hevelium* in Actis philoſ. ſociet. Reg. Anglican. de Menſ. Novembr. Anni 1666, ſaltem ſpecies quædam picis fosſilis ſive bituminis eſt, quod Mare Balticum evolvit, percipit quotannis Decem Rheannorum florenorum millia. Atteſtante Inſigniſſ. *Funccio* Tom. 2. orbis imperant: cap. 3. §. XXIIX. XXIX. pag. 67. & *Lucas de linda* in Deſcript: orb: & Rerp: de Boruſſ: tantas dotes mineralia in hominem derivant illa, quæ hic adducimus de quorundam potentisſimorum Regum immenſa auri copia, ea propriè huc non ſpectant, niſi ut ſaltem indicemus hujus mineralium regni cornu copiæ, exque ejus collatione & comparatione cum aliis rerum familiis pateat, cuinam familiæ ſublunarium prærogativa ſit concedenda, ſi modo aliqua prærogativæ attributio hic locum aliquem ſortiatur; quare ſi B. L. noſtrum propoſitum perceperit, facillime hoc extravagantiæ crimen ignoſcet, idcirco, plura de uſu Mineralium in medium adferemus in *Diſſertatione de Mineralium familia*, de *Animalibus* & nunc quoque nihil addimus vide *Diſſertationem de Animalium* familia. Interim ſi alicui familiæ prærogativa propter uſum, quem hominibus præſtant, ſit deferenda, vegetabilibus, ſi eximamus hominem, primas deferimus, non tamen adeo abſolutè cum hæ tres rerum familiæ, ut antea dictum, aliter non debeant â nobis conſiderari, quam tot Altisſimi Dei beneficiorum immenſa æraria, & revera quælibet familia ſublunarium immenſæ Dei liberalitatis aliquod cornu copiæ eſt, ſed ob ſequen-

ſequentes rationes paulisper à parte vegetabilium ſtamus; *Homines* antediluviani & quidem patriarchæ iis veſcebantur & non fuit minima cauſa phyſica tantæ longævitatis in patriarchis (2) *Unica* ſaltem arbor in paradiſo primis protoplaſtis legitur prohibita, ac poſtea nullum vegetabile amplius prohibitum ; (3) *omnia* neceſſaria ad victum & amictum affatim ſupeditat, etc: (4) *Homo ſine* animalibus & mineralibus ſolum vegetabilibus posſet vivere , (5) Chriſtus ſeſe ſæpius cum vegetabilibus comparat, rarò cum animalibus, rarius cum mineralibus. (6) Materia Medica maximam partem conſtat ex vegetabilium familia; (7) *Et quamvis* omnia à Deo creata abſolutæ ſint necesſitatis, maximè tamen tantæ necesſitatis ſunt vegetabilia, (8) plures res animatæ fruuntur vegetabilibus, paucæ animalibus, paucisſimæ mineralibus vivunt. etc. Et plures forte rationes poſſemus adjicere, ſi id nunc ageremus ex profeſſo, tumque præterea malumus in his ſubſiſtere, ne videamur id mordicus ſentire & aliis credendum perſuadere, quod & forte eodem argumentorum robore poſſet facilius infringi, quo aſſeritur; nos utique agnoſcimus D. T. O. M. rerum omnium ſapientisſimum diſpenſatorem, qui cum ſua natura inque ea nihil fruſtra, nihil inutiliter, nihil perfunctoriè, ſed ſapientisſimè omnia ad uſum aliquem, utilitatem præſtandam, hymnum ipſi dicendum facit, imo quotidie magis creat.

§. 5. *Sed quid Multis qualibet familia* vel hujus tricorporeæ arboris pars ſuam laudem meretur, & hominis gratia facta eſt, *dummodo caveamus* (ut loquitur *Magnus Carteſius* Part: 3. princip: §. II. III. p: 44.) *ne nimis ſuperbè de nobis ipſis ſentiamus*, quod fieret non modo,

modo, si quos limites, nobis nulla cognitos ratione, nec divina revelatione, mundo vellemus affingere, tanquam si vis nostræ cogitationis ultra id, quod à Deo revera factum & fieri posset; sed etiam maximè si res omnes propter nos solos ab illo creatas esse fingeremus, vel tantum, si fines, quos sibi proposuit in creando universo, ingenii nostri vi comprehendi posse putaremus. Quamvis enim in Ethicis sit pium, dicere, omnia à Deo propter nos facta esse, ut nempe tanto magis ad agendas ei gratias impellamur, ejusque amore incendamur: ac quamvis etiam suo sensu sit verum quatenus scilicet rebus omnibus uti possimus aliquo modo; saltem ad ingenium nostrum in iis considerandis exercendum Deumque ob admiranda ejus opera suspiciendum. Nequaquam tamen est verisimile, sic omnia propter nos facta esse, ut nullus sit eorum usus. Essetque plane ridiculum & ineptum, id in physica consideratione supponere, quia non dubitamus quin multa exsistant, vel olim exstiterint, jamque esse desierint, quæ nunquam ab ullo homine visa sunt aut intellecta, nunquam ullum usum ulli præbuerunt. D. T. O. M. operum suorum à se creatorum finem novit, quem temerè non scrutabimur, solum contenti omnibus in altissimi sui nominis gloriam utamur. Concludimus discursum de fine verbis *Celeberrimi* DD. *Jungii* part. 2. sect. 1. c. 10. aff. vii Doxoscop: Quod *consilium* naturæ Auctor in singulis universi speciebus instituendis habuerit, homunculi divinare non possumus.

§. 6. *Cognitio rerum simplicium naturalium* ut & herbarum non est uniusmodi: licet enim circa plantas varia cognoscere & variis quidem modis. In universum autem

autem omnia æstimantibus videtur *triplicem* potissimum esse plantarum historiæ *notitiam*; quarum prior *Grammatica*, altera *Philosophica*, tertia propriè *Medica* potest dici: hæc autem duplex *Galenica*, & *chemica*.

§. 7. *Grammaticam* plantarum cognitionem dixeris meritò illam notitiam plantarum, quæ absolvitur cujuslibet plantæ nomenclatura. Etsi enim amplissima sit & difficillima hæc plantarm notitia, tamen in se considerata verè intra nominum seu verborum notitiæ ambitum consistit: sunt autem nomina plantarum alia vetera, quæ reperiuntur inscriptis antiquorum autorum, partim Græcorum, partim Latinorum; partim denique Arabum, qui cum alias disciplinas, tum herbarum quoque olim excoluerunt. (De Arabibus scribit *Bochartus l*: 1: Phaleg c. xv. p: *66*. Ex eadem lingua scientiis omnibus, Medicinæ præsertim & Geographiæ & Mathesi, multum lucis accederet, si ederentur libri Arabici qui passim in toto oriente habentur manuscripti. *Notum enim & apud Arabes artes & scientias floruisse per annos fere sexcentos, cum regnaret apud nos fœda barbaries & literatura omnis esset prorsus exstincta*) *Cæteroquin in una Bibliotheca Fesana triginta duo Millia voluminum Arabicorum fuisse, Erpenius, ex testibus oculatis & fide dignissimis, retulit, in orat de lingua Arabica. Uti in secunda oratione, apud Arabes multa reperiri, quæ nos desideramus scriptorum monumenta; Titii Livii libros omnes, Pappi Alexandrini Mathematici, Hippocratis, Galeni multa, atque aliorum.* Alia sunt â Nostri temporis præclaris Botanicis imposita, cognitio diffusa profecto est, neque adeo facilis. Scilicet ex quo avorum ætate res herbaria quidem excoli cæpit, cum ab aliis, tum præcipuè in Italia ab *Hermolao*

molao Barbaro, *Aloysio Anguillara*, *Luca chino*, *Petro Andrea Matthiolo*, *Melchiore Guilandino*, *Andraa Cæsalpino*, *Joanne Pona*, *Ulysse Aldravando*; in Gallia à *Johanne Ruellio*, & *Jacobo Dalechampio*, tum in Germania à *Conrado Gesnero*, *Leonhardo Fuchsio*, *Hieronymo Trago* hujusque discipulo *Jacobo Theodoro Tabernemontano*, *Valerio* & *Auricio Cordis*, *Joachimo Camerario*: in Belgio denique à *Corolo Clusio*, *Matthia Lobelio* & *Remberto Dodonao* ab hinc, inquam, eædem plantæ variis nominibus â Doctisſimus illis ſcriptoribus cæperunt uſurpari, ita ut unum qui legit, alterumtamen ſcriptorem vix intelligat, quod quantum obſtaculum cognitioni rei herbariæ ponat, quamque remoretur Medicinæ ſtudioſos haud facile eſt dictu: Major Difficultas eſt circa notitiam nominum priſcorum qua tamen Ars Medica minime etiam carere poteſt, ceu infra apparebit; ſcilicet accepit Respublica Medica laudes virtutesque multorum ſimplicium â Galeno, Dioscoride, Theophraſto, Græcis; â Plinio, Cornelio Celſo, aliis, Latinis; â Serapione, Avicenna, ac ſimilibus, Arabibus ſcriptoribus. Verum Valde difficile eſt cognitu, quænam illa ſint veteribus ita laudata, & quibusnam plantis inter manus noſtras verſantibus antiqua illa nomenclatura & laudes conveniant. Neque vero negari poteſt ab officinis multa non olim tantum, verum & nunc falſo vendi antiquis illis nominibus, quod ſane arti noſtræ, Medicæ Magnum detrimentum parit, ne nunc dicamus veterum ſcripta non poſſe intelligi multis in locis, niſi ad unguem calleas antiqua illa nomina iis, quæ nunc quoque ſuperſunt, plantis indere. Cum autem, ut ante diximus, veterum plantarum nomenclaturam nobis ſummè neceſſariam ſit optandum! nobis aliquis Hercules

cules oriatur, qui vetustos Medicos, qua Arabes, Græcos, qua Latinos, in unum corpus compingat, scholiis illustret, antiqua illa nomina explicet; huicque labori præprimis aptus esset illud incomparabile Germaniæ nostræ Decus *Hieronimus Velschius*, ut quo, in linguarum orientalium studio, Sol Eruditiorem nunc non asspicit, estque præterea antiquitatatum Medicarum hujus seculi scientissimus, aut si fortè non esset unius hominis, possent ipsi adiungi ex Senatu Curiosorum Germaniæ, aut etiam aliqui ex Belgio, aliisque terris, & iis, qui hunc Atlantem suis humeris imponi paterentur, alii Magni viri omnino sua ope succurrerent; ut quod olim celeberrimus *Goldastus* ad Græcorum Medicorum monumenta perlustranda (Erit forassis in Bibliotheca Mea, *inquit*, quibus institutum hujusmodi non parum adjuvari poterit) in Epistola quadam *Hoffmanno* pollicitus est. Exque suis Bibliothecis affatim promerent, sic aurum â scoriis purgatum acciperemus: Talem Herculem in *Salmasio* virorum criticorum principe Respublica nostra Medica habere potuisset, ut de quo Celeberrimus *Gronovius* tale judicium fert: Ego sæpissime in ceteris ingenuositatem & judicium acerrimum viri illius Miror: adeo acutè inquirit in singula, estque in Magno illo opere (plinium intelligit,) vix pagina, in qua vel non â Scaligero vel â Casaubono in diversum abit, nec sine ratione, hic Triumviratus hoc negotium facillimè expedivisset. Sed Regeret forte aliquis, hunc laborem non adeo utilem futurum, cum veteribus commodè nunc carere possimus: Resp: Magni facimus hujus seculi experimenta, non tamen ubique aurum Apyrum præse ferunt, quod est tale aurum, quod nullam alienæ ma-

teriæ ambiguitatem in se habet, sed quam primum apparet, solo adspectu fidem facit se probum esse & ab omnis æris aut alterius metalli cujuscunque permixtione purum ut nulla coctione sit opus ad illud expurgandum. Veterum quippe monumenta nostris inventis sæpius Lampada accendunt.

§. 8. Redditur porro hæc plantarum, ut ita loquar, Grammatica cognitio haud parum difficilis (1) *propter Arabicæ linguæ* ignorantiam, quam meritò quilibet Medicinæ studiosus addiscet, *Cleonardum* certè adeo Arabicorum amantem fuisse legimus, ut sæpe auditus fuerit dixisse: malle se frustum panis edere apud librum Arabicum, quam in magno hominum strepitu multum versari: *Hornbeck* Summ: controvers: l: III. 80. inque hujus linguæ cognitione prælaudatus *Hieronymus Velschius* parem non videt, & multorum orientalium Professorum cognitio in Arabicis ultra Grammatices cognitionem se non extendit, & vix eam absolverunt, quin statim etiam volunt videri linguarũ Reformatores, noviq; institutionistæ. (2) *propter plantarum* infinitam multitudinem, quis etenim tam divini ingenii, ut solum nomina plantarum recensere valeat, Et huic difficultati est remedium, si aliquis Eruditus vir *Lexicon* poliglotton universale omnium plantarum concinnaret, quemadmodum Nobiliss. *Georgius* Naumburgensis Medicus Lexicon vegetabilium usualium nobis dedit; Et *Magnus AMMANNUS* suam supellectilem Botanicam, de quo viro præclara multa nostræ Reipublicæ promitto; sunt Multi Botanices professores, qui ultra *usuales* vix ullam plantam cognoscunt: sed fortè aliquis dicet *usuales* sufficere! *Respondemus* minimè gentium (1) Reliqua frustra non sunt,

condita

condita (2) multas plantas præter usuales scimus, quarum usum in multis morbis debellandis sæpius proficuum experti sumus cum aliæ nos sine solatio relinquerent; Nobis cognita herba quædam, quæ in nullis officinis usualis, quæque *icterum* aliosque morbos desperatos felicissimè curat, *An moxa usualis?* Quæ est decentatissimum Remedium contra podagram; Notum quid *Geilfusius* in Erudita Disputatione de hac Lana exotica scripserit; Et minimè dubium talem moxam quoque inveniri in nostris terris: sed ultra usuales nihil scire conducit! proh! Utinam aliquis plantas in Sinarum terra crescentes unà cum Methodo illic usitata nos doceret, quam cognitionem quoque inter Medicinæ desiderata ponit *Medicorum* Augustanorum Phœbus *Hieronymus Velschius*: Et ita cuilibet civitatis physico injungeretur, supellectilem Botanicam circa ea loca in montibus, collibus, vallibus, aquis crescentem annotaret, sicque brevi Europæarum plantarum Lexicon adornare liceret: Et idem studium tunc adhiberetur in reliquis mundi paribus, quid obstaret, quod non aliquod Lexicon universale omnium plantarum in Mundo accessibili & detecto crescentium posset conscribi: Batavi, Britanni, Galli, Hispani in remotissimas terras navigationes suas instituunt; Dolemus hodiernæ ætatis vicem, quæ solum in *Alcali* & *Acido*, & succo pancreatico vult consenescere, vel solum ex *Helmontio*, *Sylvio* & *Willisio* amant sapere, quos *Triumviros* Magnificamus, sed homagium iis cum quibusdam umbratilibus & cini flonibus non præstitimus, debetur illis suus honos ob exantlatos magnos Labores, sed & nobis Laborandum, non semper cum iis loquendum, aut ubi tacent, tacendum; *Medicus* est Na-

turæ Myſta, hinc Naturam ſcrutabitur, *nulliusque autoritatis Vaſallus erit*, ne quid durius dicamus; multi enim non verentur integras paginas ex *Williſio* ſuis diſcipulis recitare, ita ut etiam hoc *plagium* Diſcipulis non ignotum ſit; hique nihilominus præ aliis ſapiunt etc. Quique forte hac ſervitute fungi detrectant, illos peponem pro cerebro habere oportet (3) *Difficultatem* eam adauget, quod eædem plantæ faciem ſuam immutent pro diverſa ratione ætatis, & ſoli vel loci, in quo proveniunt. *Huicque Difficultati* facillimè obviam itur: Et quidem ut memoria quis teneat figuras ſingularum plantarum, faciendum id eſt (1) *quod in* aliis rebus mamoriæ mendandis eſt obſervandum, nempe ut plantæ vel ipſæ vel certè earum figuræ & effigies diligenter & cum induſtria quadam tractentur: Et quidem ne fallat varia illarum plantarum facies, quam ætas efficit, obſervandum diligenter erit, quomodo plantæ ſingulis ætatibus ſuis ſeſe habeant. Hinc patet; in illum finem perreptandos eſſe montes, ſylvas, convalles, ſcrutandos porro lacus & ſtagna, atque ita hinc inde plantas varii generis colligendas, artificiosè inter chartam bibulam exſiccandas vel torculari exprimendas, quod, tamen poſterius genus non adeo probamus, genuinam enim faciem melius plantæ ſervant ſi ſeroſim in charta bibula exſiccentur; Quin & jam peregrinis in locis comparandas eſſe varias plantas, inprimis verò ſectanda ſunt illa loca, quæ vario plantarum proventu fæcunda ſunt: etſi enim nulla fere terra ſuas plantas non habeat, attamen *non omnis fert omnia tellus*, Et ſunt nonnulla loca fæcunditate plantarum præ aliis inſignia: ſunt autem illarum alia arte in id exculta, alia verò nativa dote inſtructa: prioris ordinis

dinis sunt cum alii horti, tum cumprimis huic usui addicti: scilicet avorum ætate cum Res Botanica cæpit ex veterno resurgere reflorescereque, egregio profecto & nunquam satis laudabili consilio cæperunt nonnulli Maximis sumptibus hortos struere, copioso herbarum proventu nobiles. Ac primo quidem omnium impensis *Senatus Venetus*, urgente negotium *Fransisco Bona fide* & *Daniele Barbaro Aquilegiensi patriarcha* constructus & ejusmodi *hortus patavi*, eique præfectus ipse ille *Bonafides*, cui successit *Aloysius Mundella*, antehac Botanicus Romanus, qui iterum nactus est successorem *Aloysium Anguillaram*, *Lucæ Ghini* discipulum, & huic quarto loco Melchior *Guilandinus* ratione *Borussus*, quem quinto secutus est *Jacobus Antonius Cortusus*, uti hunc Sexto *Prosper Alpinus*, ut alios nunc prætereamus, omnes singulari herbarum peritia admirandi & editis scriptis Clarissimi: *Exemplo patavino* incitatus similem hortum construi curavit *Cosmus* Medices Magnus Dux Florentiæ, Heros ingenii & virtutis splendore non minus quam Celsitudine conspicuus, (quidve hi Celsissimi Duces ad artis nostræ incrementum contulerint vide in *Nostro Orbe Medico*) eique præfecit *Andræam Cæsalpinum*, cujus de plantis opus exstat præclarissimum. In *Gallia* quoque in Monspeliensi urbe longe majoribus sumptibus hortus constructus est, quem deinde per obsidionem urbis corruptum Henricus IV Rex donatis 18000 florenis fecit mirifice reparari; Ante aliquot lustra adhuc majore sumptu & cura cæpit construi Parisiis hortus longè Amplissimus, rivis, collibus, stagnis, & convallibus variis instructus studio *Claudii de Labresse* adeo ingenti liberalitate *Ludovici* XIV. Regis. Jactet Antiquitas *Alexandri Magni* Munifi-

Munificentiam & Liberalitatem, *Alexandrum* Magnum in hoc Gloriosissimo Rege Renatum Stupet orbis etc:) ut tradatur donatus hortus reditu annuo 20000 Francorum, præfecto curæ hortensi *Joanne Robino* Botanico celeberrimo. Angli quoque consimilem hortum mirificis impensis cæperunt struere Oxonii. Ne Germaniæ quoque Nostræ artium & scientiarum paradiso de esset, Cautum & Amplisſimi Senatus Noribergensis cura per *Ludovicum Jungermannum* virum herbariæ rei peritissimum, horto instructo Amplissimo *Altorffii.* Quod exemplum secuta *Academia jenensis.* Insignem verò famam meruit similis hortus *lugduni* in *Batavis* studio *Petri Pavii* adornatus: cujus herbarum catalogum adjecit alteri horto illi post Pavium præfectus *Adolphus* Vorstius. Hicque Ducatus noster Cimbriæ quoque optimis hortis Munificentia SEREnissimorum principum Holsatiæ, Etjam Regentis SERE: Ducis Holsatiæ Domini Nostri Clement: (*in quem D.T.O.M. divinarum benedictionum Cornucopia effundat, quemque Deus omni beneficiorum genere unà cum Serenissimis istius Celsissima arboris surculis bees ut omnia vestigia Dei benedictionem stillent*) exstructis gaudet, ita ut & nulli in Germania cedat loco, longeque meliora nobis pollicemur, si Deus terris pacem restituat! *pacem Te poscimus omnes*! *sed* quid multis hoc bellonæ tempore, & horti suum fatum experiuntur! ejusque census etiam est hortus Nienburgensis in Comitatu Oldenburgensi, cui & vix Delmenhorstanus cedit; Fridericopolitanus in Eiderstadia est quoque Maximæ amplitudinis & capacitatis; etsi eandem cum reliquis laudem non mereatur; Fere hortum florenissimum uberrimumque Berolinensem tam proventu plantarum, quam Cele-

Celeberrimi, & incomparabilis viri, D.D: *Sigismundi Elsholtzii* præfecti Meritisſimi fama recommendatisſimum (qui & horticulturam Eruditisſime conſcripſit, cui junge Laurenbergii horticulturam) præteriisſemus. *Hortus* Lipſienſis & nulli horto poſtponendus, de quo egregium teſtimonium tulit celeberrimus D. D. *Ammannus* ejusque dignisſimus præfectus eſt.

§. 9. Diutius hortorum recenſui immorari noluimus. Sicque nunc Horti ita & quidem Academici apparentur, ut in duas partes Generales eſſent diviſi, prior pars in areas diſtinctus uſuales plantas proferret; Altera pars etiam rurſum in duas, quarum prior circa loca illa creſcentes plantas ſilveſtres foveret, altera exoticas, multa enim exotica vegetabilium genera in diverſis hortis provenire vidimus, tum revera huic difficultati optimum remedium eſſet inventum. De *hortorum* vero ſtructura etiam hoc monere operæ pretium eſt, illi adornentur in talibus locis ubi colles, minores Montes, Lacus, & paluſtria loca ſimul includantur quos & rivi perfluant & rivi irrigent; *Batavi* videntur in cultu hortorum omnes pene populos vincere (antea omninò dictum eſt de horto Medico Leidenſi, cui nunc præfectus eſt ille Floræ Apollo Nobiliſſ. *Arnoldus Syen*(*Quantum ad hortos* inquit Nobilisſimus *Funccius* in ſuo orbis imperantis Breviario quadripartito part. 4. cap. VII §. CXLIV. p. 374. 375. 386. (hujus magni viri Laborem ſtudioſis recommendamus qui deſiderant omnium Rerumpublicarum notitiam in aliquo compendio, quas nemo compendio commodiori ſine omni diſpendio conſcripſit, quam hic *Funccius*, in iſtis compendiis habent ſtudioſi, quod quærunt: utinam Vir Celeberrimus

rimus, omnes Ducatus ea Methodo nobis dedisset) etc, *plurimi* omino in fœderatis provinciis inveniuntur. Ecce enim & ipsi privati homines per Hollandiam ac Zœlandiam Hortos ostentant, qui ferunt, quicquid herbarum, florum, seminum, bulborum edulium & non edulium, arborum, fruticum, & vitium, totus orbis suppeditare potest præ cæteris vero multos admodum flores juvant, ut non sine ratione aliquis existimet, ipsam Floram inter Reipublicæ hujus fines sedes suas constituisse. Integri hinc indices *Tuliparum* atque hortensium Cariophyllorum, secundum diversa nomina Belgica distinctorum exstant: unde facile studium Belgarum circa florum culturam cognoscere licet. *Meretur* in ipsis notari (inquit prælaudatus *Funccius* §. CXLV.) insignis illa *Tulipomania*: quæ ab anno 1635. ceu Epidemicus quidam morbus omnis ordinis homines, ipsos cerdones & textores quoque per fœderatas provincias ita occupaverat, ut in variis urbibus, Alcmariæ maximè Harlemi, Goudæ, Medioburgi, Ultracti, Cauponæ quædam, ceu Mercatoriæ bursæ constitutæ hahaberentur, in quas lepidæ hujus insaniæ Mystæ convenirent, floremque anno demum subsequenti nasciturum ratione etiam ponderis habita, ingenti pretio venderent, uno elegantiorum florum bulbo duobus aut tribus florenorum millibus æstimari solito; (CXLVI) *Tulipa* nominis est Turcici. E Turcia enim hic flos allatus gentis nomen retinuit: quod & pileum notat Turcicum, & hunc florem, qui pileum Turcicum, Tulipanum Turcis dictum, refert. Uti verò flos, qui in Thracia maximè proprias habuit sedes, & à Turcis ipsis studiosè cultus pretioque æstimatus apud *Busbequium* Epist. 1 legat: Turcic: legitur, à simitudi-

litudine pili Turcici. Quicquid sit:|nec tamen sine ratione nonnemo Eruditorum dicit: Fortè & nomen *Tulipam* habere ab antiqua Belgica Tulpa aut Tulpisch: quomodo vocatur homo stolidus & bardus. Facta etiam Tulipa est, quum modus non servatus in ejus cultura fuerit, in Belgio *herba stultitia*. Hæc quasi in *parenthesi* occasionaliter, & incidenter adduximus ex *celeberrimo Funccio*.

§. 10. Præter hortos hos sunt alicubi & loca quædam plantarum omnis generis fæcunda, quæ hortorum inopiæ & plantarum in iis crescentium paupertati succurrere possunt, *sæpius enim illi horti tale judicium merentur quale aliquando quidam Magnus vir de cujusdam horti miserrima cultura tulit videlicet caprum illic esse hortulanum*; &c. Et quidem hoc nomine jam tum passim locorum quædam præ aliis inclaruerunt, Sic in *Italia* insigni fama est *Mons* Baldus in agro veronensi, cujus plantas omnes singulari libello enumeravit post *Fransiscum Caleolum Joanne spona* pharmacopæus Veronensis Doctissimus, quod opusculum *Carolus Clusius* tam dignum censuit ut suis voluminibus insereret, est autem 2da editione Basileæ & auctius & emendatius exscriptum. Similia loca habet & Germania Nostra. Ita *Benedictus Aretius* enarravit plantas nascentes in *Helveticis* montibus prope Bernam. *Caspar Bauhinus* de Anatome & Re Botanica optimè Meritus plantas circa Basiliensem tractum dedit; quæ circa *Altorffium* crescunt *Ludovicus Jungermannus*; *plantas* prussiscas *Johannes VVigandus* descripsit; cumprimis est ferax stirpium Hercynia Sylva, quas singulari libello recensuit *Johannes Thalius* Medico *Northusanus*; *plantarum* circa Lipsiam crescentium supellectilem Erudito orbi exhibuit Nobiliss.

bilisſ. DD. *Paulus AMMANNUS Amicus Noſter Singularis Galli* celebrant præcipua fama Galliam Narbonenſem, & quidem ſeorſim quæ circa Monſpelium & Gedanum ſunt.

§. II. Quanquam vero hujusmodi loca, plus ſtirpium promant, reperire tamen alibi licet, quæ fæcundisſimis hiſce terris deſint. Nam illud quoq; obſervatione dignum eſt, cuilibet terræ proprias dotes plantas peculaires proferendi à Deo eſſe conceſſas. Quo pertinent aurea illa verba Nobilisſimi *Hoffmanni* in ſua clave Schroderiana l. 1, c. XIII. §. XXVI. p. 24. *Mundi conditor*, inquit, loca immediatè replevit ſeminum ſuorum incomprehenſibili theſauro in Mundi finem duraturo, ſtata temporis maturitate prodituro. Unde & peculiaribus locis peculiariaq; inhabitant *fermenta* à Deo verbo *FIAT* locata, ut ſint fundamenta & progreſſus ſeminum ſucceſſivorum in Mundi usque terminum. *Hactenus ille.* Sic ex *Xenophonte* Nobiliſſ. *Bochartus* l. 2. c. VI. in ſuo *phaleg*. p. 87. adducit locum: Quo altera pars *Armeniæ* deſcribitur in hunc modum *CYRUM* narrat *Euphrate* trajecto prope *Thapſacum*, inde nonis caſtris, paraſangis quinquaginta, progreſſum per *Syriam* (i e *Padam Aran*) ad *Araxem* amnem perveniſſe (is aliis eſt *Chaboras* vel *Aboras*) ibi fuiſſe vicos Complures frumento vinoque refertisſimos, illic per *Arabiam* (i e *Meſopotamiæ* deſerta) *Euphrate* ad dextram relicto, quinis Caſtris, paraſangis XXXV iter per deſerta loca feciſſe: in eo ſpatio campos abſinthii plenos latè patere in æquoris modum, eſſe fruticeta quædam aromatum inſtar fragrantisſimi odoris, ſed *arborem omnino nullam. Nos in ea ſumus ſententia cuilibet terræ* **illarum plantarum, quæ adverſus morbos endemios vel**

iſtius

istius *Soli incolis* proprios, connatos, proventum esse uberrimum: Sic observarit *Solenander* Medicus suæ ætatis felicissimus Consultissimus iis in locis ubi copiose assinthium & centaurium minus proveniunt, incolas plerumq; viscerum naturalium pertinacibus laborare obstructionibus. *Hermannnus Nicolai* observat: chirurgic: rar: Citante illum D.D. *Mœllenbrocio* viro Excellentissimo in sua cochlearia curiosa; refert in *Gronlandiâ* & quidem ursorum monte *Tafelberg* dicto, *cochleariam* & *acetosam* ita copiose provenire, ut gressus viatorum impediant, hasque plantas semper esse junctas & vicinæ quia seorsim sumi non debent, ne singulæ per se sumptæ noxam afferant, quippe alteram *sale volatili*, alteram acido turgere, ex quorum mixtura intermedia qualitas exsultat; Nostra *Alemannia* lignum *Guiacum* vel etiam sanctum dictum famosissimum illud contra luem *veneream* remedium non fert, quoniam ille morbus *Neapolitanus* non est Alemanniæ endemius, sed aliunde tradux, animadvertique licet postquam ille exoticorum remediorum luxus *Teutones* infecerit, ut non inquilinis & connatis fuerint contenti, simul cum exoticis exoticos morbos *traduces* quoque frequentius grassari cœpisse, quis enim unquam proavorum memoria vel fando audivit de *Fracastorii Siphilide*, quo nomine hanc luem indigitat: quam quidam ortam volunt Anno 1494. alii natales ejus volunt esse *indiam occidentalem*, ubi endemius est, & quod *Columbi* milites redeuntes ab invento orbe occidentali eum morbum transtulerint in *Hispaniam*: Hinc Cataneus vult esse morbum novum ortum in *Italia* Anno 1494. Exortus est in ITALIA, inquit, monstrosus morbus, nullis ante seculis visus, totoque in orbe terrarum incognitus:

gnitus: Et novum esse affectum celebriores statuunt, nos iis calculum apponimus, qui patriam ejus Indiam faciunt: perque commixtionem multi morbi communicati, hinc etiam adhorum morborum *exoticorum* curationem exotica requiruntur remedia, & quoniam etiam iis delectamur, hinc etiam iis cum hoc fænore & usura utimur, ut simul quoque mala iis terris endemia perferamus, hancque nostram voluptatem maximo valetudinis vectigali dispendioque redimimus. Sic & *Gallia* nostris remediis scelotirbicis caret, quoniam scorbutus in illa terra non adeo frequens, consule practicorum fidissimum *Achatem* Medicorum *Geilium* Nobiliss. *Lazarum Riverium praxeos* l. XII. c. II. pr. 76. Et de *Cochlearia* scribit p: 84. Inter illa autem primo Loco laudatur *Cochlearia Batavica*, quæ in nostris regionibus non reperitur. *Habet idcirco* quælibet regio uberrimam materiam, ex qua possit antidota contra morbos endemios parare. Quo spectant verba Cl: *Helmontii*: *Omnipotens fecit sanabiles*, inquit; *omnes nationes* terræ, nec advectas inde *de littore merces exspectandas voluit*, ut neque ante cognitas indias Mortalibus propitius fuerit. Inquilinis ergo morbis domi sunt sua invenienda remedia, cuique regioni morbis inibi grassantibus sufficientia iisdem influentiis cum incolis *affulsa*. Etc. Ut minimè opus sit peregrinos accersere *Deos*; sicque mortem Caris pretiis emimus, neque propriis malis endemiis sumus contenti, quasi nobis deessent, quæ vitæ filum abbreviare valeant, sed è peregrinis terris accersimus vitæ nostræ insidiantes hostes: vide quid De *Bezohar* diximus in præfatione hujus operis, & hoc de omnibus exoticis affirmamus etc. *Nero* legem tulisse fertur, *Qua iis* dum-

taxat

taxat uti medicamentis, quæ noster orbis gignit, jussi sunt, quod nostræ *natura conveniant* magis, ea recentiora trans marina *majori* cum *periculo* ac *difficultate* ac sumptu haberi & assumi possint: Et nunc invaluit illud diabolicum mangonium vel artificium *adulterandi; vide præfat:* Sed quid invehimur amplius in exotica, cum nostra *voluptas* nunc transierit in *necessitatem* & *utilitatem*, quoniam cum peregrinis commercia habemus, eorum *Morbona* corpora nostra offerimus, hinc etiam eorum antidotis indigemus: quippe hoc *Carcinoma* nullam amplius curam eradicativam suscipit, *palliativa* manum admoveamus, & quantum possibile mercatorum avaritiam compescamus, ne adulteratio & mangonium adeo frequenter instituantur cum tanto valetudinis dispendio, hisque fraudibus interdictis, pœnis in eos fraudatores magis magisque ex acerbatis, officinas nostras pharmaceuticas selectioribus medicamentis exoticis, experientiæ multiplicis fide corroboratis impleamus, locupletemus & ditemus, ut sic quoque curentur non solum *Endemii* inquilinis, sed exoticis *Sporadici*, obviamque eamus *MORBONÆ* in nostram Alemanniam *TRADUCI*, hoc autem non felicius, quam istis sub peregrino sole natis antidotis expeditur, sicque amplius *exotica* non erunt *tubera luxuriæ*, sed *Ubera Misericordiæ Dei*, quibus miseriis aliunde propter commercia cum exteris ad nos traductis succurrere vult.

§. 12. In his & similibus locis licet sane spectare plantas nativa indole, succo, solo, adhuc gaudentes. Et tamen alia adhuc via ad plenam cognitionem perveniendi adest, cujus supra saltem metam tribus verbis ostendimus, jam integram viam & fores ad eluctandum ex hoc Labyrintho

byrintho aperiemus; *nempe si* sæpius inspiciantur & sedulo versentur *stirpes siccæ* aptè tamen *compositæ*, (præprimis hoc in studiosis Medicinæ, quod arti pictoriæ nullam dent operam, aut si dant, persunctorie saltem quasi aliud agendo ei incumbant, desideramus, summa autem ejus est necessitas in arte Medica) *sicque compositas vel adhuc vivas ipsi delineent, propriisque coloribus quantum possibile illuminent,* dici non potest, quantum illud prosit, & quomodo hoc rerum effigies Memoriæ inscribat; Nullum quidem latet penè omnis generis stirpes artificiose explicari & in libris disponi, ita ut siccæ quoque illæ pleræque oculis possint exponere, ac in hoc viridario artificiali oculos pascere, animum recreare, quæ in vivis notatu digna sunt. Ejus generis libri *Vulgo* Herbaria viva; *Adriano Spigelio* horti hyemales, minus tamen feliciter appellatione usurpantur, nobis dicuntur *viridaria artificialia.* Quorum parandorum ars minimè difficilis vel ardua vel sumptuosa, Et quamvis nunc alii eam docuerint Spigelius l. 1. tum singulari libello *Guilielmus Laurenbergius*, Nostram tamen Methodum communem dictabimus: (curiosam herbas integras condendi in usum Botanicum adhuc pro nostris filiis reservamus, quo artificio herbæ parum â nativo suo vigore differre videntur) (1) *parandi* vel compingendi sunt Duo libri in folio, ut dicitur, *Alter* ex charta *Bibula* ubi cuilibet folio annexa sit Charta pura *quaternionis* forma, hicque liber in tres Generales Classes dividendus, prior Classis contineat plantas hortenses, secunda exoticas, tertia Sylvestres: Exoticorum in officinis licet habere copiam affatim, præsertim si iis locis vivas ubi id generis commercia exercentur; in rem sanè fuerit tyrones vel

in

in officinis illis ejusmodi simplicia sæpe versare, vel sibi ipsi quasi supellectilem aliquam ejus generis comparare. Ita in his exoticis non minus proficere poterit quam in aliis stirpibus; Sed hoc dolendum *Mangonium in officinis regnare*, & præprimis Exoticæ species sunt adeo minus *cognoscibiles*, ut vix quicquam notitiæ inde emergat, nisi simus in locis, ubi statim ex navibus ex istis plagis terrarum venientibus promantur. In locis longè à mari remotis illud negotium est admodum infelix & minus fidum; neque Svademus illarum urbium officinas, in quibus illa commercia non tractantur, adeo frequenter invisant, ne *species mangonio coruptas & adulteratas* pro veris & genuinis addiscant, itaque *postea non queant judicare differentiam inter adulteratas & Legitimas, qui enim nunquam rem in genuino & nativo suo splendore vidit, ille etiam nunquam judicium ferre potest de illa, & sic ipsis à seplasiariis sæpius fucum fieri patienter tolerant*; *sæpius* quoque *in talibus civitatibus practici sunt solum fama satis celebres, qui hac in re suis seplasiariis credunt, & ne unicam speciem genuinam ipsi noscunt.* (2) *Alius* liber est compingendus ex charta pura, in hoc ipsi studiosi Medicinæ depingant plantas vivas, & quantum possibile colore ipsis proprio illuminent, plus enim talis liber diligentia depictus ad cognitionem plantarum conferet, quam quicquam aliud;

§. 13. (3) Huic difficultati Medicina etiam pararetur; si in *Academiis*, præsertim in auditoriis Medicis & philosophicis *tales imagines parietibus* affixæ essent quæ exhiberent artificiosa manu delineatas proprio vivoque colore illuminatas plantas usuales hortenses, sylvestres illic locorum nascentes, in parva enim tabula bis mille plantæ propriis

 nomini-

nominibus insignitæ facillimè repræsentantur: *specimen hujus laudabilis instituti in Auditorio nostro Medico videre licet, quod ornat imago, in qua depingitur Aloe Gottorpiensis admirandæ Magnitudinis*: *Elegans* profectò *nostræ Academiæ ornamentum*. Tales tabulæ imaginibus plantarum exornatæ etiam puerorum oculis sæpius objiciendæ sunt, quos arti Apollineæ consecraturi sumus; quippe *Plato* lib. de Legibus: *Assero equidem eos qui præstantes Viri in aliquo evasuri sunt, ab ineunte statim pueritia oportere id ipsum tam ludendo quam studendo in singulis ei negotio convenientibus meditari. Nempe siquis peritus Agricola aut ædificator futurus & ludentem oportet à prima ætate vel colere terram, vel pueriles quasdam domos ædificare: atque eum, qui educat utrumque, utrique instrumenta quædam parva, verorum instrumentorum imagines, præparare. Ex Doctrinis quoque eas perdiscere debent, quæ ad rem suam faciunt. Quippe futurus faber mensurare ac regula uti: Eques futurus equitare ludendo, aliquid hujusmodi facere: in omnibus enim ludendo conari debemus, ut eò voluptates & cupiditates puerorum vertamus, quò eos tandem pervenire cupimus.* Sic etiam pueri Medici futuri volvant, revolvant tales libros illis plantarum imaginibus ornatos, quibus præter plantarum nomina nihil quicquam adscriptum; sicque conducit habere præceptores eidem studio addictos, cui filios sacrare volumus, sed hoc obiter & quasi in parenthesi:

§. 14. (4) *Porro & alia datur* ratio addiscendi plantarum effigies, videlicet per *signaturas*, non intelligimus heic istas signaturas *Crollianas*, quæ sunt scopæ dissolutæ; sed quales *partim* Docuit illud Lipsiensis Academiæ Decus incomparabile D. D. *Paulus AMMANNUS* in plantarum signa-

ſignaturis; hocque *AMMANNI* opuſculum vix quaternione conſtat, tamen plus commmodi in Medicinæ ſtudioſum redundare valet, quam ex ingenti volumine: partim *effigies* in certas figuras coloresque diſtinguendo, de qua re aliis diſcurrendi anſam captabimus, ne huc omnia transferamus!

§. 15. (5) *Datur & minoris* commodi ad illam cognitionem ſtirpium, de qua nunc agemus, perveniendi via; nempe per effigies ſtirpium ad vivum ſive depictas ſive aliter efformatas. Quamquam enim ætas majorum hac in re minus fuerit inſtructa, abhinc centum verò annis mirificè excultum eſt: Et quidem primi omnium in id incumbere cæperunt *Hieronymus Tragus*, *Leonhardus Fuchſius*, *Petrus Andreas Matthiolus*, & *Conradus Gesnerus*. Cæterum Tragi hiſtoria Stirpium tantum icones hujusmodi 567. nec eleganti penicillo ductas; *Fuchſius* verò edidit 506 longe elegantius depictas; plures longe & complures exhibet nobis Editio commentarii *Matthioli* in *Dioſcoridem* italica, utpote quæ continet 1568. quot numero etiam reperiuntur in aliis *editionibus* commentarii *Matthioli* minus tamen elegantes. Quin & Germanicæ verſionis editio â *Camerario* curata addidit figuras 123. imo & *Caſpari Bauhini* editio adjecit figuras 330. ut ita editio illa exhibeat jcones ſtirpium 1898. ſingulari quadam ratione depingi & ſculpi jcones ſtirpium fecit *Conradus Gesnerus*. plantas enim quaſi in partes diviſit & ſeorſim ſingulas exhibuit ſpectandas: verum operi inmortuus nihil ipſemet horum edidit, quas tamen nactus & *Joachimus Camerarius*, qui ad eundem modum ſimiles plurimas alias confectas, præter *Gesnerianas* in Epitome Matthioli, & quidem plus quam mille exhibuit

hibuit. Communem rationem secuti *sunt Matthiolus Lobelius, Rembertus Dodonaeus*, & *Carolus Clusius*, quorum icones *Christophorus* Plantinus sculpi curavit, quae causa & quare eaedem prorsus in horum scriptis plerumque occurrant. Et quidem *Lobelii* Historia, quae *Antverpiae* prodit superioris seculi Anno 1576. exhibet figuras 1476. *Dodonaei* autem itidem *Antverpiae* edita anno superioris seculi 83. 1305. Et quidem in his scriptoribus duobus reperire & phantas, quae passim obviae, suntque exparte vulgares: At *Caroli Clusii* Historia, quae itidem *Antverpiae* prodiit Anno 1601. variarum stirpium figuras dat 1135. in exotico opere habentur figurae 194. in *Lobelio* vel *Dodonaeo* ac *Carolo Clusio* ingentem numerum plantarum optimè depingi. *Plures* tamen & quidem Germanicarum maximò stirpium exhibuit nobis & quidem accuratè satis depictas *Jacobus Tabernemontanus;* utpote in cujus opere spectare liceat figuras stirpium 2087. Quibus plures adjecit *Bauhinus* editione operis *Tabernemontani* altera ut proinde hoc opus *Tabernemontani* hac quidem in re facile palmam prae omnibus ferat. Nec tamen fraudanda sua gloria venit universalis plantarum Historia, quae duobus amplis voluminibus *Lugduni* in Gallia prodiit superiori seculo habens scilicet figuras 2686. Sed rectissime observatum est à *Casparo Bauhino* circiter 400 figuras in illo opere bis reperiri, caeteroquin non respondere ipsis plantis, alias vitio laborare, in quam rem doctissimi & Laboriosissimi viri singularis liber exstat. De isto *opere Lugdunensi* notatu digna sunt, quae memorantur à *Thuano* l. 2. vitae suae. *Lugduni*, inquit, *Thuanus Ternesii & Rovillii* Librariorum Apothecas evolvit, & *Jacobum Dalechampum* vidit, qui tum à suo *Plinio* occubatur & herbario

bario à *Ravillio* instituto dabat operam, in quo id observandum, quod ad ipso *Dalechampio* rescivit, & ut omnes sciant publicæ utilitatis inter est, quis illud â diversis triginta ferè annorum spatio congestum & concinnatnm esse, & jam typis majorem partem mandatum, cum *Dalechampus* ei ultimam manum imposuit, quo factum quidem, ut quædam accuratius, quædam minus diligenter scripta, quædam ea repetita & interpolata reperiantur, ita tamen ut postrema semper sint meliora. *Hac Thuanus.* præter hos scriptores verò, qui omninm pene stirpium imagines tradere nobis allaborarunt, sunt nonnulli seorsim noviter sibi observatas aut rectius expressas depinxerunt, quæ itidem & imaginum genera saltem in nonnullis merentur consuli; Cujus generis sunt cum alii libri, tum hortus Floridus *Crispini Passæi*, in quo rariores & minus Vulgarium florum *icones* ad vivam veramque formam accuratissimè delineatæ 325 reperiuntur: Horti item *Eustetensis* descriptio contines figuras 1083. Nec Non *Emanuelis* Svvertii Florilegium, Descriptio *Montis Baldi Joannis* ponæ: *Prosperi Alpini* de plantis ægyptiis, item de plantis exoticis libri duo â filio ejus Editi seculi hujus *Anno* 28. in quò posteriore opere præcipue spectantur stirpes cretenses. Eodem facit Et *Jacobi Cornusi* liber, quo herbas Canadenses satis egregiè & descriptas & depictas nobis edidit ante paucos annos: plantarum quoque ægyptiacarum imagines aliquot hactenus non visas ante aliquot annos edidit Elegantissimo libello *Joannes VVeslingius.* Quin & *Casparus Bauhinus* in prodromo sui Theatri Botanici exhibet novas plantarum â se primum descriptarum imagines 140. indubie verò idem in Magno suo Theatro Botanico

 plures

plures quam quisquam alius nobis ostendisset, nisi tanti operis editionem & Mors viri Maximi & Germaniæ tristis tempestas hactenus primo fuissent remoratæ; quam tamen curante filio *Francofurtum* nobis dedit; Hunc imaginum Thesaurum locupletabit, si typis rectè ederentur picturæ illæ imaginum *Americanarum*, quas philippi Hispaniæ Regis impensis, & quidem ut refert *Josephus Acosta* 60000 Ducatorum. In unum volumen congessit *Franciscus Hornandes*, Medicus Hispanus, & quamvis *Acosta* scribat in illo opere depingi plantas plus quam mille ducentas, alii tamen promittunt numerum plantarum 3809. An opus hoc ditissimum, quod Acosta indigitat, lucem viderit, ignoramus. *Epitome* quam *Eriderici Cæsii* Lincæorum Ducis auspiciis æri incisis imaginibus confecit *Nardus Antonius Rochus Neopolitanus Italus*, quoque publici juris sit, cum certissimè ejus editionem promiserint. Hoc modo enumeratos similesque libros, si sæpius evolverimus, imagines certè plantarum præcipuarum non poterunt latere. Et Negari non potest & hanc stirpium inspectionem multum conducere ad parandam stirpium illam notitiam, de qua nunc dicimus; omnibus modis indipiscendi notitiam plantarum præponimus pictoriam artem, qua studiosi Medicinæ ipsas plantas vivas depingunt; neque vero ullius ponderis sunt, aut prolixa refutatione digna, quæ adversus imagines illas & olim *Plinius* & priscis seculis *Janus Cornarius* disputarunt, causantes plantas pro ætate multis modis mutari, imo indies aliquam vicissitudinem pati; adeoque ex imaginibus cognosci plantas non posse. Resp. Multum & istis imaginibus non tribuendum est, nisi aliæ rationes addiscendi iis jungantur, hinc quoque à nobis

nobis dicitur *ratio minoris momenti*: hoc verò argumentum nihil evincit, cæteroquin omnes descriptiones plantarum, quæ quidem hactenus prodierunt, possemus pari jure rejicere, utpote quæ plantas non nisi florentes magnam partem describunt, Imo licuerit damnare omnem etiam inspectionem, quodlibetque plantarum virentium Scrutinium;Non opus autem est verbis cum usu quotidiano sit notissimum imaginem benè & accuratè depictam longè exquisitius & certius docere figuram & similia, quia in oculos incurrunt, non stirpium tantum, sed aliarum quoque rerum, quæ possint præstare amplas quoque descriptiones.

§.16. *Cæterum* De modis comparandi cognitionem illam herbarum, qui in visum incurrunt satis dictum: *Nomina* verò quòd attinet, eorumque cognitionem, observandum est, aliam esse cognitionem nominum eorum, quæ jam sunt in usu, & sic omnino imposita. *Alia* nominum imponendorum. Fieri autem potest, ut quidem sciat quis, quo nomine appelletur hæc planta aut illa, nesciat nihilominus, an rectè ita nuncupetur: Et si offeratur planta, que hactenus fuit anonyma, aliquo tamen vocabulo indiget, quo ab aliis sufficienter distinguatur. *Porro nomina plantarum alia sunt nova, alia antiqua Græcis Latinis, Arabibus usitata. Tum & illa, quæ in sacris litterarum pandectis occurrunt;* De veteribus aliquot controversiarum chiliades, quodnam scilicet nomen antiquum stirpibus, quomodo illud nostris conveniat.

§. 17 *Negotium* illud nominum, quibus plantæ nominantur, difficile est admodum & morosum reddidit recentiorum quorundam scriptorum nimia contentio, dum

dum quisque etiam in nominum impositione singularem Eruditionis laudem est aucupatus, dumque hoc pacto veterum nomina explicare vel etiam corrigere novam nomenclaturam substituendo magis obscurarunt, majoribusque difficultatibus involverunt, imo ex via plana novum Labyrinthum fecerunt, ex quo emergere haud liceret, nisi nostra ætas novissima filum Ariadneum tenderet; uti audiemus in fine de Grammatica plantarum cognitione. Hincque illa ingens nominum & copia & varietas suum ortum trahunt. Huic difficultati suo tempore primum remedium juvenit *Casparus Bauhinus* incredibili sua diligentia, exantlatoque labore Herculeo primo quidem edita *phytopinace* inde vero *pinace* Theatri Botanici, quo singularum plantarum variæ appellationes â præcipuis Botanicis profectæ recensentur. Sed & jam aute cum ad *Matthiolum*, tum ad *Tabernemontanum* sua diligentia revisos, emaculatos recusos, synonimas ejusmodi appellationes congesserat. In *Eodem* quoque stabulo Augiæ purgando plurimum Laborem insumsit *Caspari* Frater *Joannes Bauhinus*, ceu apparet ex variis ejus libris de re Botanica publicatis idem promisit magnum opus de synonymis stirpum; diu caruimus, sed nunc *Deo juvante*, unà cum amplissima ejusdem universali stirpium historia, cujus catalogum hæredes anno hujus seculi 19 *Elvoduni* publici juris fecerunt, tanto cimelio Reipublicæ nostræ ærarium ditatum est. Rei Botanicæ Tyro studium suum satis benè impendit, dummodo illa nomina, quibus *Botanicorum* principes nostræ ætatis, *Clusius*, *Dodonæus*, & *Tabernemontanus*, *Pancovius*, & Novissime *Celeberrimus* AMMANNUS in sua supellectile, *Celeberrimus Franscius* in suo Lexico, *Nobilis-*

Nobilissimus Gieswein in suo systemate, incomparabilis *Hoffmannus* Amicus noster dum spiraret ex paucis charus, in sua clave ad *Schroderum*, cui junge editionem *Schroderi Batavicam*, pleraspue plantas officinales significarunt. *Imo* Meo arbitratu sufficeret tyroni rei herbariæ, si in nomenclatura plantarum presse sequeretur eum professorem, quo cum hasce Botanicas deambulationes instituit, quem ut plurimum *Franscii* lexicon comitatur.

§. 18. *Alius labor situs* est in cognitione nominum recta, ubi observare jubemus innumeras plantas veteribus ne quidem nominetenus innotuisse, adeoque nostras omnes nomenclatura veteribus usitata velle appellare, crimen est dementiæ proximum. Et cum sic veterum nomenclatura nullam legem nobis faciat, parum refert, quo vocabulo planta aliqua insigniatur, & nobis heic cujuslibet Experti Botanici nuncupatio plenæ & Authenticæ fidei est, cum efficacia plantæ â nomine nihil sortiatur. Optandum tamen esset; nam uti in jure civili multa sunt, quæ peculiari decisione Imperatoris indigent, Academia curiosorum hunc laborem sibi sumeret, & cum famigeratissimis Europæ Botanicis conferret de Certa aliqua universali plantarum nomenclatura latina sancienda, omniumque consensu impetrato, communi opera *Lexicon Univesale Latino Germanicum*, additis linguis in Europa usitatis, publicarent sub communi nomine omnium membrorum tam societatis Regiæ Britannicæ, quam Academiæ curiosorum collegarum perillustrium omniumque societatum Botanicorunq; nunc eam scientiam profitentium, & simul juramento promovendorum insereretur, *sese contra hanc semel receptam totquè Magnorum virorum autoritate corroborata*

eum semipaganum interpretem nominat, etc. tale quid ut nos Medici in Nomenclaturæ transpositionę vereamur, minime opus. Eodem jure plantæ *consolidæ*, quæ earundem sunt cum vulgari *consolidæ* virium, in vulnerum conglutinatione, addito saltem nomine à figura, colore desumpto E. g. *consolida* latifolia, angustifolia, perdifolia, vel à *colore*, flava, citrina, rubra, alba, à *loco* montana, palustris, aquatica; à *temperie* calida, frigida, etc. Et *irides* E. g. appellantur omnes flores ejusdem cum *iride* vulgari *figura*.

§. 20. *Maxima* difficultas & circa plantarum nomina antiqua, à *Theophrasto*, *Dioscoride*, *Galeno*, *Græcis*; Et *plinio* & *aliis Latinis*, denique *Arabibus Medicis* (quibus ipsis etiam multa debemus, non minus ferè quam Græcis) ad nos tranmissa cum enim inter manus nostras plantæ plurimæ versentur, id quæritur, quænam illarum antiquis illis nominibus debeant usurpari: neque vero fidere statim licet usitatis passim appellationibus, utpote cum Rudes Seplasiarii *avorum ætate* plurimas herbas pro veterum herbis per imperitiam & contumacem ignorantiam, quam emendare noluerunt, vendiderint. Eam sanè ob rem, & uti plantæ veteribus usitatæ sine errore venirent, iterum in usu à præclaris viris ab avorum usque ætate, ad nostras usque dies diligentissimè est laboratum, & nondum elaboratum, & de felici fine omnino desperamus; scilicet quippe medio ex hoc labyrintho elabendi propria culpa destituimur, hæcque est contradicendi libido.

§. 21. *Magnorum* virorum conatus merito hic laudamus: Ac primus quidem omnium oceanum hunc ingressus est *Hermolaus Barbarus Patritius* venetus, in Eruditissi-

mis commentariis in *Dioscoridem* & *Plinium*. Post illum in Gallia summo studio idem tentavit *Johannes Ruellius* grandi volumine edito de stirpium natura. Et lucum hunc succidere quoque laborarunt nostri *Teutones*, præprimis *Auricius cordus* edito insigni libello, cui Titulus *Botanologicum*, sive colloquium de herbis: Majus tamen hic operæ pretium fecit ejus Filius *Valerus Cordus*, juvenis egregius, Nestorea ætate dignus, præmaturo obitu huic mortali auræ ereptus. Hujus satis insignia commentaria ad *Dioscoridem* aliosque ejusdem argumenti libellos conscripsit *Conradus Gesnerus*, Studuit idem *Hieronymus* Tragus in suo herbario, sed ponte dejectus propter inopiam veteris *literaturæ*; omnes tamen illos superavit hac in re *Leonhardus Fuchsius*. Cæterum & hunc longe intervallo antecellit *Andreas Matthiolus* edito longè eruditissimo commentario in *Dioscoridem*, qui omnium ante se sententias hujus argumenti & commatis diligentissimè excussit, veterum monumenta perscrutatus: Attamen nec ille in omnibus veritatis palladium accessit; itaque in diversam sententiam concessit & *Amatus Lusitanus* in commentario ad *Dioscoridem*, contra quem tamen edito Apologetico scripto satis viriliter sententiam suam tutatus *Matthiolus*. Longe majore cura & Doctrina Theonem suum, & quinque de stirpibus Epistolas adversus *Matthiolum* edidit *Melchior Guilandinus*, patria *Borussus*, sed professione *patavinus* VIR infinitæ lectionis & ingenii admirandi in insectandis tamen aliis justo *vehementior*, oppugnavit. Plurimum quoque sudorem in eodem commate insumsit *Conradus Gesnerus*, qui cum ad rem hanc attulerit Latinæ Græcæque linguarum peritiam insignem, judicium acerrimum, incomparabi-

parabilem diligentiam, indubiè feliciſſimus in negoti hoc verſatus eſt: Verum hi optimi viri labores neque à *Caſparo Wolffio Tigurino Medico*, neque à *Johanne Camerario*, quorum uterque commentarios illos editurum pollicitus erat, hactenus, quantum nobis conſtat, lucem non viderunt, ut ut ille unicus tractatus de *Aconito* ſatis oſtendat fuiſſe *opus incomparabile*. Sed horum virorum culpa illos labores *Geſnerianos* non credimus eſſe ſuppreſſos, forte non adfuit *obſtetrix* ad eos partus ſuſcipiendos, *ingenii enim partuum obſtetrices ſunt Magnificorum virorum expenſæ*, & *typographorum opera* fideles: ut de priori genere nunc nihil dicamus: quamvis etiam hujus ſeculi liberalitas in promovendis Doctorum virorum laboribus adeo rara ſit; *Titulum de donationibus ſenio & inuſu obſolevisse, ut jure inter abrogatas leges recenſeri debuerit, iocatur an indignatur Baudius* cent: 2. Epiſt: 71. apud Cel. *Wiſſenbach.* diſput: 14: inſt: §. 24. p: 173 dantur tamen adhuc aliquot Munificentiſſimi Dominiqui præclara Magnificentiæ Specimina edunt; nos multum iis Dominis debemus: *Typographorum qualitates* optimè depinxit ad vivum *Gronovius ſummus Vir* in quadam Epiſtola Celeberrimo *Richtero* inſcripta, *quod genus mirifice* inquit, *Eruditis illudere noſti, quia exſe famam illorum pondere putant* etc. circa eadem ferè tempora & paulo poſt magnam curam hac in re poſuerunt in *Italia Lucas Ghinas*, & *Gabriel Fallopius*, *Ulyſes Aldrovandus*, Et *Barthòlmæus Marantha:* Et hactenus illorum opera, excepta *Marantha* Methodo cognoſcendorum ſimplicium, viderunt lucem; Alii ſparſim controverſias haſce agitarunt, ſeorſim tum *Fabius Columna*, qui aliquot plantarum hiſtoriam edidit; in qua deſcribuntur diverſi generis plantæ veriores, ut magis fa-

F 3 cie

cie viribusque respondentes antiquorum *Theophrasti*, *Dioscoridis*, *Plinii*, *Galeni* aliorumque delineationibus ab aliis non adeo animadversæ. Ejusdem minus cognitarum variarumque stirpium historia, qua non paucæ, ab antiquioribus *Theophrasto*, *Dioscoride*, *Plinio*, *Galeno* aliisque descriptæ præter illas in alia historia editas, disquiruntur, ac delineantur; *Romæ prodiit* 16 anno seculi currentis: Multa huc pertinentia habent & *Rembertus Dodonæus*, & in sua Aromatum indicorum historia *Garcias ab orto*. Ex his sanè scriptoribus præcipuæ petendæ sunt illæ controversiæ, & hi quam maximè operæ fecerunt pretium præ aliis, qui licet herbarum peritia fuerunt insignes, in hoc tamen oceano sæpius naufragia passi sunt. Hos omnes superabit Labor Insignissimi viri *Roberti Morison Scoti Aberdonensis Londini* qui Secunda parte suorum præludiorum Botanicorum nonnullas non parvi momenti animadversiones in *Caspari Bauhini pinacem*, ejus errores, cum in ordinem digerendo, tum nominibus plantas donando detegentes; sicut & in tertium *Johannes Bauhini* universæ stirpium historiæ tomum, continet. Et nobis indubium, quod si Britanni huic operi manum strenuè admoverint, plus lucis allaturos, quam hactenus per tot secula factum, nos *Germani* solummodo optamus: *Sed* verissimam quandam, vitæque nostræ Maxime utilem sententiam ex ore Clarissimi viri M. Catonis excerpsit *Salustius*: cum enim variis de causis in Maximo periculo civitatis cunctantem Senatum excitaret ad pœnam capiendam denefariis civibus, ita increpuit illos, quis diis immortalibus confisi humana præsidia non adhibebant. *Non votis, inquit, neque suppliciis muliebribus, auxilia Deorum parantur: vigilando, agendo bene consulendo,*

prospera

prospera omnia cedunt. Idem etiam brevius his verbis *præcipitur. Quæ iubebant implorato auxilio Minervæ oportere etiam manum movere, negotioque, quod confici quis vellet, adplicare:* sic & nos Germani optando nè senescamus, sed invocato Dei immortalis auxilio, manum admoveamus! *arte & marte nemo Germanos vicit.*

§. 22. *Est vero* hæc ratio Veterum plantas cognoscendi non una de causa satis difficilis: *primo*: enim ex ipsis veteribus nonnulli plantas, quas nobis laudarunt, non satis habuerunt cognitas. Cum itaque ipsi perperam multas stirpes descripserint, non possumus non etiam nos, qui tanto post tempore vivimus in errores induci. Certe ipse *Dioscorides*, cum in præfatione tum alibi passim hoc ipso nomine multos Medicos accusat. Facit idem quoque *Galenus*, qui demum pronunciat *Dioscoridi* soli in simplicium descriptione fidendum esse. Et ut Cajum Plinium de stirpibus, ut de aliis rebus pleraque ex variis scriptoribus, & quidem iis, qui nec ipsi plantas satis habuere perspectas omnia penè sua descripsisse, adeoque hinc plurima in præclaro alias opere illo errata occurrere post *Nicolaum Leonicenum Ferariensem* à multis satis egregiè est demonstratum. Similiter apud Arabes quoque *Avicennam* multa scribere aliena fide, nec satis itidem accuratè stirpes, quas Laudavit descripsisse, à Magnis viris est observatum. Ne nunc dicamus & *Johannem Serapionem* hac in parte non semel impegisse. *Secundo*, veteres sæpe plantas non describunt, sed verbo tantum innuunt. Qui verò noveris quam illi plantam innuere voluerint solo nomine tantum indicato. *Tertio* ut hodie ita & olim in scriptoribus circa nomina plantarum Magnæ fuerunt lites,

adeo-

adeoque unum idemque nomen non apud omnes scriptores easdem stirpes denotat: *Quarto* Veteres illi in remotis regionibus cum vixerint & non ferat quælibet tellus omnia, neque nobis adeo potest constare, quæ herbæ in Asia aut Africa floreant, patet itidem difficile esse nostras plantas dicere cum veterum descriptionibus convenire. Adhæc in scriptis quoque veterum mendosa multa sunt, ut adeoque hanc quidem ob causam legitimas veterum descriptiones nosse in proclivi sit. *Bartholomæus Marantha* in Methodo cognoscendorum simplicium longè plures adhuc salebras & difficultates adducit, quas tamen omnes non æque magni momenti quis dixerit. Cujusmodi illud est, quod c: 3. l. 2. adfert â *Dioscoride* esse descriptas plantas modo dum germinant, modo dum primum pullulant, modo dum florent, interdum & postquam floruerunt, & tamen pro varia ætate variam esse plantarum figuram. Etsi enim id omni ex parte negari nequeat tum modo observetur, quam partem plantæ, radicem nempe, flores, folia, semina in Medicum usum *Dioscorides* laudet, haud difficulter cuivis pateat, quam nam plantæ ætatem ille exprimat, quod scil: alia ætas eruendis radicibus, alia colligendis foliis, floribus, seminibus sit apta.

§. 23. *Indubium* multis has difficultates scopulos insuperabiles videri, quos superare in nullius hominis industria vel Maximo labore esse situm: verum enim verò non unum filum Ariadneum prætensum est, sed multiplex, cui si inhæreamus facillimo labore ex hoc labyrintho Eluctandi datur ratio: *Et primum* quod attinet, satis fuerit si eos veteres spectemus, de quorum fide certò nobis constat. Tales autem Græci sunt *Theophrastus*, *Dioscorides*

ſcorides, *Galenus*, apud *Arabes* Elembitas, cujus opus de ſimplicibus etſi hactenus ex *Arabico* verſum non ſit, tamen ex iis, quæ ex opere ejus hinc inde excerpſit *Andreas Alpagus Bellunenſis*, non difficile fuerit multas ſtirpes, quæ Arabibus fuere in uſu internoſcere. O ſi hic operam ſuam conferrent Arabicæ linguæ gnari, ac ipſum *Elembitam* integrum in Latinum ſermonem translatum Erudito orbi ſiſterent: ſunt adhuc in variis Bibliothecis plura Arabica ſcripta Medica, §. 7. p. 9. quæ ſi verterentur in latinam linguam, novus quaſi Phœbus orbem noſtrum Medicum illuſtraret, lucemque in difficiliora loca Arabum funderet; *Spolium* Orientale incomparabilis Polyglotti ac Chronologi *Dn. Ravii* Multa ejusmodi Cimmelia Medica fortè continet, hicq; ſolus cum incomparabili in hoc ſtudiorum genere Polyglotto *Velſchio* Arabica in Latinum transferre poſſet, hi verò *Duumviratum aliquem conſtituunt in Orientalium Linguarum ſtudio, & præ cunctis dictaturam merentur, hic Suediæ Decus, iſte Germaniæ noſtræ ſplendidiſſimum Sydus, ac ut duo ſoles inter reliqua ſidera, ſic hi duo viri inter Orientalium gnaros lucent. Quod ſecundum* attinet, fatemur & ipſi, quarum ſtirpium deſcriptiones non ſunt plenæ & perfectæ, ſed nuda tantùm nomina apud veteres reperiuntur, eas à nullis dignoſci poſſe; *imò fatemur ultrò*, quarum deſcriptiones non ſunt plenæ & perfectæ, ne illas quidem certo à nobis poſſe intelligi, eos verò, qui ex una aut altera nota confeſtim veterum nominibus noſtras Plantas deſignant, temerariam operam ludere. *Tertio* Difficultas non adeò multum obſtabit, modò deſcriptiones Plantarum ſint additæ, certum alias eſt propter nominis identitatem de ſtirpis alicujus natura definiendum

niendum aliquid esse, cum facilè appareat occurrere eadem nomina in diversis Scriptoribus diversas tamen stirpes significantia; *quare lites*, quas veteres circa Plantarum nomenclaturam foverunt, non adeò nobis præjudicant, vel viam ad cognitionem Plantarum comparandam obstruunt, quàm hic sint Discordes antiqui ex sexcentis unicum illud dissidium circa *fumanam evincit*, quod *dubium* dextrè sui ingenii acumine sustulit *insignissimus* Juvenis DD. *Casparus Bartholinus* Magno *Avo*, Majori Patri palmam Eruditionis disputans, in suis perquam eruditis *Exercitationibus* Miscellaneis, *Exercitatione Sexta*, & quāvis hoc Apollinis Musarumque delitium hanc controversiam definere potuisset, summa tamen ejus modestia, qua non minus apud omnes optimè audit, quàm Eruditionis gloria, ipsum impulit ut consuleret DD. *Arnold Syen*, Virum in *Re Botanica* & justo ab Excellentissimo *Casparo Bartholino ingens Floræ Columen & rarum Decus* insignitum: hicque *Rei Botanicæ Sacerdotum Antistes*, *nec meam fefellit*, inquit, *Exspectationem, cum nullus dubitem*, quin vestra *Fumana*, sit ipsius *(Bauhini) Helianthemum tenuifolium glabrum luteo* flore, &c Et hic nostrum consensum habet. Si *plures* Eruditi viri hujus Eruditissimi Juvenis *Caspari Bartholini* vestigia legerent in solvendis dubiis in Rerum Botanicarum supellectile, in auxilium vocatis tantis viris, quantus *Celeberrimus Syen* adhuc intra meritum à nobis laudatus, facilè veritas rei Botanicæ ex puteo *Democriti* rursum extraheretur, *sed soli volumus sapere*, aliisque invidemus diligentiam, qua & compendiosiorem viam ad eruditionem perveniendi monstrant, nihilque rectum putamus, nisi quod ipsi fecerimus, hinc multi ut atri livoris morsum

evi-

evitent, malunt sua sibi retinere privatim, &c. *Quartum* non etiam est tanti, ut possit studium nostrum Botanicum adeò remorari: itidem haud diffitemur temerarium, si non ridiculum eorum studium esse, qui Germanis Plantis E.g. velint *Avicennæ* aliisque Arabibus, *Dioscoridi* aliisque Græcis usitata nomina indere; quasi in *Germania* planè eadem reperiantur, quas Arabia profert, vel Græcia commendat; Rectè sanè hoc nomine *Hieronymum Tragum* castigat *Leonhardus Fuchsius*, qui tamen neque sibi ipsi hac in re satis cavit, si *Matthiolo* & aliis fidem non derogemus; itaque consultum maximè fuerit, accuratè animadvertere, ubinam scriptores illi veteres vixerint, quàm terram incoluerint, aut ubinam locorum laudatarum Plantarum progerminationem fieri tradiderint. Cùm verò constet *Asiam* plurimùm incoluisse, ut & *Ægyptum*, facilè apparet indè Maximè Plantas illas petendas esse. Qua in re sanè multum nos juverit *Honorii Belli* Cretensis Medici Herbarum exoticarum descriptio, quæ partim in *Clusii*, partim & in altera editione *Montis Baldi Johannis Ponæ*, continetur, exstat & *Prosperi Alpini* variarum Plantarum liber editus, quo itidem tum aliæ, tum præcipuè Græcæ & Cretenses herbæ enarrantur. Idem porrò de Plantis *Ægyptiis* præclaros libros conscripsit, cujusmodi quoque dedit *Joannes Weslingius* Doctissimus Professor Patavinus: constat porrò *Leonhardum Ranolfium* & *Petrum Belloninum* perlustrata omni *Syria*, hunc porrò ex *Gracia* insignem in Observationibus suis Thesaurum ad accuratam Syriæ, Græciæque Plantarum hodiernarum ac veterum Descriptiones intelligendas notitiam contulisse. Itaque hi profectò libri multum poterunt juvare, ut illam Diffi-

cultatum scyllam, qua de nunc agitur evitemus Si *indicas* veterum Plantas scire sit desiderium, lectio librorum quos de hac materia publicavit *Garcias ab Orto*, satisfaciet, eamque sitim explebit; hunc ex Hispanico vertit *Carolus Clusius*, & *Johannes Linschotanus* parte ultima historiæ Indiæ orientalis: quibus adjungi potest liber primus *Bontii* de Medicina Indorum. Quod *Menda* attinet, ea sunt duplicis generis vel insunt exemplaribus *Authenticis*, vel sunt *adscitia* & irrepserunt per describentium *incuriam* vel etiam per *ignorantiam* istius linguæ, qua veteres sua scripta scripserunt, quod sic Interpretes aliter verterint, quàm illorum mens est, vivum hac in re habemus exemplum in versione nominum Hebraicorum quasdam Plantas designantium in sacro litterarum Codice, uti palàm fiet suò loco. De iis fatendum est, cujuscunque etiam sint generis menda, ea non posse temerè corrigi omni ex parte, adeoque propter illorum multitudinem non posse nos in multis non ambigere. Attamen notandum est non omnia æque esse mendosa, tum verò diligenti labore viri præclarè Docti & in hac litteratura antiquorum versatissimi satis multa emendata jam ediderunt. Et verò in *Dioscoridem* post cum aliorum tum imprimis *jam Saraceni* diligentiam non adeò multum superest, quod assequi nequeat. *Avicenna* quoque opus satis exactè edidit *Andreas Alpagus*, & post hunc *Benedictus Rimius*, & ultimo *Costaus* ac *Mengius*: *Serapionem* quoq; jam habemus emendatiorem cura ejusdem *Alpagi* & *Costæi*. Longè plura fatemur Menda superesse operibus *Theophrasti* & *Caji Plinii*. Verum tamen & sic satis comptum *Plinium* quidem post alios *Dalechampius* & in Exercitationibus suis Plinianis ad *Solinum* infinitæ vir lectionis

nis *Claudius Salmasius* dedit, de quo *Dania Polyhistor Thomas Bartholinus Anatomicorum* Coryphæus tale judicium fert *Cent. I.* Epistol. XCI. *Magna profectò ingenii tui, Vir maxime Majestas, quod antiquorum ætate inferior omnes tamen Magnitudine antecedas, & qui veteres excussisti, omnes ut disceres, jam versa rerum vice si redirent prisca secula in tuis invenirent, quæ ignorarent. Adeò te solum sacrorum suorum videntur optasse custodem, qui & judex esses & interpres. Adde quæ ulteriùs* in eadem Epistola *Magnus Bartholinus* affert in laudem *Salmasii*, hæc tam prolixè adduximus in summi viri laudem, ut ejus illustre nomen à Maledicentia vindicemus; sic mortuo Leoni insultant *catuli*. Insunt tamen *huic venusto corpori aliquot maculæ, quas eruditi Viri jamdudum annotarunt, suntq; tales ingenii Salmasiani Ecclipses, quas si non solveritatis instar nebularum dissiparet, facilè ad majores errores ansam præberent; & non minimus est error, quem in hac nostra Academia Vir admodum Reverendus D. D. Christianus Kortholt hujus nostri Athenai etiamnum fulgens lumen Eruditissime, ut solet, refutavit, quâ in refutatione non minùs modestiæ candore, quam Eruditionis splendore summam laudem meretur hic noster Collega, & fautor maximus;* Alterius quoque libri à *Salmasio* conscripti *Acta Philosophica Anglicana* mentionem faciunt in *Actis* Die Lunæ Aprilis 15. An. 1669. N. 46. p. 787. De quo ita loquuntur, Hic liber introductio est in Magnum volumen à Celeb: *Salmasio* compositum, jam in duorum Nobilium Virorum quibus hanc præfationem publicandi curæ est) utriusque Burgundiæ Senatus Consiliarii, *Domini Lantin & de la Mare* potestate existens. Quod volumen multorum & ingentium errorum hucusque in stirpium historia, quatenus ad

earum Nomenclaturam spectat, comissarum narrationem affert, illa si quidem accidit, ut variis nominibus uni & eidem plautæ datis, & vice versa, num & eodem nomine, variis stirpibus, ingens ac periculosa confusio, magna hac Medicæ materiæ parte sequuta sit, quam in ordinem reponi, magnopere opus est: jam verò præfatio in hoc volumen huic viam parat, Botanicæ & Medicinæ Studioso argumentum, ordinem & ejusdem utilitatem ostendens, causas & origines multorum hujusmodi errorum, in quas cum veteres, tum Neoterici hac in parte ceciderunt, sicut etiam veterum illorum negligentiam, *Philosophiæ Naturalis* inter Romanorum progressum, & præcipuorum hujus argumenti Scriptorum, ætatem, inserens. Authoris judicium de *Plinio*, quod videlicet approbandum, quid in eo damnandum sit, & quousque in hujus authoris admirationem rapi debeamus, adjungens: id tamen dicere non vereor (inquit *Dominus de la Mare*) nempe hunc librum magni istius instituti perfectioni inservire posse: nam dum veterum, sicut & Novitiorum, qui illos in historia stirpium conscribenda sequuti sunt errores, & negligentiam detegit, *nova* naturali historiæ laborandi necessitatem ostendit, ut soluta sit ejusmodi defectibus, si solida scientiæ & præcipuæ Medicinæ fundamenta jacere incipiamus; interim illi, qui hanc practicant, dum sæpius coacti sunt simplicibus uti, quorum virtutes illis, non nisi veterum experientia notæ sunt, damnosissimos errores cujus libri auxilio evitare possunt. &c.

§. 24. Sic hic labor *Salmasii* Viri Maximi exstaret, omnis difficultas circa *Plinium* penitus esset sublata, ut in quo multa sint menda imo mendacia & falsa, unicum exem-

exemplum nunc adduxisse operæ pretium est; *Franciscus Redus ille Dignissimus Senatus Mystarum Naturæ in Hetruria Apollo: ne nunc quidem desunt*, inquit, *qui veridicum esse statuant Dioscoridem* l. 2. & *Plinium* l. 8. *nec non vigesimo tertio historiæ naturalis ubi herbam chelidoniam ab hirundinibus inventam esse, eademque oculos pullorum hirundinum laceratos & corruptos restitui scribunt; id quod ab ipso etiam Tertulliano in fine libri sui de pœnitentia, confirmatum est*, dum scribit, *Hirundo, si excæcaverit pullos, novit illos rursus oculare de sua chelidonia. Nec tamen sanitas Hirundinum*, aliorumq; *Volatilium, Chelidoniæ*, ut quæ nunquam *in nidis hirundinum* invenitur; sed *soli naturæ, semota omni Medicamentorum* ope debetur: id quod cuivis manifestum *esse poterit*, cui *placuerit, oculos hirundinum, aut alterius cujuscunque aviculæ* acu vel scalpro solerter terebrare. Ego ejus rei periculum feci, in gallinis, anseribusque, anatibus, gallis gallinaceis, & indicis, & animadvertero, *omnia hæc volatilia* sua sponte, minore quàm viginti quatuor horarum spatio sanari. Veracem deprehendi *Cornelium Celsum* l. 6. dicentem; *Extrinsecus verò interdum, si ictus oculum lædit, ut sanguis in eo suffundatur, nihil commodius est, quam sanguine columbæ, vel palumbo, vel hirundinis inungere: neque & sine causa fit, cum harum acies extrinsecus læsa interposito tempore, in antiquum statum redeat celerrimeq; hirundinis. Inde etiam locus fabulæ factus est, aut per parentes, aut id herba chelidonia restitui, quod per se sanescit*. Hactenus ille.

§. 25. Sed redimus in viam *Theophrastum vero editio Batavica emaculatum præbuit*; ut itaque saltem pleraque veterum mediocriter possint à nobis percipi. Quin verò hac ratione difficultatibus illis omnibus evitatis possumus

mus in perquam multis hic pervenire ad Veritatem, nullus equidem nobiscum dubitaverit. Si tantum diligenter notentur omnia, quæ de singulis Plantis protulit *Dioscorides* ut illum Virum nunc in exemplum adducamus, Nec verò sufficit notasse tantum ea, quæ de figura Plantæ alicujus *Dioscoridi* sunt annotata, sed & quæ de viribus ac facultatibus, saporibus item ac odoribus, nam & hæc maximè ad Plantæ alicujus essentiam pertinent. Hæc omnia rectè annotata si cum Plantis, quæ in manibus sunt, conferantur, non potest facilè latere, sintne eædem nec ne, præsertim si descriptiones veterum fuerint justè accuratæ, aliàs enim & ut fatemur verosimile quidem aliquid dici posse in hoc negotio certum & infallibile minimè posse. Potest hoc ipsum negotium aliquo modo promoveri inspectis antiquis Codicibus manuscriptis, qui figuras Plantarum habent adpictas, quales in Bibliothecis nonnullis Cæsarea, Regia Gallicana, aliisque exstant magni nominis. Quanquam enim omni ex parte figuris illis credere non sit adeò tutum, quod sæpius delineatæ sint ab imperita manu, est tamen ut interdum egregiè nos instruere valeant, ceu videre est apud *Matthiolum* & alios. vide §.15. p.27.28.29.30.31.

§.26. Concludimus *nunc primam* hujus nostri Pensi vel operis partem de *Grammatica cognitione*: volumus, *verò ne vocabula & nomina*, quibus Plantæ insigniuntur adeò *criticè ventilentur* ampliùs, tantoque nisu circa eam nomenclaturam trahant *contentionis serram*: de Plantarum enim nominibus & id *Hobbesii* omninò verum est: *Nomen est vox*, inquit, *humana arbitratu hominis adhibita, ut sit nota qua cogitationi præterita cogitatio similis in animo excitari*

citari possit, quaque in oratione disposita, & ad alios prolata signum iis sit qualis cogitatio in ipso proferente præcesserit, vel non præcessit. Et tantò magis circa illorum impositionem non possumus esse adeo rigidi, cùm maximum *Criterion*, quod requiritur ad nomimum impositionem, *videlicet ea ita formentur, ut statim ex auditis vocibus rei essentiam agnoscere liceat*, nobis desit, neque ulli post *Adamum* vel *Salomonem* vel & *Christum* datum sit, res juxta earum essentiam debitis nominibus insignire: nam juxta *Platonem* nominum impositio magis quid divini quam humani sapit: Hinc etiam ille in *Cratylo* his concludit verbis. *Nimirum, qui primus nomina imposuit, qualem existimabat esse rerum naturam, talia & imponebat nomina.* Tum etiam cum nominibus ita comparatum est ut scribit *Petrus Victorius* l. 1. c.xxII. p. 13. nec enim *omnia vocabula*, inquit, *omni ætate idem valent, quamvis enim maneant ipsa, notio tamen eorum immutatur.* A cujus viri Doctiss. mente non longè abit *Hobbes* scribens: *cui enim, qui verba quotidie* nova nasci, vetera aboleri, diversa diversis gentibus in usu esse &c. Tum Plantarum nomina ipsis plantis sunt imposita vel à nomine morbi, cui putantur mederi, ut *Iva Arthetica, Herniaria, Apostema aut Scabiosa, Colubrinum* lignum, lignum serpentarium. Hujus nominis plures veniunt Plantæ, eo quod mirificè ad colubrorum morsus virulentos Ictus faciant &c. vel à *regione* in qua crescunt, *Iris illyrica*, Florentina, Nostras; *China*, à China Orientalis Indiæ provincia amplissima nomen sortita, Scythiæ finitima, in Patrio solo *Lampatam, Lampatan, Lampaton* vocant. Vel à *Loco, Herba* muralis; Raphanus marinus; Asparagus hortensis; vel ab *externa facie: Cochlearia* inde nomen est adeptum,

H quia

quia folia ejus cochlearis formæ respondent. *Bistorta*, inde appellatur, quod radice constet in se contorta & convoluta, vel ab aliquo *insigni Viro*: sic *fabaria*, Germanicè fette Henne/ *Telephinum*, quod vocabulum suam originem trahit à *Telepho* Herculis filio à Cerva in Sylvis nutrito, qui imperavit in *Lycia* & exul postea ex Rege Medicus præstantissimus factus est, & dicta hac herba Ulcus suum curasse dicitur, quod ab Achille acceperat. Vel à viscere aliquo nobiliori *Pulmonaria*, *Epatica* &c. ita nomina Plantis sunt imposita & maximam partem unde nomina sua habeant prorsus ignoramus, qui ergo nimis curioso nominum *Scrutinio* & quidem *Critico* imcumbunt hi oleum & operam perdunt & tantum abest ut in Plantarum cognitionem veniant, ut potiùs longius à portu abducantur; præstat idcircò veteres prorsus negligere, quàm suam *Cymbam tam immerso Oceano Critico committere*: cum autem antiquis multa utilissima insint, debent eos Medici diurna nocturnaq; manu evolvere, sed ita, ut nunc ab Autoribus emaculati sunt, fontes tamen ipsos sæpiùs cum recentiorũ lucubrationibus conferendo: cæteroquin de nominum impositione, urgemus consilium, quod superius dedimus de *Lexico* aliquo universali conscribendo. §. 18. p. 33. Aliis, quibus non arridet studium Botanicum criticum, solùm sufficeret *Johannis Bauhini* Historia universalis, quam & prælaudatus Botanicorum nostræ ætatis facile princeps D. D. *Arnoldus Syen* magnificat, quamque in suis dubiis consulit, cui si jungeretur *omnium Criticorum*, *quos Sol hoc Seculo calefecit*, *principis Salmasii* Volumen, cujus antea ex Actis Anglicanis mentionem fecimus. Nihil nunc ulteriùs de Grammatica cognitione addimus; præter ea, quæ sequun-

quuntur §. 27. Sequenti de quibusdam *Plantis Biblicis*.

§. 27. *Sic nunc penitùs* removimus omnes difficultates circa cognitionem Plantarum Grammaticam, *superest nunc altera pars* hujus *Dissertationis*, videlicet Plantarum *cognitio* Philosophica, quam desiderat *Philosophia Naturalis*. Sed antequam hanc secundam partem contemplemur, de difficultatibus quibusdam circa Nomenclaturam Plantarum Biblicarum in medium pauca adferemus. In primis de fructu vetito disquiritur, cujusnam generis fuerit: Erudita huc quædam habet Nobiliss. *Johannes Jacobi Wissenbach JCtus* Celeberrimus, in *Manuali* de Verbor. Signific. ad Titul. Pandect. XVI. LL. Pand. ff. Disputat. XLI. Thes. I. p. 430. *Hominibus* protoplastis Adamo & Evæ præceptum fuit, ne vescerentur fructu arboris in medio Paradisi positæ. Hanc arborem vulgo opinantur fuisse malum, undè natus versiculus.

Malum male malo mala contulit omnia mundo.

Imò Ficum fuisse hanc arborem multi autumant: *Hugo de Sancto Victore*: *Consuerunt folia* ficus, & fecerunt sibi perizomata; per hoc quidam existimant ficum fuisse lignum scientiæ boni & mali. *Theodoretus: Arborem fici* puto fuisse, ex qua præceptum fuerit Adam, ne comederet, cujusque & foliis consutis tegumenta sibi pudendorum confecerint. *Nicolaus Lyranus* ad verba c. 3. Gen. v. 7. *Consuerunt folia ficus*. Hebræorum opinionem de ficu adstruit his verbis: *Ex hoc* dicunt Ebræi, quod ficus erat arbor de cujus fructu comederunt. Vulgari opinioni causam præbuit *pomi vocabulum*, quo veteres plerique sunt usi, ut conjectat Doctissimus *Drusius*. Hactenus noster *insignissimus Wissenbach*. Quidam *Cerasum* fuisse existimant. Alii

putant id *pomi genus* fuiſſe malum perſicum, quod in Oriente (ubi peccavit Adamus) hodie eſt letale & venenoſum: licet nobis in Occidente ſit ſuavis cibus. Alii malum *Citoneum* ſive *Cydonium* fuiſſe malunt. Alii Pirum &c. *Danaeus* de prima Mundi *Ætate* p. 97, 98. *Confer* ex Noſtratibus *Celeberr, Friedl.* in ſua Theol. Exeget. claſſ. 7. q. 74. p. 33. m. & *Urſin.* CXLV. p. 594. Tum de *hyſſopo*, cujus mentio fit in Hiſtoria Paſſionis Domini noſtri JESU CHRISTI *dulciſſimi noſtri Salvatoris*, diſquirunt Eruditi; alii pro frutice habent ut Celeberr. *Beverovicius*, & *Salmaſius*. *Beverovicius* ſcribit: Frutex enim debuit eſſe, cujus cuſpidi circumponeretur ſpongia, quæ erigi poſſet in altum; Et ſic volunt differre à hyſſopo noſtri ſoli, quod & ſtatuunt, qui in *Meſuen* commentati ſunt, *Dodonæus*, *Pœna*, *Lobelius*, *Dalechampius*, *Bauhinus*. Sed non opus eſt diverſas ſpecies ſtatuere cum quotidiè videamus, plantas pro loci proprietate (quod etiam notat Dioſcorides) & anni temperatura citiùs tardiùsque adoleſcere, atque celſius aſſurgere, ſic ſcribit *Plinius* l. 19. 4. authores tradere, in Arabia Malvas ſeptimo menſe arboreſcere, baculorum uſum præbere extemplo: plura de hac controverſia vide in *centuria* prima Epiſtolarum *inſigniſſimi Thomæ Bartholini*: Hocque dubium de *hyſſopo* in hiſtoria paſſionis Domini omnium optimè mihi aliquando in Eruditiſſima Epiſtola ſoluit hujus noſtri ſeculi Theologorum facilè princeps DD. *Auguſtus Varenius*, *Profeſſor Roſtochienſis* famigeratiſſimus, VIR Verè *Auguſtus*, in cujus Permagni Viri ſententia acquieſcimus. Epiſtola illa Eruditiſſima honoratiſſimum ſuum locum inveniet inter hujus ſeculi lumina in noſtro *Faſciculo Miſcellanearum Quæſtionum Epiſtolicarum* De *Dubiis Biblicis*.

Quædam

Quædam etiam De *hyssopo* dicemus in *nostra Philosophia* Sacra ibi vicissim hujus Celeberrimi Viri primas deferimus. ¦ De *hyssopo* historiam concludimus verbis Celeb: *Wissenbach* in notis Nomico-Philologicis p: 16. *Verisimile, est*, inquit, milites hyssopum calamo circumligasse, & hyssopo spongiam quoque circumposuisse, ut simul hyssopum & spongiam aceto imbutam (potionem ori crucifixi ingratam) Christo porrigerent, atque ei ita illuderent. Et de *Corona* Christo è spinis contexta sic ille *Themidos* Apollo Batavus *Wissenbach: Non usque* improbabile est, inquit, quod plerique existimant, ex *Rhamno* hanc coronam fuisse contextam, quia milites eam potius spinam eligere voluerint quæ magis pungeret ut est *Rhamnus Plini*: l. 24. c. 14. *Et veritati censonum est, è Rhamno fuisse coronam spineam Christi:* Narrat enim *Ballonio* l. 2. obs. c. 88. se circa Hierosolymitana mœnia examinatis spinarum generibus, tamen ex *Rhamno* contextam fuisse spineam illam coronam arbitratum (1) *quod* nullum ibi spinosum fruticem frequentiorem reperisset: (2) *quod Itali Rhamnum spinā sanctam* appellent, præsertim circa Maceratam & Pisaurum, ubi sepes eo constant, quemadmodum *Hierosolymis* (3) *Quod* Veteres Arabes spinosum fruticem *Alhansegi* vocent, i. e. coronam spineam (4) *Et Quia huic* generi regnum defertur habuisse regiæ dignitatis, præ cæteris spinosis futricibus, insignia: hinc etiam *Rhamnum* fruticum spinosorum regem ad coronandum Christum sumserunt. (5) *si perpendamus Hieronymi* descriptionem in Aggæum, quæ ita habet: *Rhamnus spinosus est frutex*, & Arbuscula sentibus uncinisq; contexta, quæ teneat quicquid attigerit, & *retentum vulneret*, & Vulneratorum sanguine delectetur.) Non possumus

mus aliter ſtatuere, quam Quod ex *Rhamno* Corona Chriſti fuerit contexta, quæ tam late adduximus ad Nobiliſſ. DD. *Wiſſenbachii* ſententiam confirmandam. *Præterea & hujus* aſſerti teſtimonium *petere licet* ex Pſal. LVIII. *Priusquam ſpinæ in Rhamnum adoleſcant:* hinc patet *Rhamnum* ſpinis eſſe *acerbiorem*, acerbisſimum verò crucifigentes elegiſſe multa ſunt, quæ probant in Hiſtoria pasſionis *Dulcisſimi* Salvatoris. *Dubium* De *Dudaim* Gen: xxx. & cantic. vii. *Celeberrimus* DD. *Daniel Ludovici* penitus ſuſtulit per cujusdam Anonymi *ſchediama* hac de re conſcriptum & à prælaudato viro Noſtræ. Illuſtri ſocietati communicatum exſtatq; Tom. 4. & 5. obſerva: cxcix p: 269. 270. 271. 272. de qua materia etiam quædam (Deo volente) in noſtro *Faſciculo*, *& Philoſophia ſacra* E. g. בטנים *Betnim* ſemel legitur Gen: 43. 10. ibi mire variant interpretes (inquit Celeberrimus Theologus *Johannes Heinricus Urſinus* in Arboreto Biblico cap: 3. §. 8. p. 75.) vulgatus habet *aliquid Terebinthi*: *Arias Montanus avellanas: Pagninus juglandes*: *Vatablus nuces pineas: Lutherus* Dattelen nuces Terebintinas: *Tremellius* nam Boten Terebinthum dici Hebræis & Arabibus, eſt autem ea non *reſinifera;* Verum illa *nucifera*, iſti non abſimilis, (quam §. 5. deſcripſit,) quæ fert piſtacia; plus hic non adferimus (*conſule noſtram philoſophiam ſacram, quam nunc è cathedra hujus celeberrimæ Academiæ prælegimus publicè*, (*hanc aliquando* pace *Mundo Reſtituta* in *lucem proferemus*) de *plantis Biblicis*. Utinam aliquando Tantus VIR, qualis fuit *Salmaſius* antiquitatum ſtudio, Manum huic operi applicaret, & nobis triplici ſcrutinio, *Philologico*, *Philoſophico*, *Medico*, plantas Biblicicas enuclearet. Satis feliciter huic provinciæ præfuit *Celeberrimus Bochartus*

chartus in sua historia *Animalium* & Geographia sacra, an *Phythologiam sacram* quoque conscripserit ignoramus: *praeterea* & hanc spartam ornarunt *Levinus Lemnius*, praelaudatus *Ursinus*; sed juxta triplicis *scrutinii* Methodum adhuc nemo. Si aliquis *philologiae*, *philosophiae*, & Medicinae gnarus hisce vestigiis insisteret, incomparabile opus ederet, *celeberrimus Velschius* nostrum *& omnium desiderium posset implere, ut Quem Nostra Europa polyglottorum principem & Medicorum Corypheum veneratur*, possetque ipsi Adjungi, quoad philologiam, *Celeberrimus Ravius* antea â nobis laudatus; *Et hac Nostra Incluta Academia Christiano-Albertina insignissimis polyglottis Decorata est, quos nemini postpositos volumus; Et quanti in hoc studiorum Genere viri sint, probant eximia specimina, quae publicè exstant*, &c.

§. 28. Huic difficultati Maximum remedium esset inventum, si adhuc exstaret ipsius sapientissimi Regum Salomonis Herbarium, tale autem opus Botanicum conscripsisse non incongrue ex scriptura nonnulli concludunt: illud verò multi se possidere jactitant. Paucis ante annis Francofurti ad Mænum fuit talis Agyrta & Sycophanta, qui publicè gloriatus, sibi Herbarium Salomoneum esse. Neque adeo diu est cum Hamburgi quidam circumforaneus idem jactaret: verum enimvero admodum vana est gloriatio horum sycophantarum; in rerum natura nullum scriptum Salomonis praeter ea, quae sacer scripturae codex habet, exstat: Et praeterea quibus argumentis probabunt illud esse genuinum scriptum *Botanicum Salomonis* & quoniam tot ejus possessores se jactant, quodnam est *Authenticum*? quanam etiam lingua conscriptum est? alii *Ægyptiaca*, alii *Ebraica* exaratum dicunt, praeprimis *Cin-*

gari

gari, qui ſe *Ægyptios mentiuntur* ac juxta *Albertum Crantzium* l: 11. c. 2. anno Chriſti 1437. juxta *Aventinum* vero 7. Annal: Bojor: Anno 1439 primum in Germaniam venerunt, ſe *Herbarii* Salomonei poſſeſſores eſſe clamitant, hinc & hominibus quasdam radices vendunt, iisque & mirandos effectus tribuunt. *Sed ſentina* eſt hominum (inquit Clariſſ: JCt: *Georg*: *Schonborn*: l. 3. politic: C: XVI. p. 199.) variis ex nationibus collectorum: qui furtis, rapinis, mendicationibus, chiromantica divinationione vitam ſuam tolerant etc. Verum nihil minus habent, quam *Herbarium Salomoneum*. *Quare quicquid dicitur vel aſſeritur de aliquo Herbario Salomoneo, idomne mendacium & falſiſſimum eſt, & minime his impoſtoribus credendum, ut quorum profeſſio homines decipere, emungere, imo ex hominum vita inſidiasſtruendo lucrum captant vitamque ſuſtentant.* Volumen Medicum, à Salomone conſcriptum, conbusſit *Rex Ezechias* aſſerente *Euſebio*, quod populus ex eo morborum medelas ſumeret & ſanitatem à DEO poſtulare negligeret. *Drex.* in *Tobia*. fol. 171. &c.

§. 29. Cæterum De *Grammatica ſtirpium cognitione ſatis*, plurimum verò differt ab hac ipſa cognitio, quam deſiderat *Philoſophia Naturalis*, quam & meritò phloſophicam indigitamus. Neque enim ſatis eſt philoſopho plantarum Nomenclaturam ſcire, ſedulterius ipſi pergendum eſt, & intimius ſtirpium natura ſcrutanda & pernoſcenda: Et quemadmodum aliarum naturalium rerum, ita & ſtirpium eſſentiæ peritia in hoc conſiſtit, ut ſciamus quare & propter quas cauſas hæc & illa planta ita ſeſe habeat. Notum verò eſt ſtirpium differentias & naturam conſiſtere (1) *in partibus* (2) *in particularum motu, ſitu, figura, &*

ra, *& magnitudine*, (3) *in Generationibus* (4) *in analisi*, *sive* ea sit Naturalis, sive Artificialis; quo pertinent Germinatio omnis, & florum productio, & quicquid in reliqua plantarum vita occurrit. Cum itaque philosopho propositum sit cognoscere naturam integram plantarum, liquet & pernoscenda etiam esse ipsi omnia, quæ modo enumeravimus; *Fieri autem nec ipsum* ritè potest, si tantum in specie, quibus partibus constent stirpes singulæ, aut quæ ratio germinationis, protrusionis florum, & in universum generationis tum si quæ alia ad stirpium vitam pertineant, singulis competant: Verum collatis similitudinibus & perspectis motus, situs, figuræ, magnitudinis particularum differentiis, ex singularibus universalis quædam cognitio construenda est, & in species atque genera singula sunt distribuenda. Est autem universalis, (omnes intelligere plantas philosophicè), ut difficilior particulari, ita philosophiæ maximè propria. Nec acquiescit philosophus in eo, quòd sciat quomodo hæc omnia sese habeant, sed ulterius perscrutandas horum omnium sibi causas sumit, indagat. Imo verò posterior illa cognitio propriè est *philosophica*, prior tantum *historica* in *philosophiæ* usum comparata. Quod verò historiam illam attinet, comparatur illa sano sensu & experientia, nec non deductione quadam ex singularibus ad universale; cæterum non potest comparari nisi rectè observentur ea, quæ Experientia dictitat, & sensus docent; neque enim aliter procedere hic licet. Unde patet philosopho accuratè omnes plantas sensu & multiplici experientia esse pernoscendas, quo liceat ex singularibus similitudinibus & differentiis ad universalia pervenire. Debet ergo

utique philosophus instructus quoque esse exparte cognitione *Grammatica*, ut si de planta aliqua sit differendum, ne in nomenclatura hallucinetur & hæreat; quanquam enim non requiramus in eo variam illam & exquisitam omnium vocabulorum juxta veterum Litteraturam notitiam, Criticam, ut quam rectè rejecimus; §. 26. p. 50. tamen necesse est, ut habeat, ex quo ipse differere, & alios docere queat.

§. 30. *Ad hanc plantarum* cognitionem philosophicam comparandam (1) *Recommendamus diligens Scrutinium circa plantarum semina, ea ipsa anatomiæ subjicienda*, ut apertum fiat, quomodo illorum particulæ sint dispositæ an continuæ vel contiguæ, an densæ vel raræ, an cito illæ particulæ sint dissolubiles vel difficile; exinde patere potest plantæ temperies, juxta *situm, motum, figuram*, & *Magnitudinem particularum* judicamus de plantarum dotibus (*qualitates ignoramus in physicis; illa demum sortiuntur locum in Morali philosophia & illud vocabulum qualitas ne quidem nominandum vel usurpandum est, quippe res evidentes majoribus difficultatibus involvit* Et hactenus philosophi talibus terminis merè logicis usi sunt in tradenda philosophia naturali; non sine maximo discentium detrimento, & ipsi docentes nondum genuinam istorum terminorum significationem assecuti sunt, quod probant istæ litium adhuc sub judice *ferventium Chiliades*) Ut enim nunc semen dispositum est: sic quoque disponitur particularum *congeries* in plantis, ut quæ semper istam motus, situs, figuræ & Magnitudinis particularum complexionem harmonicam affectant, quæ ipsis in seminum particulis fuit radicalis: notandum tamen est, in seminibus illam virtutem esse concen-

concentratam inque centrum redactam quæ in plantarum corpore fuit dispersa & magis expansa, sed cum semen sit *primum progerminationis principium, & ultimum plantæ complementum*, non videmus quid melius nos in plantarum vel stirpium cognitionem philosophicam deducere posset, quam ipsa accurata seminum Anatome: præcipue si ista seminum Anatomia sit chemica, ibi omnia ea beneficio Vulcani ex seminibus educi queunt, quæ ex plantis, e. g. Spiritus, sales fixi, & volatiles, olea, & salia volatilia ex plantis, hæc spigirica analisi parata nihil aliud sunt quam congeries primorum mimorum, & quorum copula planta per evolutionem primordialium seminum coaluit, & hæc prima minima ope Vulcani ex plantis eliciuntur, ut per cujus totum corpus sunt dispersa, quæ tandem in seminis circumferentiam minorem concentrantur & sales ex plantis elicitos habere analogiam cum ipsis seminibus, vel esse ipsa *primordialia* rerum semina forma resuscitatrix evincit; *Paracelsus* in secreto naturalium ex cineribus resuscitat plantas; dum eas artificiosè liquoris inde extracti aquei & oleosi imbibitione nutrit, & tanquam primam materiam seminio suæ plantæ primo perfusam digerit, & in terra commoda ad nascendum promit, ut loquitur *Lybav*: Synt: Artic: 1. c: 22. p: 47. Si *herbam* minutim concisam, aut etiam in cinerem redactam terræ inseveris, herba crescit ejusdem speciei, cum ea quam concidisti, aut combusisti, inquit *Kircherus* de arte: Mag: l: 3. gart: 5. c. 3. experim. p. 496. Raphani concisi & terræ commissi, raphanos producunt, *Rattry* aditu ad Sympath: & Antiph: *Mersennus* ex cinere inter duo crucibula lutata calcinato sal elicit, idque depura-

tum ſerit in terram bene præparatam. Salem plantæ, ſi terræ puriſſimæ inſeveris, ſtatim ille in eam plantam ex qua extractus fuerat repullulabit. *Quercetanus* in defenſione ſuæ chymiatric. c. 23, narrat: Polonum quendam Medicum Cracovienſem, in diverſis vitris variarum plantarum habuiſſe ens primum, ex quo parvo calore, ſine ullo negotio effigiem plantæ produxerit, ſed ſine viribus coagulandi. Nam collapſa ſtatim eſt calore ſubducto. *Libavi.* l. c. *Roſam* ex cineribus reſuſcitatam admodum pulchrè deſcribit Celeberrimus *Chryſoſtomus Magnenus* in ſuo Democrito Reviviſcente. Adde Celeber. *Kergeri* Curioſum Tractatum de fermentatione Cap. 6. *De Vita Gradibus.*

§. 31. Ex hactenus allatis luce Meridiana clarius elucеſcit *primam* viam ſternere ad cognitionem philoſophicam plantarum *Anatomiam ſeminis, oleaque & ſales eſſe ipſa primordialia entia Magnetica, quæ poſſunt attrahere ex terra, quicquid ipſis homogeneum eſt, ut idcirco planta nihil aliud videatur eſſe, quam talium primorum minimorum, vel primogeniorum ſeminum, quæ in terra in forma atomorum latent, quædam congeries extenſa in longum, latum & profundum, quando videlicet illud occultum ſeminium in terra latens inque prima minima diſperſum colligitur, collectum evolvitur ad iſtam motus, ſitus, figuræ, & Magnitudinis particularum harmonicam comprehenſionem induendam.* Sic ſeminum plantarum Anatomica cognitio eſt primus gradus ad cognitionem plantarum philoſophicam comparandam.

§ 32. *Nihil moramur quid hic Carteſianorum* ſchola (quam cæteroquin præ aliis eligimus ut minus autoritatum nominumq; ſuffragiis, ſed libertatis philoſophicæ prærogati-

rogativa experimentorumque fide assertam;) de succorum alibilium pressione causato influxu sentiat, ut quæ sententia hic multis difficultatibus involvitur; quibus cum hactenus se non feliter satis extricarunt, hinc nostrum consensum nondum impetrant, *si enim pressio sit tali generali modo, tunc omnes species plantarum uniformem magnitudinem haberent; videmus vero in una parva area diversas plantas nasci, ubi quælibet suas peculiares habet dotes, peculiarem figuram, necesse ergo est ista nutritio non absolvatur pressione causata influxu succi alimentosi: aliquid adsit, quod succum alibilem restringat ad cujuslibet plantæ indolem, motum, situm figuramque particularum, absolutæ est necessitatis*; quod nunc e. g. succum alimentosum *restringit* & modificat ad cujuslibet plantæ *particularum* debitam *comprehensionem*, illud nuncupatur *magnesia*, & est quasi *lex Adrastea* cuilibet *substantiæ naturali in primordio creationis à Summo Plasmatore lata, cujus vim nulla substantia creata neque in excessu neque defectu excedit, nisi peculiari Dei voluntate aliud jubente*: E. g. *Quercus* eam, *quam habuit in primordio creationis, particularum harmonicam comprehensionem, adhuc dum servat usque ad extremum mundi diem pantacriticum vigore legis Adrasteas in primordio creationis à D. T. O. M. dicta*; hunc nodum mihi solvant *Cartesiani*, si nos suis placitis subscribentes desiderent; tantum hic monuisse sufficiat, *triarios* ad alium conflictum reservamus: *unum dicimus: cujuslibet sucstantiæ naturalis semen considerari debet ut fermentum aliquod, cuius etiam minimum atomon omnes paticulas homogeneas fermentat, ut sui fermenti inpressione duplicis* (1) *Assimilativi particulas congeneres* ad *se alliciat attrahatque* (2) *Sequestrativi, quo heterogeneæ particulæ partim repelluntur ne in*

 unam

unum copulam vel connubium cum particulis homogeniis coalescant, partim recrementorum exterminatione: nulla enim fit nutritio, etiam in spirituosissimis rebus naturalibus, sine fœcibus vel recrementis, utrumque absolvit fermentum sequestrativum: Assimilativum attrahit, Sequestrativum excernit, repellitque. Utrumque consistit in diversa particularum modificatione nihilque præterea substantiale. Utque sæpius alias diximus, aerem continere inse omnium rerum prima minima: ita etiam aer apponit illa, quæ vegetabilia absolvunt, non modo pressionis, sed blando attractu magnetico; quare neque in terra, quæ non aliter considerari debet, quam matrix fovens, datur pressio; neque in aqua, ex qua maximam partem nutrimentum suppeditatur, ulla pressio fingenda; multo minus in atmosphæra, huic nihil non pervium; pressio duntaxat invenit locum in iis corporibus, quæ non habent poros, cuncta verò corpora habent poros; apage ergo illud figmentum pressionis *Cartesianorum*, pro quo blandum attractnm magneticum veritatis prærogativa substituimus &c. Et quomodo videlicet nunc *Genesis* plantarum absolvatur (præsuppositis iis, que ante diximus) patet cujuslibet enim plantæ semen terræ commissum ob perennem principii nitro-salini attractum, qui attractus tanto vegetior est, quanto particulæ nitro-salinæ in isto sunt vividiores, in duplicem humorem distribuitur, scilicet *unum Spirituosum*, hoc Nitro-salino principio imprægnatum, & particulis valde activis præditum, ex eo fiunt in plantis *partes* nervis analogæ, & hæ quasi istud principium nitro-salinum in se figunt, hinc durities est illa Corticalis vel & lignea, quod principium altius sublimatum tandem in minores sphærulas concentratur, hinc rursum *semen* &c.

alterum

Alterum Aqueum, quod ut particulis anguillaribus constat, in se contorquetur in varios mæandros, exinde partes molliores, *folia* &c. hinc etiam illæ plantæ, quo *plus principii Nitro salini* in se continent, longioris sunt vitæ, & igni fomentum præbent; aliæ hujus principii nitro-salini paupertate laborantes annuæ sunt, hujusque generis sunt arborum comæ omni autumno deciduæ exceptis paucis, quæ non comas deponunt. Amore veritatis hæc tam latè explicavimus: Nihil erubescit veritas, nisi solummodo abscondi. Et quemadmodum plantis quibusdam veluti *Lilio*, Myrrhæ *Oxali*, Croco, Plantagini, (qua de re vide M. Myl: *in hort: philos:*) ea est natura, ut calcatæ magis magisqne virescant: Aut sicut inuniversum aromata latè odorem emittunt, si teras: ita veritatis fama diffunditur, si premas. Sicque etiam hujus dogmatis de Magnesia Veritas contra pressionis patronos Cartesianos sese asserit, & alias se pluribus *asseret*.

§. 33. *Secundo in cognitionem plantarum* philosophicam nos adducunt *Virtutes*, quibus præditæ sunt E. gr. *Opium* inducit somnium: hanc verò somni veram facultatem, & vim anodynam quidam ejus *calori*, quidam ejus frigori tribuunt, ut videri potest inter alios apud *Celeberrimum*. D. D. *Tilingium* Professorem Rinteliensem famigeratissimum, Academiæ S. R. I. Naturæ Curiosorum Senatus Assessorem gravissimum Zephyrum dictum. Et *Novissimè* in *Curiosa Opiologia* Celebr. D. D. *Georgii Wolfgangi Wedelii* Professoris jenensis famigeratissimi viri consummatæ Eruditionis cap: v: &: vi. & tandem cap: x. concludit in hæc verba: *statuimus, papaver*; inquit hic Saxoniæ

Medico-

Medicorum Coryphæus, *ut alia mista, habere in se partes heterogeneas, calidas, siccas, frigidas, & humidas. Calidæ particulæ tametsi à frigidis & humidis in viventi planta recentique opprimantur, luculentius tamen, pereuntibus istis se produnt, & prædominiis potiuntur, quod fit, ubi resolvuntur & separantur artis igne. Ex arte multum accedit adustionis, maximè in succo, unde opium nostrum ignis ope coctum, depuratum, inspissatum, notas caliditatis sibi impressas intensiores acquisivit*: poteſt & hic conſuli *Clarssimus*. D.D. *Grube* De Medicamentis ſimplicibus cognoſcendis: verum enim verò nos hanc facultatem ſopori feram nec calori, nec frigori, nec humiditati, nec ſiccitati, (ut loquamur hic cum *Petro Severino in Idea Medicinæ philoſophicæ c: 7. p: 71.*) nec tenuitati, nec crasſitiei, nec ſulphuri narcotico acceptam referimus & licet ejus operandi Modus rectè in hoc ſtatuatur, quo porulos cerebri à vigiliis nimiis apertos & dilatatos obſtruit, ſpirituum animalium effrenem influxum impedit, eosdem quaſi coagulat, & addenſat, adeoque ſuavisſimam corpori conciliat quietem: confer: Hippocrat: l: de flat: c. 20. t. 8. ut loquitur *insignisſimus Wedelius* ac libro. cap. xi. p. 40. m. nihilominus illud aliter explicandum eſt: (1) enim hoc in confeſſo ponimus *ſomnum* partim dependere ab analogia, quæ intercedit homini cum Macrocoſmo, ejusque actionibus & pasſionibus vicisſitudinibusq;, quæ contingunt in ſiderum ſphæra: ſic certum eſt à tenebris, quibus mundus involvitur circa noctem, ſomnum produci, quod & ſimilis quædam pasſio in Microcoſmo ſuboriatur, ubi *homo* tenebris occupatur ibi ſenſus concidunt, & ad conſueta munia fiunt inhabiles, quippe tenebræ à nobis non conſiderantur ut

nudæ

nudæ qualitates privativæ, sed ut substantiæ positivæ existentes; quo in Dogmate sequimur nos *Celeberrimum* Virum D. D. *Sebastianum Wirdig* Professorem Rostochiensem Famigeratissimum, qui in sua Medicina Spirituum *libro Eruditissimo* c. XI. c. 1 p. 34. *Tenebras esse substantiam*, scribit, *spiritualem activam*: sic & *somnus* in homine est quasi nox Microcosmi, ubi tenebris homo involvitur, *qua de re alias*; ita *opium* propinatum, in Microcosmi orbem inducit caliginem, tenebrisque hominem involvit; sicque etiam heic *optimè* loquitur *Celeberr.* Wirdig al: Tract: l: 2. c. 3. §. 10 *Inde etiam una liquet*, inquit, *qua ratione Narcotica & Soporifera Medicamenta somnum inducant, & quidem, non quidem frigiditate sua, multo minus caliditate, potius opacitate sua, qua spiritus nimium lucidos, pellucidos, radiantes nigrore & crassitie sua obfuscant, obscurant, opacant, & hoc modo noctem & tenebras inferunt opiata & papaverina, qua somnifera sunt: Omnia prima fronte alba quidem apparent & lactea, statim autem & quamprimum succus lacteus exsiccatur, extemplo nigricat & livescit, exhibetque nigrore suo, livore & signatura sua atra haud obscurum obscuritatis sua & tenebricositatis interna testimonium & documentum.* Quando nunc *opium* assumitur ab homine, tunc saltim illud *opium* in quandam auram tenebricosam dissolvitur, & hac tenebricosa aura lucem Microcosmicam obscurat diemque Microcosmi in noctem transformat, hinc homo in somnum labitur, qui tamdiu durat, donec aura illa spirituosa *opii* sit discussa, hic auautem opio crudo potentior est, quam in præparato, ignis enim hunc spiritum rapit, quoniam consistit in particulis salinis volatilibus, *Quare omnia natura effecta non debent*

bent adſcribi ſolum calori & *frigori*, *ſed & multa Tenebris & Luci*: *hæc quatuor in rerum naturalium ſcena omnem Comædiam & Tragædiam ludunt*, *hinc rerum Geneſis*, *hinc rerum Analiſis*. Non obſtat in *opio* inveniri: (*Subjectum* à *nobis* Vulcano ad torturam opium exhibuit, per Ω vitream illud per ſe ex ∴ ♌lo. (1) Phlegma, (2) Spiritum volatilem ſeu Sale volatili refertum, urinoſum, qui cum Spiritu Vitrioli aliisq; acidis commixtus effervescit, odore reſtante fætido. (3) *Oleum* nigricans, ex quo patet vis agendi opii, mox pluribus delibanda (*oleum illud* nigricans propriè nihil aliud eſt, quam concentratum punctum ſpirituum ſoporiferorum citoque in auram tenebricoſam aſſumptum ab homine ſolubile) ineſt ſulphur copioſum, ſeu ſubſtantia oleaginoſa, inflammibilis, ineſt Mercurius, Sal volatile vaporoſum, ſeu halituoſum, præter aqueas & terreas pasſivas, & ſalinas fixas in capite mortuo reſiduas partes, ut *eruditiſſimè* incomparabilis *VVedelius* C: IX.a.I.p.33. demonſtravit; nihilominus in tenebricoſa aura omnem vim ſoporiferam collocamus. *Et ab hac* ſententia noſtra non alienus eſt *Summus* vir modo â nobis laudatus, uti patet ex adducto loco; cui junge locum ex cap: XII. p. 43. ubi hic *jenenſis* Æſculapius ita infit: *Nobis*, ut, *quæ hæreat* ſententia, explicemus, videtur *opium* conſtare ſulphure facile reſolubili &c. Diſſenſus forte eſt, (voluntatis nullus, huic enim Magno viro aſſurgimus) circa vocabula, an illud facile reſolubile ſulphur ſit indigitandum, quod nobis non videtur; ſed *potius* quod ſit *ſpiritus aliquis*, hinc quoque â colore præprimis eſt diſſolubilis. Et hoc noſtrum aſſertum quoque *ſtatuminamus* hujus *Clariſſimi* viri verbis ex eodem capite depromptis p. 44. *Notum eſt* ex chymicis, inquit,

inquit, quodlibet mixtum proprium ſibi depoſcere menſtruum, præcipuè verò præ omnibus ſulphurea. *Sulphur* commune nunquam ſolvitur aqueis, nunquam obſecundat & vincitur acidis, nec ipſi cedit aquæ forti, aliisq; ſtygiis, licet ſalinis fixis intimius conmixtum ſit particulis, nullum oleum cum acido, vel aqueo per ſe combinatur, nullum ſulphureum, neque ſpirituoſis ſulphurea æque parent. Aſt *opium*, ut ſuo loco latius docebitur, omnia æque amat menſtrua. Confer quæ Celeberrimus Vir habet p. 43. præcedenti: *oportet itaque id*, in *quo ſoporifera opii facultas radicatur*, â *ſulphure* longisſimè ſit diſtinctum; & licet ſolvatur *opium* in omni Menſtruo, nihilominus vis ejus indomata manet. *Malumus* itaque *opii vim* ſoporiferam collocare in quodam ſpiritu tenebricoſo; *quales autem particulæ ſint lucis & tenebrarum nondum ſatis determinatum eſt â mortalium quoquam; quam quod lucis particulæ ſtatuantur ſummè mobiles, penetrantisſimæ & primi Elementi: tenebrarum non æquè veloces, aut penetrantes, quare ſomnus ab opio Cauſatus non dependet â copula ſulphuris narcotici cum noſtro ſulphure vitali,* ut idem Celeberrimus Vir d. l. p. 44. aſſerit, *ſed ab obſuſcatione lucis primigeniæ innatæ Microcoſmicæ*, (ignoſce Virorum Celeberrime nos hic diſſentire, & ut fiat ſalvo jure amicitiæ rogamus, (*nam dum opium ſolvitur, ibi ſpiritus ille halituoſus tenebricoſus lucem Microcoſmicam primigeniam obnubilat, obſcurat, hinc ſomnus ab opio.* Idcirco *opium* etiam alia corrigentia deſiderat, quam hactenus autores uſurparunt. Circumferuntur ſat multa laudana opiata: verum nos nullo utimur, quoniam nobis omnes illæ compoſitiones, (unica illa excepta quam Cimbriæ noſtræ *Hermes* & Æſculapius. D. D. *Joel Langelott*

Reverendisſimi Et Sereniſſimi principis, Domini Domini Chriſtiani Alberti Heredis Norvagiæ, Poſtulati Coadjutoris Epiſcopatus Lubecenſis, Ducis Sleſvici, Holſatiæ, Stormariæ & Dithmarſiæ, Comitis in Oldenburg & Delmenhorſt, Domini Noſtri Clementiſſ: Archiater meritisſimus conſultiſſ: felicisſimus: Experientisſimus *Fautor & Amicus* noſter ſingularis, & ultra ¦ ſolduriorum leges fidelis, cui abſenti hæc in Memoriam *Revocamus, Noſtri eſto Memor magne patrone in bonum!* communicavit) ſuſpectæ ſunt: in praxi noſtra utimur opio præparato, valeant iſta communia laudana; ſatis prolixè hoc de *opio* nunc aſſeruimus, & multa plura adducere liceret, ſed contrahimus velum: Hicque eſto ſecundus gradus ad cognitionem philoſophicam plantarum *comparandam. Quare ad alia* adminicula nunc tranſimus.

§. 34. (3) *Plantarum* cognitionem philoſophicam comparamus ex Diligentisſimo Scrutinio *ſignaturæ* plantarum. Per *ſignaturam* plantarum non intelligimus iſtam *Crollianam*, ſed alibi quærenda eſt plantarum *ſignatura*: ridiculum quippe eſt ſi quis ex colore flavo argumentetur, flavum eſt, ergo bilem purgat: ceſſat etenim nunc iſta conjectura de Electivè purgantibus, poſtquam illi quatuor humores in Utopiam ſint relegati; ſed omnia commodius ad ſanguinem referuntur, & reliqui alii humores tres nihil aliud ſunt quam cruoris Recrementa, quæ ab eo ſequeſtrantur beneficio fermenti ſequeſtrativi (duplex enim fermentum in corporum naturalium in Oeconomia agnoſcimus, *Asſimilativum*, & *Sequeſtrativum*, de utroque alias dicemus) ſed de iis non eſt hic agendi *occaſio*, vide *Diſſertationem* de Animalium familia. *Nos* planta-

plntarum signaturas querendas esse statuimus in particularum *continuitate* vel contiguitate, 2 *in pororum* constitutione: utrumque magnam lucem accendit nostræ arti Asclepiadeæ; Peripateticorum Scholæ omnia metiuntur qualitatum & formarum doctrina, & ubi hærent, statim ad occultarum qualitatum asylum confugiunt; & miramur hos philosophos omnia naturæ phænomena ad formarum qualitatumque regimen revocare, cum tamen ipsi hactenus suam ignorantiam circa qualitatum & formarum naturam fateantur, §. 30. p. 55. quare non potius ad *particularum* situm, motum, & figuram, earundemque magnitudinem respiciunt, earumque particularum poros? *Pororum* doctrinam & subtilem admodum & utilissimam *Philosophorum* Phænix *Renatus Des-Cartes*, *Henricus Regius*, *Erasmus Bartholinus*, *Wedelius* in Scholas reduxerunt, inque lucem protraxerunt: Neque hæc philosophia corpuscularis adeo nova est, aut propediem nata; ita enim & veteres ex Empedoclis Doctrina effluvia rerum necessario poros requirere scripserunt: *in quos & per quos effluvia hujusmodi emanant: ex effluviis autem quædam poris quibusdam congruere, quædam minora vel majora esse:* consule *Platonem* in *Memone* cui suffragatur *Plinius* l. 22. *Hist: Natural:* c: 24: *Est & ratio subtilitatis inmensæ, inquiens, à Platone descendens: corpusculis rerum lævibus, scabris, angulosis, rotundis, magis aut minus ad aliorum naturam accedentibus:* ideo *non eadem omnibus amara aut dulcia esse.* Et *Plutarchus* l: 1. sympos. eleganter pororum operationes explicat; dum ita infit. *Quorundam florum odoribus sursum dissipatis ad Cerebrum, fit, ut pori instrumentorum sentiendi, expurgentur*, & *humores incidantur sensim absque vehementi ictu*

ti ictu aut agitatione discussi: simulque Cerebrum natura frigidum refocilletur. Confer elegantissimam Diatribam Excellentissimi D. D. *Wedelii* de Sale Volatili c. VII, De *Poris Salium* Volatilium.

§. 35. *Per pororum Doctrinam optimè* (1) explicamus admiranda & stupenda illa *Idiosyncrasiæ* exempla. Ad illustrandam Doctrinam philosophiæ corpuscularis unum atque alterum hic adduxisse operæ pretium est: *Acta Philosophica Anglicana* sequentia commemorant: p: 445. 446: *Quidam vocatus Morley Edmundiburgensis cum laboraret malo Asthmatico, consilium acceperat à quibusdam comedendi boni Anglicani Mellis cochleare unum, quo facto æger undiquaque tumescebat, quasi devorasset perniciosissimum venenum. Dominus Goodich extemplo advocatus, ut vitam ei servaret, præscripsit commune sudorificum, quod convenienti tempore eum pristinæ conditioni restuit:* quamvis *Galenici* & *Peripatetici* hic omnes nervos suæ artis intendant, tamen ex suis principiis minimè explicabunt: si vero pororum doctrinam vel *Philosophiam* Corpuscularem consulimus, statim illa tanquam Delphicum oraculum responsum promit; videlicet *particulæ Scabræ, angulosæ sese insinuarunt in Mellis poros ac eos magis magisque extenderunt, in minimas particulas resolverunt, non aliter uti ignis resolvit granum Castorei, ut illud suo vapore totum cubile impleat: vel quemadmodum faces à candelis emunctæ adhuc ignitæ fumant,* & *suo fumo vaporoso abortum causari queunt & pectus coarctant, & cum Mel sit compositum ex particulis diversarum plantarum congestis, quæ particulæ sunt facile flexiles, &c. tum quoque ad fermentationem pronæ, hinc illæ particulæ sunt porosæ & ob ingressum particularum quarum pori cum particularum Mellis pororum figura non*

ra non datur aliqua convenientia: hinc illæ à se invicem disgregantur, seseque expandunt per universam corporis oeconomiam, & hanc expansionem rursum contraxit datum sudoriferum, quod credimus constitisse præcipitantibus. Aliud exemplum adducimus ex iisdem *Actis*: *Fœmina Raymund* de *Stow-Market, quandocunque* tonitru percipit, & si è longinquo, corporis morbo afficitur, debilitatur, Stomachi infirmitate laborat, pronaque est ad vomitum. In ipso momenro (at the verii Conung over offit) incidit in perfectam choleram, & perseverat in vomitu & profluvio ventris quoad Tempestas durat, idque modo violentiore, quam soleat procurari Medicamentis in hunc finem præscribi solitis, & ita se habuit fœmina à pueritia: *Reddant* Galenici hujus *Idiosyncrasiæ* ad Tonitru rationem, aqua ipsis profecto hæret, & coguntur ad Asylum occultarum qualitatum confugere: Philosopia corpuscularis rursum negotium felicissimè expedit: *videlicet, Fœmina hæc habet poros optimè dispositos ad ingressum concedendum iis particulis sulphureis nitrosis Crudis, quibus circa inminens tonitru aer turget, & hæ ingressæ subvertunt Stomachum, alvum irritant, quippe illæ particulæ sunt scabræ, hamatæ, acutæ, & angulosæ, hinc alvum quoque turbant, nam ob figuræ pororum disparitatem oritur hic affectus.* Et fortè aliquis dicet, aliam hujus idiosyncrasiæ causam esse, videlicet partes nervosas resolvi, ℞ quamvis lubentissimè concedamus nervorum Systema maximam alterationem pati in hominibus metu perculsis, ita ut frequentissimè illis hominibus alvus laxetur, qui in tam repentinum pavorem incidunt, vel etiam urinam sæpius cogantur reddere, ac eam vix retinere queant: nihilominus illa nervorum resolutio non fit ex nihilo, sed ex aliqua

qua

qua ſpirituoſa aura primis minimis conſtante, quæ nervos velicat, pungit; & nuda nervorum reſolutio, quamvis excrementa profluere faciat, quemadmodum mihi videre contigit in Apoplexiæ inſultu tactis, quibus invitis excrementa profluxerunt, ſed ſæpius nil quicquam in debita conſiſtentia mutata, tamen excrementa non ſemper tam fluida reddit, ut pote in cholera requiritur, hinc neceſſe eſt aliam quoque cauſam præter nervorum reſolutionem adeſſe. Et quis quæſo vellet hic tam vehementem nervorum reſolutionem accuſare, notum quippe, ex *Hippocrate* noſtro, quid nervorum reſolutio portendat, & tum nervorum reſolutio vel ſideratio involuntariam excretionem præſupponit, tale quid in hac hiſtoria non legitur, nil ergo hoc argumentum concludit. Hæc eſt noſtra conjectura de allatis *Idioſyncraſiæ* exemplis, quam aliorum judiciis lubentisſimè ſubjicimus.

§. 36. (2) *Pororum* Doctrina explicat modum operationis plantarum: hic audiamus nos informantem *Celeberrimum Wedelium* a. l. *Quoad ſalia vero volatilia*, inquit, ſi, quatenus è mixtis producta & ſeparata conſiderantur, poros ea nacta ſunt acutos, hinc linguam feriunt, & nares, hinc obtuſis his ſpiculis cum oleo facillimè nectuntur &c. *Deinde* ſubtiles, unde facillime penetrant, & in corpus aſſumpta celerrime laborantibus viſceribus vitalibus ferunt ſuppetias, & vel è ſtomacho nondum egreſſa in ſanguineam maſſam vibrant effectus: *ſuntque verba aurea & tanto oraculo Germaniæ noſtræ digna* (3) *Ex pororum* & particularum motu, ſitu, figura & magnitudine deducimus *ſaporum differentias*: *Sapor* quippe, (ut optimè definit Celeberrimus *Henricus Regius*) *eſt diſpoſitio particula-*

rum

rum insensibilium rem sapidam constituentium qua nervos gustatorios, lingua implantatos, certo modo & satis validè movere est apta. Hincque prælaudatus Philosophus salsum saporem rectè derivat: *Nam quia sal.* inquit, *constat particulis oblongis & duris*, atque *ideo lingua fibrillas punctim ferientibus, idcirco ipsi salsus sapor competit. Aceto vero, quia sunt particulæ, præter aquosas, linguam scissim moventes, ideo acor ipsi tribuitur. Sic Absynthium* creditur amari saporis, quoniam ejus *particulæ* sunt intortæ, diversimodè *angulata*, & non facile *flexiles* pauloque plus exustæ, & hæc planta quoque possidet quandam *tincturam* spiritus caliginosi, obinde largius assumpta somnum inducit. Sic *Acerbus* igitur sapor, quem in fructibus immaturis experimur, ut in agrestibus prunis, quæ linguam asperè perfricant ac veluti acubus,& spinis horrescentia, pungunt & configunt, quoniam particulis constant acribus, & rigidis. Nam cum succus, quo oppletur, nondum probè percolatus sit, corpuscula continet arefacta, & parum flexilia; cujusmodi sunt ea, quæ salem componunt: unde mirum non est, si ubi linguam subierint, illam contrahant & exasperent. *Acrem* saporem in *cepis*, *Sinapi* semine, *pipere* deprehendimus, quæ linguam pungunt, eamque divisionem in illa faciunt, quam ignis faceret si eidem organo applicaretur, Ratio est, quod *Piper, Zinziber* &c. oblongis, tenuibus ac rigidis particulis constant, quibus corporibus, quæ componuntur, siccitatem & rigorem facile conciliant: Si verò aquis calidis committantur, coquendo mansvescunt, acrimoniamque deponunt; eo quod aqueus humor illa *partim* pervadens, salem volatilem, aliaque acria corpora exsolvat, & laxatis

L calore

calore meatibus secum deferat; *partim* particulas anguillares aquæ sese in poros particularum vel spicularum inserunt, eos sua viscriditate opplent oblinuque vel etiam salem volatilem eodem modo figunt & constringunt. Hinc ita aliquando macerari queunt, ut depositis sapidis potius acubus illis, particulis austeris, indulcia transeant & demum in sipida reddantur. *Dulcem* saporem in omni fere fructuum genere, ubi maturescunt, exploramus, quibus lingua quodammodo oblinitur, & ejus partes æquali tractu præterfluunt: quoniam continuo solis ardore blandè coquente, accurata fit succi percolatio, resolvunturque particulæ antea implexæ. Quibus lævigatis, & notabiliter imminutis, necessum est, ut cito linguam permeent ea quadam titillatione afficiant. Is sapor maxime *pueris*, & *puellis* est *accommodus*, iis etiam qui delicatiori fibrarum plexu pollent: minus autem iis gratus, quibus fibrarum plexus est crassior, qui passim dulcedinem insulsam sentiunt, nihilque eam morantur, nisi quandam acrimoniam ad mixtam habeat: Eorum verò placitis subscribere non possumus, qui saporem dulcem cum insipido pro uno & eodem habent, differunt enim in eo, *quod sapor dulcis* quodammodo nervos gustatorios titillet, sapor verò *insipidus* & quid ingrati simul habet admixtum, &c. Et sic philosophamur cum illustri viro *Antonio Le Grand* paucis immutatis, qui & videri potest. a. l. Artic: xi. v. p. 433. 434. Cuilibet autori, ex quo quædam in hoc nostrum opusculum transtulimus, sua reddimus cum præfamine honoris: quodsi alii hoc ea fide facerent, plagium in mundi parte Utopia exularet & neque adeo alienis plumis ornati in publicum progrederentur, quotuplicis autem generis plagium

plagium committatur diximus in *nostro Scrutinio Nigredinis Æthiopum* (§. XII.) Et si forte de suis aliquid adjiciant, tunc id faciunt tam jejunè, ut nihil supra, sicque sæpius purpuræ Regiæ assuunt pannum menstruatum, *pulcherrimos ingenii fœtus purpuræ splendore amictos,* (diximus *alias*) *suis squalidis involvunt vestibus*: Sed mirabitur L. B. quare toties plagium litterarium repetamus, cum tamen antea (§. 8. p. 13. 14.) de famoso plagio dictum sit: ℞ *Plagium* in autoribus notare debemus, quoniam nonnulli adeo alienis plumis ornati superbiunt, & quoniam illud nobis adeo displicet, hic non solum & ante, sed & post, *data occasione*, de plagio querimoniam repetemus. *Nos* nulli mortalium quicquam debemus; Deo sapientiæ fonti, propriæ industriæ, & mortuis præceptoribus omnia accepta referimus, Deo dicimus grates pro suis dotibus nobis concessis & ulterius rogamus nobis suum Spiritum Sanctum largiri velit, & improbo labore pergimus in nostro labore, mortuis præceptoribus sua cum Præfamine honoris reddimus; aliquid & nobis vindicamus: das villeicht die Herren Zoili alhie die Nase rümpffen/ id non curamus, nos animum nostrum contra horum Momorum rabiem munivimus: constat enim nobis ex multiplici experientia præterita, præsenti, quæ contra nos *Machinentur* hæc livoris mancipia, verum à nobis nihili æstimantur, sed cum quolibet amicitiam malumus, quam immicitias, quamvis oderint sine causa! *Ex eodem* fonte vel *particularum* & *pororum* diversitate *Tactus* (4) *diversitatem* derivamus: ubi enim particulæ insensibiles, loquimur rursum cum *Henrico Regio*, alicujus corporis variè celeriusque quam nostri corporis particulæ moventur

tur, ſentitur earum calor, ubitardius frigus; ubi corpora ſtabilia liquore ſenſibili percipiuntur perfuſa, ſentitur humiditas: ubi illa, inſenbili liquore ſentiuntur prædita, percipitur ſiccitas, ubi corpora vehementius deorſumtendunt, ſentitur gravitas, ubi tardius & imbecillius, levitas, ubi corporum partes reſiſtunt tactui, ſentitur durities; ubi cedunt tactui, mollities, ubi particulæ corporis æquali ſuperficie cutim movent, ſentitur lævitas; ubi inæquali aſperitas. Ubi partes noſtri corporis tam vehementer moventur (malumus ubi pori noſtri corporis ob ingreſſum paricularum citisſimè motarum diſtenduntur) hinc quoque dolor & quoniam partes noſtri corporis eatenus ſentiunt, quatenus per eas diſperſa ſunt nervorum ſubtilisſima filamenta, quoniam autem nervorum pori arctisſimè coiverunt, hinc particulæ penetraturæ ad ſuum ingreſſum majorem motum requirunt, hinc & nervoſæ partes dolorem concipiunt, & quoniam carnis pori magis patent; hinc particulæ ſine violentiori motu intrant, ſicque etiam minus afficiunt. Vide *Diſſ: de* Animalium familia) ut lædantur, ſentitur dolor; ubi vehementius citra læſionem moventur, percipitur titillatio, ſive voluptas tactilis; (quam nos potius derivamus à particulis unguinoſis parvo acore præditis, ſed tamen rotundis, ut ſi afficiant nervos, ſimul tamen inungant unguine particulis rotundis conſtante.) Sicque omnem tactilitatem ex pororum figura & particularum motu derivamus; quid hic communiter alii Philoſophi ſtatuant, notum.

§. 37. (5) *Et hinc odorum differentia*, cumque illa effluvia pro varietate ſuarum particularum poros nervi odoratorii moveant, ita in illo particularum motu & po-

rorum

rorum capacitate ad hunc motum intromittendum odorum discrimina oriuntur. Iste verò actus odorationis ita se habet: *dum* tenuisſimæ corporum particulæ disiunctæ, & in aere volitantes, non quidem quælibet, sed quæ satis subtiles, simul ac satis vividæ sunt, ut in nares attractæ, tenuisſimas sensorii fibras pulsent, titillent, vellicent, & variis aliis modis illas afficiunt. Hoc præter ea notandum, odorum diversitatem, ut *plurimum* ab eo principio provenire, à quo fit saporum variatio, h. e. ab ea diversitate, quæ in Magnitudine, & Figura partium, quæ ex odoris corporibus exhalantur, reperitur. Quod facile quis sibi persuadebit, si animadvertat quandam inter sapida & odorata intercedere analogiam, & ea quæ in sapore consentiunt, etiam odore convenire. Hinc acria omnia pungentem odorem habent & amaro odore constant, ad amaritudinem accedente: adjunxi ut *plurimum*, quia aliquando contingit, ut odoratum cum sapido non conveniat, ut in *Rosis* & *Myrrha* patet, quæ quum sapore amaro & imbuantur, odorem nihilominus suavem & organo gratisſimum obtinent. Quid si ita *plantas* examinemus juxta philosophiæ corpuscularis amusſim, & non qualitatum labyrinthum, §. 30. p. 58. §. 34. p. 69. nullus tam blendus & stupidus, ut non inducatur in cognitionem stirpium Philosophicam: *Hicque esto tertius* gradus in ædem philosophiæ Botanicæ exstructam: deducemus nunc ex eodem fonte philosophiæ corpuscularis colores.

§. 38 (6) *Ex eo principio quoque* ludentes colorum imagines in plantis & floribus accersimus; *de coloribus* paucisſimis nunc negotium expediemus: *Albus color* primo in radicibus exinde oritur, quoniam multum materiæ

 sperma-

ſpermaticæ continent, quæ cum à circumambientis telluris particulis rigidis obſideatur, & aliquatenus prematur, impediatur ob attractionem ſucceſsivam ne in auras effluat, & blando orgaſmo animetur, ita in ſpumam coagulatur, quippe cum in motum eſt conjecta, non tamen in motu tam feſtinanti pergat, hinc circulatur, in ſe particulas à ſe contiguans, quæ ita contiguæ lucem undique remittunt, & alborem creant. Ob eandem cauſam *Nix*, *Spuma*, candidæ apparent, quia totæ ex glolulis, ſivè ſphærulis componuntur, quarum pori ita ſunt comparati, ut lucis radios reverberent. Nam objectum candidius redditur, quo minoribus bullis conſtat, quoniam cum ſingulæ bullæ ſecundum omnes ſuas particulas, lumen reflectant, quo plures intra aſſignatum ſpatium occurrent, plures quoque radii remittentur, quia albus color ille eſt, qui ad luminis rationem magis accedit. Hinc liquor, quantumvis nigerrimi coloris vel etiam rubri, candidus efficitur, ſi in ſpumam convertatur: ac proinde mirum non eſt, ſi radix terra cooperta candeſcat, cum tenaci humore conſtet, qui terræ tepore facile ducitur, & in exiguos orbes tornatur. *Ob eandem* rationem lilium albeſcit, multumque candoris præfert; quia ejus ſuperficies, in ampullas turgeſcit, multasque facieculas luminis radiis recipiendis obvertit. Nam in lilio ſuccus probè percolatur, & ſubſtantia ejus benè cocta, in ſphærulas concreſcit. Albeſcit igitur *lilium*, quoniam tenuis illa pellicula, qua ejus ſubſtantia tegitur, ex globulis conſtat, quos viſu, microſcopio adjuto, facile quisſpercipiet. *Ex his principiis* jucundum Naturæ phænomenon Botanicum ſolvemus: quod communicat Celeberrimus *Jacobus Breynius*

Tom:

Tom: 4. & 5. Ephemerid: Curiof: *Arborum* Germanicarum rarisſima, inquit, junior quædam pedalis magnitudinis arbuſcula fuit, foliis ſex vel Septem quercui vulgari ſimilibus, ſed omnino niveis, asſpectu jucundisſimis, mirificisſimisque ornata, ante annos ſex in Caſſubiæ montibus enata, indeque effoſſa, horto meo illata &c. *Cauſam* diverſi hujusmodi in foliis coloris Botanicus Celeberrimus D. D. *Moriſon* in præludio ſuo Botanico calci tribuit, radici ſuppoſitæ, vel pari mixturæ calcis cum terra ruderoſa, à qua attracto per radicem ſucco, folia veluti morbum contrahant, qui pangendo in perennibus duret, ſatione evaneſcat, Ad me, quod attinet, inquit, huic inventioni non repugno. Verum quod etiam ex ſemine ſine additamento calcis verſicoloribus foliis quædam educantur plantæ, experientia novi. In primis Datura Turcarum, quæ caſu in horto meo viridibus flavis, & albicantibus variegatis foliis apparuit: ex cujus ſemine non iterum plantæ tantum cum ejusmodi foliis diſcoloribus; ſed cum quibusdam fructibus etiam viridi flavoque colore ſtriatis, provenerunt: Neque quercum noſtram ex Calce; ſed ex glande, ex qua enata, virtute producendi aliquid prædita; ſed vera productrice viriditate deſtituta, candorem ſuum traxiſſe autumo, qua deficiente viredo abſolvi haud potuit. Et plantæ hanc ob cauſam verſicoloribus aut niveis foliis præditæ, ex ſemine iterum produci diſcoloribus poſſunt. Quamquam ex eodem etiam ſemine, ſi vigorem naturalem plenè iterum recipiat (quod facile fieri poteſt) plane viridibus naſci posſint. Hactenus illud *Floræ Decus Breynius*: Hujus Albedinis cauſam in foliis quercus magis derivamus ex particularum ſucci *contigiutate*

tiguitate pororum, qua in multas *sphærulas fuerunt resoluta* lucem undiquaque remiserunt, & quoniam sic *lux* ex poris in poros translata & vibrata, hi pori illi luce *pleni albedinem* præ se ferunt, & quanto magis pori sunt recti sine curvis ductibus, eo etiam res magis albescit, quippe cum & ipsa *lux* sentiatur candida; quando verò pori sunt *Labyrinthei*, confractuosi, tum hic vel iste pori angulus, vel hæc & ista particulæ protuberantia facieculam aliquam inducit quadam umbra stipatam, hinc vel albedo quadam cærulea tinctura inficitur; & ita nata est albedo in foliis quercus *Breyniana*. *Viridis color plantis familiarissimus & maximè communis est*, *hinc oritur cum videlicet particularum pori non adeo sint recti sed sic dispositi ut lux poros permeans modo illic in gibbum particula incidat*, *modo in porum profundum*, *modo in profundiorem*, *modo in profundissimum*, & *ubi illi pori habent in ventre suo alios poros abliquos modo ascendentes*, *modo descendentes*, *modo ex abrupto decurtatos*, *hinc in quibusdam poris propter prominentiam alicujus gibbi major est caligo*, *in aliis poris magna interstitia relinquuntur*, *qua que magnam varietatem reflexioni luminis afferunt*, *hinc ille radius*, *qui & tam duplici positionis figura vel pororum latiore*, *vel angustiore intermediante prominentia facieculam tenebrosam inducente fracta tamen ab alio radio patentioris pori*, *hinc & luce magis evibrata*, *resultat viridis*. Et tantum nunc de colore albo & viridi plantarum in compendio dictum sufficiat, *plura alias*: sic & commodè explicari potest; quomodo in variis floribus tam diversi colores, ut in Tulippis, simul ludant, potest hic L. B. consulere Nobiliss. philosophum *Anton. Le Grand*, d. l. l. §. 8. Articul. 13. p. 1431. reliquos colores nunc etiam expediemus: Nobilissi-

bilisſimum experimentum adferemus ad pororum doctrinam ulterius confirmandam & illuſtrandam ex *Nobiliſſ. Academiæ Naturæ Curioſorum Zephiro*, quod ex Inſignisſimi *Williſii* Diatriba de *Fermentatione* ex ſcripſit: Et id ita ſe habet. *Infuſio Gallarum limpida, ſolutioni vitrioli permixta, fit atramentum; huic ſi ſpiritum vitrioli, aquam ſtygiam adjiciamus, liquor nigricans inſtar aquæ fontana fit denuo pellucidus; hunc oleum tartari in atramentum reducit. Quodque magis mirum eſt; ſi in charta cum vitrioli infuſione limpida ſcribamus, & literas quascunque exaraverimus: quod ita ſcribitur, breve evaneſcit, nec characteris veſtigium aliquod relinquitur; verum tamen, ſi infuſio Gallarum charta illinatur, protinus literæ velut atramento ſcriptæ legenti proſtant: quas tamen penna ſpiritu vitrioli intincta, uno illitu prorſus delet: atque ſtatim alio liquore tartari imbuta, denuo reddet:* Q. VIII. *Disquiſit: phyſic: Medic: de Ferment:* p. 239. Hoc eſt ex autopſia & fide experientiæ philoſophari, illi, qui ſic philoſophantur, quaſi ex tripode mera oracula fundunt; Optimè *Caſparus Hoffmannus* olim Altorphinæ Decus Academiæ l. de liene c. 1. *Omnes enim pro bonis viris habeo, qui ſcripſerint, quod viderint.* Hanc doctrinam de coloribus etiam multum illuſtrant, quemadmodum hæc habet *Williſius* ille Britannorum Medicorum nulli ſecundus, cujus inſignisſimi viri (præmaturum verò obitum dolemus, non enim ſine maxima artis Medicæ jactura occubuit hic Neſtoris ævo dignus Medicorum Anglorum Apollo) labores nunquam ſine honoris præfamine citamus, verum plagium abeſſe volumus (confer §. 8. p. 13. 14. c. 3.) Rerum enim omnium ſapientisſimus Diſpenſator cuilibet ſuas dotes, quibus uti posſit, conceſſit, quare nemo de-

bet feriari, & in aliorum laboribus consenescere: autores non ideo sunt usurpandi, ut instar psittacorum verba eorum repetamus, sed sunt saltem commilitones, vel Nautæ in communi Oceano ad Expeditionem colchicam nobiscum navigantes, de cujus aureo vellere obtinendo pugnamus & laboramus. Multi multò majora præstitissent, nisi Napello Servitutis autorum intoxicati fuissent. Nobis Symbolum est in hac expeditione *Deo Duce, nulli cedimus!*) *Rubrum verò appellatur*, quod materiam subtilem, seu luminis radios repellendo, efficit ut ejus particulæ, validè circa centrum moveantur, eadem ratione, qua pila se circumagit, dum terram tangendo movetur, aut obliquo reticulo vibratur. *Flavi, purpurei, & virides colores* ab hac particularum circa centrum diversa rotatione oriuntur *hoc pacto*; *Flavus color* arborum foliis & fructibus, dum maturescunt, peculiaris est, quia amisso humore, qui ipsis virorem conciliabat, non nisi succum continent probè percolatum. Quo fit ut eorum superficies in majores orbes, seu sphærulas assurgat, quæ magna interstitia inter se relinquentes, magnam varietatem luminis reflexioni adferunt. Quippe si corpora flava microscopio adspicias, tota aspera & scrabra illa deprehendes veluti innumeros monticulos habentia; sed ita dispositos, ut licet eorum cacumina versus locum aliquem determinatum, in quo est oculus, aliquid luminis reflectere possint, non autem reliqua sua superficie. *Flavus* color inter candidum & rubrum positus est; quod satis clarè ex liquorum mixtione ostendi potest. Quippe si liquorem album rubro, vel è contra rubrum albo infundas, flavus color ex surget de colore nigro; consule nostrum Scrutini-

Scrutinium de colore Æthiopum. §. XVIII. Adeo ut particulæ materiæ subtilis *flavi* coloris remisſius rotentur, quam rubri, viridis tardius quam *flavi*: *purpureus* autem, tantum mixtio cærulei eſt, cum rutilo colore, qui ſplendorem ſuum illi impertit. Sic *Anton le Grand Vir Eximius* part. 8. Artic. 17. §. 8. *Nunc.*

§. 39. *Ad quartum adminiculum*, quod nos in cognitionem plantarum philoſophicam introducit: hocque ponimus in obſervatione plantarum in ſe invicem transmutationis, plantæ in plantas transmutantur. Sic triticum degenerat in lolium, & Zeam, Zea in triticum, hordeum in Ægilopem, rapum in raphanum, ſiſymbrum in Mentham, ocimum in ſerpillum, vitis alba in nigram, nigra in albam, imperatoria in angelicam; cinamomum in laurum; ſi extra proprium locum plantetur, piper in hederam in Italia. *Sylv: Rattray* aditu novo Ad ſympath. & Antipath. p. 41. Ebulus in ſambucum, ilex in quercum, adianthum in Scolopendrium; l. c. p. 29. Lens in durum & rotundum Aracum, & ſecurinum & aparinen, ut obſervavit *Galeni* pater, referente *Galeno de Aliment: facult: Claſſ: 2. p. 3.* Quam in oſervando diligentiam, ſi hodie aliqui impenderent, dignisſimam laudem mererentur: Hoc enim modo ruſticis deridendos ſeſe non tam crebro propinarent. Et magis experientia hæc conferret, ad rerum naturalium cognitionem acquirendam, ac vanæ illæ ac alga viliores ſpeculationes, cenſente *Kergero* Celeberrimo Medico de *Fermentatione* Sect. 1. c. 3. p. 5. 8. ex *Sennerto Hypomnemat. 5. c. 2.*

§. 40. (5) *Ad* cognitionem plantarum philoſophicam aditum reddit facilem diligens *Experimentorum* ab

aliis traditorum *Scrutinium*, & in aliorum obſervata *inquiſitio*: qua in re facem præfert *Franſiſcus Redus Senatus* Naturæ Myſtarum in Hetruria Dictator Summus: 2. g. Johannes Lopetz Pigneiro Luſitanus, in loco Campomajor in Alenteco vulgo dicto natus, dum in provincia Zanguebar, ejusque regionibus Mongalo & Angos morabatur, quas flumen Cuama alluit, in ripa illius fluminis radicem invenit, poſtea ab inventoris nomine Raiz de juan Lopez pinciro dictam; Mihi relatum eſt, eſſe radicem arbuſculæ, quæ folia producit, colore & figuræ folio mali cydoneæ ſimillima, ſed paulo majora; floribus albis, in quorum medio aliquot fila, non nihil rubentia, prominent, haud ſecus atque in croco: ex flore gemmula naſcitur, ciceris magnitudine, quæ ubi calore maturuit, tandem ſiccatur, & rumpitur, emisſis multis minutisſimis ſeminibus: radix coloris citrini, & guſtu per quam amara eſt, aqua ſuper lapide tritam, & unius dimidiæ drachmæ pondere aſſumptam, nec non morſibus vel punctuis animalium venenoſorum applicatam, infallibiliter à veneno liberari volunt. Præterea credunt, eandem vino tritam, & in prædicta quantitate, accedente febri tertiana vel quartana epotam, omnem febrium ignem exſtinguere, & prohibere, ne unquam accendatur. Etiam hoc dicunt, eandem applicatam omne genus vulnerum viginti quatuor horarum ſpatio conſolidare, ipſumque ſimplicem & minutisſimum ejus pulverem, inveteratis vulneribus impoſitum, eadem magna felicitate ſanare. Eandem virtutem, atque adeo multo magis efficacem, alteri cuidam radici Della manique dictæ tribuunt, quæ in Africa & regione Cheteri, Maniquem inter & Soſalam colligitur.

Radix

Radix eſt flava, & ſubamara, fruticis cujuſdam, qui nec flores nec fructus producit, ſed longis anguſtis, & tenuibus foliis radices mittit, & hederæ in morem per arbores & muros ſurſum repit: nec radices modo, ſed ipſi etiam in uſu ſunt ramuſculi. Agnoſco adverſam meam ſortem: etenim hæ duæ famoſæ radices, poſt tot & toties repetita experimenta, mihi nunquam exhibuerunt, vel minimum effectum, hujus ſuæ, vixque adeo celebratæ proprietatis. *Sic omnia* ad Experientiæ propriæ trutinam ſunt revocanda, & non ſtatim aſſenſum noſtrum omni relationi tribuemus, eum tamdiu ſuſpendere decet, donec veritas experimentorum concluſione aſſerta ſit. Et minimè mox apud nos inveniet locum illud ignavorum hominum: *Quia Ariſtoteles eſt, vel mentienti fides habenda eſt.* Optandum eſſet omnes philoſophi *Franſiſci Redi Viri* multiplici nomine Nobilisſimi veſtigiis inſiſterent, cuncta ad Experientiæ ſtateram appenderent. Sicque facilius in cognitionem plantarum philoſophicam devenire poſſent, & aditus aperiretur.

§. 41 Multa Miranda de plantarum virtutibus narrantur pasſim apud Celeberrimos Autores; Quomodo etiam *vegetabilia* pariter in vaſis teſtaceis aſſervata, quibus ædium feneſtra ornari ſolent. v. gr. Roſmarinus, caryophyllus niſi mox à Morte Domeſtici loco moveantur, marceſcunt & pereunt. *Mandogneus* in vita *Marci Aurelii* l. 3. c. 10. in literis ad *Antigonum* exaratis mentionem facit cujuſdam amorificæ in cypro naſcentis ad amorem conciliandum ſic ab *Aurelio* probata, ut, qui ſucco hujus herba tangeretur, protinus perditè ſuum amaret tactorem: ſi autem frige facto eodem ſucco idem ipſe tangeretur,

retur, amor in odium commutaretur, citante *Laurenbergio* Horticult: l. 2. c. 5. Cortex *sambuci* medius, qui viridis est, sursum avulsus vomitum procurat; deorsum verò ista pars decorticata per inferiora purgat, annotante D. D. *Beckero* in Beschreibung deß Hollunders. c. 6. Idem de corticibus *Frangulæ* Joh: *Hornung* in *Cista* Medica Epist. 241. Et *Helmontius* non de *sambuco* tantum, sed & *Asaro* prodit in de *Magnetic*: vulner: Curat: N. 30. Si quisquam, inquit, folia asari decerpendo sursum vellicaverit, purgabunt aliam i. e. tertiam personam tractionis nesciam, per vomitum tantum: sin verò deorsum carpendo, solam dejicient alvum. *Confer*: Celeberr: Joh: *Christianum Frommanum* hac nostra ætate Medicorum Primipilum in suo de Fascinat, Eruditiss: opere l: 1. part: II. sect. III. c. IV. §. 7. p. 343. 344. Hujus admirandæ operationis juxta diversitatem collectionis rationem reddere annitemur: Et hic rursum ad philosophiam corpuscularem confugimus; *Particulæ*, dum sursum avellitur ille medius corex, situm, motum, figuram & magitudinem accipiunt, apte natam ad sursum tendentiam nam cum succus sursum tendat per hunc corticem, hinc manent in isto motu primigenio particulæ, quo semel â prima nativitate imbutæ; hinc etiam illarum operatio propter motum semel impressum est sursum: Deorsum verò si detrahatur cortex, tunc particulæ motum primigenium impressum amittunt, & juxta motum violenter inditum, etiam deorsum præcipitant humores videlicet per avlum: Et hæc est genuina causa hujus diversi motus propter diversitatem detractionis causati; quam tamdiu defendimus & etiam mordicus, quamdiu contrarium non probatum est. De herba *amorifica*

rifica nihil aſſerimus, quoniam de ea experimenta non ad Sunt,neque etiam ab autore indicatur, qualisnam ſpecies plantarum fuerit, neque etiam Grammaticè ſtirps nota, indicetur *planta*, probetur eventus vel effectus experimentis, & cauſam ex corpuſcularis philoſophiæ Tripode reddere conabimur.

§. 41. N. *Jacobus Cornutus in hiſtoria Canadenſium plantarum* c: 44. p. 111. *Geranii* triſtis vocati meminit, cujus effluvia noctu ſolum ſuavitate inenarrabili nares feriunt, interdiu nullo, ut noſtræ heſperedes violæ noctis; in fluxum enim illucentis ſolis adeo *Geranium* hoc aſſpernari dicit, ut integra die odorem neget,cum Lunæ acceſſu gratisſimo odore Muſchato,quaſi thure libet, qui odor intempeſtiva quoq; nocte ad auroram usque perſeverat ſtatimq; ſolis præſentia evaneſcit.Et Medicorum hujus noſtri ſeculi princeps *Thomas Bartholinus* in Actis Haffnienſibus mentionem facit alicujus plantæ nocte odoræ,de die verò inodoræ: hujus rei varii varias cauſas reddere conantur, præprimis Subtilisſimus ille Naturæ Myſta & Danus *Hermes Olaus Borrichius*, qui & omnium proximè ſcopum metamque ferit; nos etiam in hujus rei cauſam ſcrutinium inſtituimus, mentemque ante triennium communicavimus, quæ cum fortè ab Excellentisſimo *Thoma Bartholino* in quarto volumine Actorum referentur, quoniam *illuſtri* huic viro ſemel placuit nos Achivis Danorum Medicorum principibus præter meritum noſtrum adjungere, illo ſcrutinio hic ſuperſedere placet: ut tamen hic aliquid promamus: *planta illa de die inodora eſt*, quoniam lucis particulæ *primo* ipſius plantæ ſuccum alibilem digerere debent, hicque non ſpirat odorem, niſi debita digeſtio præceſſerit,

& par-

& particulæ calore ſint concoctæ. (2) *pori* hujus plantæ ſunt nimis anguſti, ut etiam per eos effluviis non detur ſufficiens exitus, ut tam ubertim effluere queant ad fragrantiam aliquam cauſandam, *noctu vero* odora eſt (1) quoniam tunc particulæ per lucis & coloris portiunculas habiles factæ ſunt ad edendum aliquem odorem (2) *pori* plantæ circa noctem, cum figura ſua exactis corpuſculis tenebrarum reſpondeant, magis & tam debitè ad ſufficientem effluxum effluviorum patent, unde odor posſit oriri, aut fortè halitus hujus plantæ odoriferus poris lucis crasſior eſt, hinc etiam ſuum affectum die non edit: & cum majus ſpatium ſeſe diffundendi & dilatandi inveniat in poris tenebrarum, hinc etiam ſub earum regimine magis vim ſuam exſerit. Alii accuſant ejus ſalis nimiam volatilitatem, quod lux vel calor diei adhuc ulterius volatiliſet, ut etiam præ nimia ſubtilitate percipi non posſit; Nox vero incraſſat pauloque magis figit, hinc odor circa noctem; Et hæc Ratio Magnorum virorum ſatis plauſibilis, ſed nobis non ſatisfacit, quippe dantur plantæ de die odoræ, quarum ſal æque diſſolubile & volatile eſt ac hujus plantæ, quæ circa tenebrarum Regimen omnem ſuum odorem decoxerunt; quem in ortu ſolis reaſſumunt. Et hæc ratio, quam nunc allaturi ſumus, fortè etiam Curioſo lectori ſatisfaciet, ſi dicatur *plantam* hanc eſſe *lunaticam*, hinc etiam circa Dominium lunæ ſuum odorem magis promit, quam ad ſolis præſentiam; poteſt hic ſtatui, quicquid placuerit, nos nulli propter diſſenſum in hoc puncto litem movebimus.

§. 43. *In Recenſu* admirandarum dotium plantarum pergimus, & easdem per *philoſophiam corpuſcularem* explicare

care annitimur: circa eas enim vegetabilium dotes genuinâ methodo eruendas requiritur diligentisſimum ſcrutinium, nil quicquam verò laude dignum præſtare licet ſi qualitatum attendamus Aſylum, nam qui hoc modo philoſophari vult, ille idem facit, ac aliquis Nauta qui *Amplisſimum* Oceanum ingreditur ſine cognitione uſus pixidis Nauticæ & neceſſariorum requiſitorum ad tantam navigationem. Sed Relinquimus lubentisſimè his philoſophis ſua Bellaria, ac ſuperbiant circa corticem dum modo nos nucleo frui ſinant, & nos liberrimè philoſophantes ferant, nos herclè non invidemus iis ſiliquas, & nucum putamina (confer: §. 30. p. 58. & §. 34. pag. 69. §. 37. p. 77.) nos tam ſæpe qualitatum injicimus mentionem, ut tandem evellamus ex L. B. animo hos terminos. Quare non malè *Hobbes* c. 2. logicæ: p. 16. *Poſtremò fateor* inquit, *nec prædicamentorum uſum in philoſophia hactenus non magnum uſum perſpexiſſe*. Cepit opinor *Ariſtotelem* libido quædam pro authoritate ſua, cum *rerum non poſſet*, verborum tamen *cenſum* peragendi &c: Quæ verba *Hobbeſii* cum moderamine aliquo recipimus, ut tamen maneat aliquis prædicamentorum uſus, & poſſunt hic notari peccata in *exceſſu* & *defectu*, nobis arridet, *Medio* tutisſimus ibis &c. Aſtad rem: *Mirabilis* ſanè etiam eſt Herba, ob ſingularem oſſa emolliendi vim, Osſifraga dicta, cujus mentionem facit D. D. *Moelenbroccius* Vir Magni nominis ac de Republica noſtra Medica optimè Meritus in ſuo *Proemio* Cochelariæ Curioſæ præmiſſo ex Medicorum Danorum *Apolline* D. D. *Thoma Bartholino obſervat*. 38. *in Anno*. 1. *Ephemerid*: *Natur*: *Curioſ*: p. 125. 126. Ferunt ſi boves ea veſcantur, ipſos ad ambulandum ineptos fieri, ipſorum-

que offa adeo mollefcere, ut baculo quafi circum volvi queat Animal, non tamen moriatur, fed curari posfit, fi ipfi alterius animalis hujus herbæ ufu perempti offa ex hibeantur. V. B. *Sachfii Scholior*: in dictam obfervationem p. 126. & *Simon Pauli* Quadrip: Botanic: Claff. 4. p. 5. 24. *Jacob: Bontius* l: 5. Medic: indic: c. 33. meminit plantæ alterius femen ferentis inftar hordei, fed nigrius & hirfutius in *Machina* & continentis quibusdam Indiæ locis crefcentis, offa adeo firmantis & roborantis, ut fi ejus fucco folummodo dentes imbuantur, filicem in pollinem redigere posfint. In quadam Chinæ provincia fructus producitur, quem Chinenfes Peci appellant, hic ori cum cupri particula injectus, cuprum non folum ita emollit, ut dentibus facile frangi posfit, fed & in optimam fubftantiam convertit, ut edi posfit. V. *Ephemerid: Erudit. Tom.* 2. p. 367. plantæ osfifragæ vim antehac Mercurio, qui forte illic locorum invenitur ejusque habitui acceptam retulerunt viri Magni nominis & ingentis meriti, fed ni fallor poftea Experientia conftitit, illic nullum dari ☿, quare aliunde caufa derivanda eft: noftra conjectura & hanc plantam offifragam habere Magnefiam attratendi halitus Mercuriales ex aere, & quamvis proprie in iis cavernis nullæ *Mercurii* venæ inveniantur, aer nihilominus, qui omnium rerum feminarium catholicum merito audit, habet in fe innatum quendam *Mercurium* quem attrahit hæc planta, hinc vim offa emolliendi accipit: & ne hoc paradoxon videatur, quod dicimus aeri fuum *Mercurium* ineffe, audiamus hic *Cimbriæ* noftræ Medicorum Apollinem D. D. *Joelem Langelottum* difcurrentem in fua perquam Erudita præfatione ad Experimenta *Tilemanniana*:

Et fic

Et sic confido, *inquit Magnus Vir*, eos tandem Mercurii hujus aerei virtutes, mirabilemque in solvendo facultatem ad plenum perspecturos, adeoque experimento quoque nostro iu auro facto eo majorem fidem habituros, quo magis se â seculo Magnorum istorum Doctorum lectione confirmatos sentiunt, nullum aliud suave solvens præter istud in rerum natura dari: & paucis interjectis lineis: *Quandoquidem* Mercurius hic tantam cum corporibus sublunatibus præprimis verò cum metallis & mineralibus sympathiam habeat, utpote quibus primordia essendi, concrescendi inque densitatem coeundi dederit, nihil utique impedire quo minus rite vocatus attractusve corpora adeo sibi cognata revisat, iisque uniri & quasi concorporari gestiat. Sic quoque nihil obstat, licet in terra nullus Mercurius, quin Mercurius *aereus* ab hac planta attractus eam facultatem mollificam huic plantæ imprimat: *Hoc enim notandum venit in plantarum Scrutinio non semper respiciendum esse ad terræ vel matricis indolem ex qua planta propullulat, sed primo aer examinandus est, hic enim in ventre suo portat omnium rerum sublunarium in triplici regno existentium prima minima i. e. primordialia semina, & quamlibet rem naturalem nectare vivifico imbuit conspergitque.* Id prolixè astruere possemus, si huc omnia trahare instituti ratio permitteret; Remitto Nobilissimum Lectorem ad *Artis Nostræ Hermeticæ Atlantem* D. D. *Joelem Langelottum*, ut videat quid in eadem Curiosissima non minus quam Doctissima præfatione De *Vitriolo* adaucto afferat; si quis huic *Mercurio particulas acidas* associare velit, ut & principiis *Alkali & Acidi* suus debitus constet honos, per nos licet; hoc tamen mordicus fove-

mus placitum, iſtum Mercurium aeri ineſſe, inſtar ſpiritus vel ſubtilisſimæ auræ; ſed poſſet aliquis regerere, quare ergo non omnes plantæ in eodem tractu fermento hoc Mercuriali ſpirituoſo inficiuntur; ℞ *Omnes* Res naturales ſublunares creſcunt vi Legis adraſteæ Magneſiæ, qua non aliud attrahunt quam quod ipſis homogeneum eſt pabulum, & quo cum intimam aliquam conſanguinitatem habent, ſicque in unum connubium conſpirant; ſi aliud fermentum accedit, ſecus fit: è contra quod *oſſa* hac osſifraga herba perempti animalis exhibita curent iſtam flexibilem mollitiem, & hujus rei ratio inpromptu eſt; *oſſa enim illa vel trita vel uſta dautur, integra enim dari non posſunt, tum ſal alkali, qui osſibus ineſt, rurſum debitam duritiem osſibus mollibus conciliat; iſte enim Spiritus Mercurialis mollificus partim per mortem animalis evanuit, partim, per tritum illum vel calcinationem osſium ulterius expulſus eſt, expulſo eo ſal alkali iterum priſtinarum virium coagulandi indolem reaſſumit.* Herba dentes adeo indurans gaudet primo ente ſalis alkalici, quod ſe in poros osſium inſerit, ac eos magis coarctat hinc illa durities, cum enim antea particulæ in osſibus erant contiguæ, ab hac planta in contexturam magis continuam rediguntur; *è contra* planta Sinica *peci* dicta gaudet primis minimis Acidi Mercurialis & quoniam illa cum cupro ejusque ſpiritu Mercuriali quandam affinitatem habet, hinc illa prima minima acidi ſeſe inſeruut in poros cupri, & eos dilacerant, emolliuntque particulas duriores, inque maſſam maſticabilem convertunt. Sicque aliquot problemata beneficio corpuſcularis philoſophiæ reſolvimus, omnia vero magnorum virorum judicio ſubjicimus tenuitatis noſtræ conſcii

ac

ac probè recordantes iſtius in jure triti axiomatis ;*Omnium habere* memoriam, & penitus in nullo peccare, divinitatis magis, quam mortalitatis eſt.

§. 44. *Nec hic* prætereunda eſt planta hæmogoga cujus Galen: l. 4. de purgat: Medic: facult: c: 4. meminit, quod ſolo contactu primo ſanguinem è venis per poros eliciat, deinde vitam profundat. Hanc quidem *Johannes Baptiſta Sylvaticus* & *Henric*: *Petræus* l. 1. Diſſ: Harmonic: 12. q. 5. p. 235. inter fabuloſas antiquitatis particulas referunt, ſed *Amat. Luſitan*, l. 2. de Medic. principi hiſt. 11. 184. eam ſtrenuè defendit ac ad rationes *Sylvatici* accurate reſpondet, atque *Borellus Cent. 4.* hiſtor. & obrariar. Medic. phyſic. 91. p. 347. refert De D. Laugerio Medico & Botanico incomparabili, quod hanc herbam reperiſſet circa Caterram, ibidemque narrat *Simeonem Cortaudum* eam offendiſſe, ejúsque effectum cum ſtupore vidiſſe, cum enim ea femori ægri ſanguinei admota eſſet, ſanguinem undique rivulatim manaſſe, & ad Magnetem, ut ſiſteretur, recurrendum fuiſſe, deſcribitque eam, quod planta montana ſit, ac reperiatur inter Pyrenæos montes, & ab illis usque ad alpes, ac folia habeat inſtar *Salviæ*. Effectum Hujus herbæ *hæmagogæ* explicamus per vim Magneticam ſympathicam, qua ſanguinem allicit. Vide Nobiliſſ: D. D. *Moelenbroccium* Academ: Natur: Curioſ: Membrum ſplendidisſimum ac de ea optimè promeritum, dictum *Pegaſum*. Et memoratu dignum eſt, quod Cl: *Helmontius* de *perſicaria* ſcribit, ut ſi frigida ſaltem demergatur in aquam & ſuper vulnus aut ulcus aliquantiſper intepeſcat, mox cænoſo defodiatur loco, ubi putrere incipiat, etiam attrahere ex ægro, quic-

quid noxium erit in tract. de *Magnetic. vulne. curatione*: hujus rei causam quoque optimè explicamus per dictam vim Magneticam: verum quoniam vis Magneticæ hic & paulo post mentionem facimus, indicare operæ pretium est, nos per illam vim Magneticam non intelligere illud Magorum Asylum, cujus prætextu quaslibet dæmoniacas operationes palliare & excusare solent, sed quatenus eam explicat philosophia *Corpuscularis*, quamque hodierna Medicorum Schola profitetur, & nos sectamur, cujus primus inventor *Cartesius*, & post eum glaciem fregerunt *Henricus Regius*, & Novissime illustris Vir *Anton le* Grand; *Erasmus* Bartholinus Magnum Bartholinianæ stirpis Decus: *Wedelius jenensis* Æsculapius &c. nisi enim ex hujus philosophiæ corpuscularis Tripode explicemus, idem est ac si dicamus est occulta qualitas, sicque ad idem absurdum & obscurum revertimur, vel cum cane ad vomitum ignorantiæ.

§. 45. De Virgula Divinatrice, (Glück-Wünschel oder Gold-Ruthe) Quæ est bifidus coryli ramus: nihil dicimus prolixè, potest hic videri instar omnium *Excellentissimus* D. D. *Johannes Christianus Frommann*: *Saxo-Coburgicus Æsculapius* incomparabilis in suo Doctissimo opere De Fascinatione l. 3. p. v. c. IV. p. 688. 689. 690. 691. 692. 693 694. 695. 696. 697. 698. &c. Et nos cum prælaudato Viro pro naturali effectu, rejectis & merito damnatis superstitiosis ritibus, habemus, & *Magni istius Viri* verba hic inserimus: Sententiarum in eadem re diversitas non ejusdem nullitatem, sed obscuritatem, autorumque in pervestiganda eadem sedulitatem arguit, quæ non Magiæ fulmine prosternenda, sed benevolentiæ aura suscitanda.

ſcitanda. Variant ingenia, variat labor ac induſtria: Quot capita, tot ſenſus; cum in libera Republica philoſophi omnes degant, animi ſenſa, quivis libere aperit, eaque aliorum judicio limatiori ſubmittere non detrectat: propterea tamen error unius & alterius non poteſt præjudicare reliquis, ne dum rei ipſi. Facilis eſt in Experimentis lapſus, idque, quod per accidens adeſt, incautus non modo ut agens per ſe veneratur & aliis venditat: & ſi id, quod fortuitum eſt, ſemel atque iterum obvenit, confirmatior evadit in errore animi ſenſus. Hinc varius ſæpe circumſtantiarum apparatus, isque fictus, quod itidem rei ipſi, eique, qui per crebriora & Certiora experimenta circumſtantiarum apparatum maximam partem ſupervacaneum eſſe compertum tulit, nihil detrahere poteſt. Abuſus ab uſu diſtinguatur: Magica â naturalibus ſeparentur, ut ſua ſpecie virga virgo decenti omnium requiſitorum ornatu condecorata compareat. Nec ſi apud Magos ſit virgulæ hujus uſus, propterea viris Magiæ puris denegetur; niſi & aqua & igni iisdem, quia magis quoque communia ſunt, interdicere velimus: niſi & multa Medicamenta, quæ vetularum nugacitas ſuperſtitionibus magicis conſpurcavit, rejicere velimus. *Hactenus Coburgicus* Æſculapius, qui pro hujus virgulæ naturali cauſa d. l. Apologeticum ſermonem inſtituit. *Nos* hanc cauſam ex philoſophiæ corpuſcularis dictamine reddimus. Ille bifidus coryli ramus habet exhalantes particulas, quæ optimè conſentiant cum pororum particularum Metallicarum effluentium figura, hinc etiam inter ea datur appetitus Magneticus, hicque propriè nihil Magicum ineſt huic virgæ, præter iſtos ſuperſtitioſos ritus Magorum, qui cum

ſint

ſint errores & delicta artificum, non poſſunt idcirco Naturæ imputari, multò minus ejus admirandam vim infringere, vel Naturæ Majeſtati injuriam inferre

§. 46. *Natura* ſuo penicillo quoque miros luſus facit in vegetabilium familia: ſic in Radicibus *filicis* & *polypodii* accuratam effigiem *Aquilæ depingit*; & quoniam inſignia imperii Romani *Aquilam* repræſentant, nonnulli exinde conjiciunt tam latè olim Romanum imperium patuiſſe, quod an verum ſit dijudicent politici: nobis non fit veroſimile: cum hæc radix quoque inveniatur in *Suedia*, hæc autem nunquam Romanum imperatorem agnovit teſte Nobiliſſ: *Loccenio* in Hiſtoria Suecica: ut & in aliis locis creſcit quæ ad imperii Romani ſceptrum nunquam pertinueruut: & quousque Romanum imperium olim fuerit dilatatum videri poteſt ex aureo tactatu Magni *Conringii de finibus Romani Imperii*, ſed de eo hic dicere non eſt noſtri inſtituti Ratio, fiet alias. An vero usque ſeſe amplificabit Romanum Imperium, non definiemus, hactenus enim ejus incrementum non fuit adeo Auguſtum, ſi imperium jus Reſtitutionis in integrum urgeret. l. 3. c. *de jur Reipublic*: H. *Piſtor* c. q. 37. N. 56. & initium fieret à ficta donatione *Conſtatini Magni*, quam ipſi pontificii ſaniores nunc rident, non adducemus quid *Æneas Sylvius* Papa Pius v. de ea ſcripſerit, poſſet tam latè ſuccesſivè extendi, quam late creſcit radix filicis *Aquilæ* inſignibus ſigillata, ſed ne extra oleas aut propoſiti cancellos. Præſtat enim heic audire ex profeſſo de R. I. Republ. diſcurrentes, nonnemo ex hoc Splendisſimo virorum illuſtrium Collegio doctisſima quædam meditatur, quæ ſi lucem aſpiciant, maximi erunt pretii, D. T. O. M. hujus

Maximi

Maximè Eximii viri laboribus succurrat, quemq; etiam veneramur! interim tamen hoc monemus *huic argumento plus roboris fortè inesse posset, quam illorum, quo ex linguarum dialectis populum hunc vel illum huic vel illi imperio subjectum esse vel fuisse autumant, quippe omnibus seculis passim terrarum diversæ linguæ variorumque morum homines in unam tamen Rempublicam coierunt*: Sic in *Dioscuriadem* Colchidis, *Timophenes* trecentas nationes, quæ dissimilibus linguis utebantur, descendisse prodidit: & postea à Romanis centum triginta interpretibus negotia ibi gesta, Vide *Plini*: l. 6. c. 5. diffiteri verò nolumus *Aquilam* in istis radicibus depictam nobis videri aliquem characterem Naturæ hyeroglyphicum insignia Romani imperii denotantem, quid vero arcani subsit, aliis divinandum reliquimus qui gloriam quærunt in hoc studii genere, & si modo non fabulosa & superstititiosa adducant, laudamus illorum conatum; *Admirationem* etiam Merentur orchidum quædam species, apum, aranearum, muscarum, papilionum, avium, & hominum formas ita repræsentantes, ut nullum membrum in hisce insectis, avibus & hominibns sit, quod natura in ejusmodi plantis non exprimat, imo integram in floribus humani corporis structuram sub utriusque sexu architectata sit. A. V. *Athanas. Kirch.* l. 12. de Mundo subterraneo sect. 1. c. 9. 1. 348. & D. D. *Martinus Bernhardi* à *Bernitz* observ. quæ 41. est Tomo 2 Miscell. Curios: p. 73. *Ristius* Poetarum Germanorum *Virgilius* in Mertzen unterredung p. 220. Refert: fürtlicher wenig Jharen ward eine Blume im Korn zwischen Hamburg und Altenaß gefunden / welche so natürlich ein Weibes Haupt mitt einer Holsteinischen Mützen oder Hüllen abbildete / daß man sich zum

O höchsten

höchsten darüber müsse verwundern. *Ast multa*, ut ait *Plinius* l. 2. c. 96. *sunt in naturæ Majestate penitus abdita*, quis rationem dabit? quis verò si dari nequit (inquit Clariss. *Frommannus* d. l. p. 243.) ad superstitiosas & Magas observationes ea referat &c! aut pro fabulosis proclamet.

§. 47. *Ultimo omnino non est de nihilo Astra, Astrorumque* sedulò scrutari influentias, hæc enim omnino vim suam exserunt in hoc sublunarium systema, & ne nimis id prolixè afferamus, de astrorum viribus quid sentiendum sit, & quod certissimè influant; multo minus adducemus quomodo hic nonnulli vel in excessu nimium tribuendo *astris*, vel in defectu & iis debitas vires detrahendo peccent; *foret id extra propositi Cancellos, intra quorum ambitum nos libenter Coarctamus, ne aliena inseramus, si id fortè à nobis videatur factum, illud discursus ratio ita exigit;* Fuit & apud veteres judæos sapientes hoc dogma receptissimum, Et plurimum Maximè Reverendus Dn. D. *Friedlibius* in recensu dogmatum pharisaicorum hoc quoque ponit. *Astra non quidem* cogere sensisse, sed tamen juvare homines, hinc *nullam esse creaturam, quæ suum sydus* in cœlo non habeat. Quod idem illud vetus *axioma Cabalisticum* docet: *Non esse herbam* inferius, quæ non habeat stellam suam superius, quæ illi dicat. *CRESCE: ROBUR AFFLA* Homini: *ALIMENTUM* suppedita homini. Et ne nunc alia adducantur, Notum est, quomodo quidem flores sese ad solis cursum flectant, ita ut & hinc *solisequi* dici videantur: Exinde quomodo illa plantarum divisio, quod alia *solares, lunares, venerae, joviales, Mercuriales, Saturninæ, Martiales,* quæ omnes singularem habent affinitatem cum istis sideribus. Et hæc sidera variis virtutibus impraegnant

prægnant plantas, quodlibet ſidus in cœlo cum ſua planta in terris mirabilem habet ſympathiam, ſtellarumque influxus planta velut per pyramidem ſuſcipit. In cœlo Baſis eſt, in planta conus. Ex hujus Sympathiæ Siderum cum plantis cognitione accurata ipſæ ſignaturæ ſunt depromendæ. Quare utique ad philoſophiam Botanicam comparandam multum conferet diligentisſimum ſcrutinium circa influentias aſtrorum inſtitutum; itaque ſcientia Aſtronomiæ non minimum requiſitum eſt artis Medicæ; Hujusque necesſitatem multi & docuerunt, loco omnium videri poteſt Celeb. *Hoffmanni Medendi Methodus.* Dantur morbi aſtrales, hinc indubium etiam dantur remedia aſtralia, quæ hiſce morbis contrariantur, ea autem aliunde deſumi non poſſunt, quam ex rerum ſublunarium triplici familia, ad id beneficium homini præſtandum plantarum regnum ſuas quoque dotes ab aſtris impresſas confert. Sed forte dicet aliquis, quod ſi plantæ ita ſideribus tribuendæ, tunc neceſſario quædam ſunt, quæ non posſint uſurpari, E G. *Saturninæ*, iſtæ procul dubio erunt venenatæ ℞ *Sua natura* nulla planta datur venenata, *Napellus* & *Aconitum* annumerantur plantis venenatisſimis, non autem ſunt tales natura ſua, ſed noſtra ignorantia. Ex *Napello* poſſe parari remedium præſentisſimum contra *Apoplexiam*, & annumeratur antiſpasmodicis ſpecificis. *Mirum etiam* eſt, inquit inſignisſimus *Hoffmannus* l. 1. M. M. cxix. p. 288. *Mandragoram*, *Napellum*, & uvam inverſam, venenata cum ſint, ſalutaria huic malo remedia eſſe. Sic & de *Napello* referunt, ejus flores â *Polonis* in acetariis absque ulla noxa aſſumi teſte D. D. *Ferdinand.* Herdot: in ſuæ crocolog: appendice. *Sic Aconitum* omnium

venenorum ocyssimum est, hoc tamen Scorpionum ictibus Medetur, *illius* hæc natura est, ut hominem *interimat* (verba illa mutuamur Ex Nobiliss. *Tilingio* Nostræ Academ: curiosor: Collega *Zephyro* dicto meritiss: Amico nostro honoratissimo in sua perdocta præfatione opio præmissa) nisi inveniat in homine, quod perimat, mirumque exitialia venena ambo cum sint, ambo in homine commori, ut homo sit superstes: *Quemadmodum* verò omnia flumina redeunt ad mare, ex quo oriuntur, quæ directè, apertè & immediatè, quædam indirectè, occultè, mediatè: sic etiam plantæ propter hominem conditæ, quædam directè cedunt in hominis cibum; ut *olera*, *lactuca*, *pyra*, *mala*, quædam indirectè, ut venenatæ herbæ, quæ quamvis sint noxiæ respectu complexionis humanæ, sua natura tamen & respectu aliorum animalium tales non sunt, sed maximè proficuæ esse possunt. *Hactenus* ille *Academiæ Rintelensis* Medicorum Apollo, & Nostræ Curiosorum Societatis *incomparabile delitium*. Diximus statim in principio hujus operis hominem esse Centrum universi, (§. 3. p. 3.) nunc in ejus commodum profluunt res creatæ *vel via recta*, vel *obliquis ambagibus*, quæ via recta sunt communia esculenta; & Medicamenta obliquis ambagibus, qualia sunt vulgo dicta *Venena*: & hæc ipsa satis prono alvo viaque recta in hominis usum influunt, sed Nostra ignorantia ipsis *obices* posuit, quos qui nunc removere sciunt, illis via recta in *devotum obsequium* vulgo dicta *venena* accedunt; Et id est, quod dicamus *sua natura* non dantur *humanæ vitæ* destructiriva, sed saltem *ignorantia* vel *incuria* nostra sunt talia: Frustra ergo veremur *Saturninas* plantas. Nos hoc fovemus placitum de venenis

venenis ea esse cortices, qui includunt Medicum *nucleum*, & quanto vehementius venenum videatur tanto meliorem *nucleum* medicum vel *Alexipharmacum* recondit: Titillent se scioli in Exoticis, Nos ex illorum *rejectaneis* venenis dictis *Alexipharmaca* paramus, Et in usum adhibere non veremur, si officinalia ad manus non sint sed officinalium usum præprimis tamdiu retinemus, donec illa experientiæ fide sint probata, quæ ex venenis parantur, in hominibus non temerè quid Experiendum, sed quæ omnium confesslione probata sunt; neq; nos iis invidemus imaginariam eorum eruditionem, & spirituum vim Elasticam dulcissimum illud figmentum; dum nobis nostra Circa utiliora occupata studia non traducant: Et hoc circa *astrorum* influentias studium multum confert ad philosophiam Botanicam comparandam; sicque putamus astrorum influentiarum scrutinium non neglectim habendum, si quis cognitionem philosophiæ Botanicæ sibi comparare gestiat: Narrabimus loco coronidis hujus distinctionis ex *plinio* de *Heliotropio*, ut ait Plinius, porracei coloris, sanguineis venis distinguitur, extra aquam speculi modo solem accipit; si dejiciatur in vas, ut habet *Marbodeus*.

Sanguineum reddit mutato lumine solem
Ecclipsimque novam terris affundere cogit.

Denique eam ipsam aquam in nebulam & imbrem resolvit, &.

—— —— *Post modicum vas ebullire videbis*
Aspergique foras subita scaturiginis imbrem.

Pulchra sunt, quæ plurimum Reverendus Dominus *Ursinus* in sua *Theologia Symbolica* Symbol: CLXXIV p. 193. 194. m. meditatur. *Sunt verò* adhuc *alia* media perveniendi ad

philosophiam Botanicam, quæ alias adducentur. Sed antequam hunc discursum claudamus, contra ea quæ de plantis venenatis diximus, aliquis posset opponere *Elleborum*. Qua de planta traditur, *constare* partibus quibusdam humanæ naturæ inimicis, & maleficis, quibusdam amicis & beneficis, quæ morborum curatrix est, adjuvat ad mentem in pristinum restituendam, sicut aliis eandem infestat, ut mentis læsioni, quam ipse illorum partium malitia affert, prospicere nequeat, ergo verum est dari plantas verè venenatas, quamvis quid bonæ indolis possident. ℞ Ex *Johanne Baptista Sitono* Medico Mediolanensi Miscell. Medic: Curios: Tract: xxv. p. 126 *Helloborus* etiam, inquit, quivis sit ille unius est naturæ, iisdemque semper humanum corpus respicit, & alterat facultatibus: insipientes tamen, & sapientes facit homines non quidem absolutè, sed dementià laborantes ad Sanitatem traducit, sanos verò ad insipientiam, cujus potissimam dicimus rationem, quia proprium illi, cum sit humores, & bilem atram præcipuè vacuare vehementer & dementibus exhibitus insignem atræ bilis, quæ in illis est, & mentis alienationem facit, & foret, ille educit, & homines remota causa â morbo, & insipientià liberat, sanis autem propinatus, cum peccantes humores, bilemque atram non inveniat, quam cum juvamento educat, spiritus & humores bonos corporis manutentioni, & mentis tutelæ necessarios agitat, & cum nocumentum evacuat. Si quidem illis deficientibus, debilitatur corpus, & cerebrum principaliter, ità quod solitis cum ratione fungi officiis & animæ imperio ritè parere nequeat. Hactenus *Sitonus*. Hicque Vir Celeberrimus juxta *Galenicorum* Scholæ placita

placita eruditè solvit hunc nodum, & quamvis ex corpusculari philosophia paulò aliter instantiam hanc solvere liceret, aquiescimus tamen in *Sitoni* responso. Tum prætera sciendum est, illud universaliter de Ellobero dici nequit, nam quod uni venenum est, hoc alteri Alexipharmacum. *Aranea* sunt venenum, tamen innoxiè nonnulli vescuntur. *Muliebris Sexus* placet communiter hominibus maribus, & præsertim virgiues delitiæ sunt, cuidam tamen militi, ut narrat fine præfamine honoris nunquam nominandus Celeberrimus D. D. *Joel Langelott* fuerunt horrori, ita ut virginum præsentiam ferre sine animi angore nequiverit. Quare nostro arbitratu nullum propriè dictum venenum datur; sed omne *ens bonum* naturâ. Sic & inanis timor est de plantis *Saturni* Regimini *subiectis*, aut de Vulgò dictis venenis, quæ sunt Alexipharmaca.

§. 48. *Si philosophiam Botanicam* quis sibi comparare velit, ille sequentes assertiones etiam minimè disputabit: (1) *plantas vivere* vitam communem, & suo modo quoque sentire asseret: ita tamen ut distinguamus inter vitam *animalem* & *vegetabilem*, suo tamen sensu & animalia dici queunt: *insunt plantis radices*, inquit *Campanella* Cap. IX. Artic. II. quasi *ora*, *caudex* ut venter, rami ut brachia, frondes ut pili, cortex ut *Corium*, ac intus insunt fibræ nervique plurimi pleni spiritu, ac venæ plenæ succo, earum sanguine, ac dein interius os durum plenum medulla, qua nutritur; &c. *ex qua nervorum filamenta per totum corpus plantæ disperguntur, non secus ut in animalibus aliquo venarum & arteriarum systemate gaudent:* Sentiunt ac vegetant plantæ, (ait *Thobias Adami* dicti *Campanellæ* Scholiastes) cum separent utile nutrimentum â dissimili, & sugant

& fugant quod illas delectat: lætanturq; pluviâ post æstum attolendo comas, & revirendo: habent amicitiam mutuam: marem & fæminam ipsarum quædam: patiuntur Apostemata & vermes sicut animalia &c: *Earumque analisis vergit in propullulaginem verminosam.* Nulla verò vermium genesis, nisi in rebus sentientibus. Hocque assertum sequentes historiæ verificabunt (quæ revera nobis non sunt fabulæ). *Nascitur* in Judæa Radix *Baharas* à loco appellata, quæ, referente Josepho de bello judaico, colore flammam imitatur, circa vesperam veluti jubar fulgurans, accedentem & evellere cupientem tamdiu refugit nec prius fugere desinit, quam urina muliebri aut monstruo sanguine conspersa fuerit: Sed cum forte illa juxta nonnullorum mentem judaicam nugacitatem redoleat; alia exempla afferemus, *Alia* in nostris regionibus circa loca humentia & irrigua crescens, *Bauhino Balsaminæ* species est, nonnullis persicaria siliquosa dicta, statim ac tangitur semen ejus ex siliquis maturis leniter tangentis manus & faciem ferit, ac ob id herba impatiens & nolime tangere vocatur. Hoc ego sæpius, inquit, Celeberrimus Nostræ Academiæ Curiosorum *Pegasus*, prope Lipsiam non procul ab hortis olitoriis (Kohl=Gartten) in quibus provenit, observavi, quando studio herbas legendi & hanc collegi. Convenit cum hac herba viva, cujus meminit *Simon Pauli* Class.3. *Quadrip: Botanic:* p:302. omnem effugiens tactum, quam etiam hic autor se contrahere vidit ad subsilientis bufonis attactum. Hæc si apprehensa sit, adeo marcida conspicitur, ut plane sicca æstimetur, si autem quis manum retrahat, illico nitorem recuperat, imo ut *Bauhinus* l: 10. pinac. sect. 2. p: 309. loquitur, toties

ties

ties marcescit, aut revirescit, quoties comprehenditur, aut manus ab ea retrahitur. Jam citatus *Simon Pauli* ibidem & aliam memorat, quam Mimosam vocat, & ægrè ferentem se tangi quidem, sed non adeo celeriter nec contrahere neque iterum explicare folia attacta citra eorum interitum. *Bauhin* c. L. p. 360. scribit, eam colore & sapore Glycyrrhizæ esse & multis notis cum fæno græco sylvestri Tragi convenire. De *Filice Indica* idem *Simon Pauli* c. 1. narrat tangi quidem se sufferre, sed viduari postmodum foliis, quippe quæ ceu gangræna correpta inter moriantur. In Insula Cambabon Arbor & foliis Mori multum similibus, parte utraque binos pedes breves & acutos habens, quæ ubi tanguntur diffugiunt. *Bauhin*: l. 11. pinace sect; 6. p. 511. *Theophrast*: l: 4. hist: 3. meminit cujusdam arboris circa Memphim nascentis, quæ non foliis vel ramis vel tota forma peculiare quid sit sortita, sed eventu, facies enim ejus spinosa folium filicibus non absimile: sed cum ramulos quispiam contigerit, folia veluti arescentia & languescentia contrahi, ajunt, deinde paulo post ad vitam redire. Nascitur in Peru planta, cujus folia, referente *Francisco Lopez* contracta siccantur. *Borellus* cent: 1. hist: & obs: rariar: Medico-physic: 100. p: 98. de planta sensitiva â se inventa ita scribit: Gloriari possum me primum motum percepisse in plantæ satis cognitæ flore, quam nominabo, ne mihi debitam gloriam alter sibi arripiat, quod sæpe mihi accidit &c & paulo post: *Jacea* Aromaticæ flores, dum in statu & vigore sunt, & dum flos quasi farinaceus in eis percipitur si minima herbula tangantur, pappos contrahunt, imo pars sinistra contrahetur contractu dextræ &

econtra: sed in hac actione in eodem flore non repetenda sedulitas & perspicuitas requiruntur. Idem ferè faciunt jaceæ & Cardui quidam pratenses, quare non dubito, quin multas tales plantæ reperiri posse si fieret curiosa illius rei inquisitio; imo sensum quendam obscurum omnibus plantis inesse, in unâ obscuriorem tamen quam in alia, pro certo assevero. Hæc *Experientiss.* D. D. *Moellenbroccius* ex *Borello* & aliis: in hujus asserti probationem hæc ex *Fancisco Redo* apponimus. Interim verum est, inquit p. 258. de *Generat*: *insector*, plantas aliorum animalium instar nutriri, crescere, semenque pariter suum & fructum producere; nec non anxiè solem, & apertum serenumque aerem quærere, & quo possunt meliore modo umbras noxias fugere (addimus, tum etiam inter se capitale odium, cum quibusdam vel inclinationem naturalem ad alia habere, E. g. vitis, brassica; oleæ & ficus &c) ac motu invisibili illas mutare: *Et quis scit, si non usque adeo altè in terris radicatæ essent, & pedes organaque vocis haberent, annon vitaturæ lædentem & læsæ lamentis & versibus dolorem suum testaturæ essent* subjicit *Celeberrimus Vir*: Hac occasione mihi redit in mentem, me cum Mense Martio *Liburni* essem, pomum quoddam, vel fructum quendam in fissuris scopulorum radicatum vidisse, magnitudine & figurâ malum aurantium commune referentem, ejusdem quo fungi porcini coloris sed â piscatoribus fungi marini nomine vocatum: hunc sublatum, cum internam ejusdem figuram videre desiderarem, vix admoto cultello pungere & secare cœpi, cum ad quamvis minimam sectionem corrugando sese & contrahendo, manifestissima motus & sensus indicia mihi exhibuit. *Et sic revera vitam*

tam communem & aliquem sensum, *vel sensui quid analogon plantis tribuimus*; (2) *plantæ* vires suas magis *aeri* quam terræ vel aquæ debent. Provocamus ad stirpes in antiquissimorum murorum ruderibus altissimis excrescentes: sic nos vidimus *sambucum* in muro altissimo cujusdam templi in satis magnam arborem excrevisse, quotannis florere, baccas edere, & eas in illa arbore maturari; non secus ac in aliis. Ex hoc rursum *Achillaum* necti potest argumentum contra *Cartesianos* pressionisque defensores, quænam pressio heic in istis murorum ruderibus saxeis, in quibus radicantur plantæ. Et quid denique dicent ad id pressionis patroni si evellatur planta ex loco nativo etiam sine omni radicum jactura, statimque reponatur post breve temporis spatium (NB.) tamen non crescit, quod hic pressionem terræ sufflaminat, quid hic succi ingressum prohibet, *pori* in telluere, *pori* in planta patent, si hæc argumenta jungantur iis, quæ superius attulimus contra pressionem, facillimè & cuilibet saltem mediocri scientia philosophiæ imbuto hujus placiti nullitas patet. *Quare in omnibus tandem* (ut rectè inquit *CAMPANELLA.* a. l.) *invenitur mirabilis ratio ac ordo nascendi*, *vivendique à prima sapientia inditus*: *item discretio nutrimenti proficui à nocivo*, *hilaritas adveniente pluvia post æstum*, *sympathia & antipathia mutua*, *& cum cæteris mundi rebus etiam cælestibus* &c. confer (§. 31. 32. p. 60, 61, 62, 63. I. 2.) Urgemus merito hic aliquam attractionem succi alibilis in plantis, & pressionem refutamus, cum posterior sententia Cartesianorum aliquot inbecillitatibus laboret. Nam si pressio hic aliquem locum sortiretur, tunc vegetabilia maximam partem perficerentur in ista catholica omnium

ſuccorum fermentatione, quæ in principio verni temporis contingit: eo enim tempore, quando ſucci vegetabilium in orgaſmum aliquem aguntur, telluris globus magis juſto intumeſcit, ut tumidior omnino ſit: peracto iſto orgaſmo univerſali rurſum terra ſubſidet, ac tum demum facultates languidæ vegetabilium calore ſolis vivifico excitantur, ut quodlibet vegetabile attrahat, quod ipſi homogeneum, vide, §. 43 p. 92. quamvis lubenter concedamus tempore hyemali terram arctius ſpatium occupare & arctius conſtringi frigore videlicet, pori enim tunc conſtringuntur, æſtate vero magis extendi propter pororum laxitatem, hinc tamen nulla presſio inferri poteſt, ſed ſaltem orgaſmum præſupponit. Etc. (3) *Plantarum* ut & omnium rerum ſublunarium datur una Materia Catholica. (4) *Plantæ* ut & aliæ res naturales nulla forma ſubſtantiali gaudent ſed ſaltem modaliter differunt. Etc. plura aſſerta alibi adducemus in ipſa anatome plantarum.

§ 49. *Præcedenti plantis* vitam aliquam tribuimus rationibus gravisſimis moti: Hoc noſtrum aſſertum & aliquod robur nanciſci videtur per fermentationum motus. Quibus ter quotannis *Vina* efferveſcunt, (ut de aliis ſpeciebus nunc nihil dicamus;) *Quamquam* autem nullum, *Sunt verba* Celebrrimi D. D. *Kergeri*, (quo adhuc nemo felicius & accuratius fermentationis negotium proſecutus, ſi abſtinuiſſet terminis quibusdam peripateticorum Scholæ uſitatis merè logicis) certũ tempus datur, quo vina neceſſario efferveſcant, ſi quidem vina novella penè toto anno primo vix â Fermentatione liberantur, alia vero annotina, omni tempore Fermentationis paroxysmo affici posſint: attamen tria primaria de anno ſunt intervalla,

valla, quibus vina nondum defæcata, etsi de prima fæce dempta, Fermentationis ratione periclitantur, vernum nimirum, cum *succus novus* vitem ingreditur, ut lachrymas stillet, deinde cum floribus suaveolentibus superbit, tertio, cum *Sirius*, calore & exustione infamis oritur (*Fermenti* & *Fermentationis* quoque mentionem fecimus in *Nostro Scrutinio Nigredinis Æthiopum* ante hoc opusculum hic Kiliæ *exscripto* §. XVII) Huc referendum censeo (inquit prælaudatus *Kergerus*) quod vitibus florentibus vino quies non est in securo: quippe quasi accepto fermento ex miasmatis florentium vitium fervere occipiunt, ni præcavetur; & quod maximè mirum, non duntaxat è longinquo, sed & quodlibet vinum miasmata & effluvia sui generis, quasi Symbolo quodam dignoscit, uti observavit Vir utraque Minerva *Clarissimus Kenelmus Digbæus* Reginæ Anglicæ Cancellarius in suo Erudito de sympathia discursu. p. 92. In Engelandt / inquit, haben wir nicht Reben genug umb Wein zu Kelteren / da nimpt mann solches doch (quod florentibus vitibus vinum turbetur) und noch etwas absonderlich in acht. Ob man zwar kein Weinlese oder Herbst bey uns hatt / haben wir doch diesen in groser Menge / welcher uns von aussen zugeführet wird / und absonderlich von dreien unterschiedlichen Orten: als aus *Canarien*, *Spanien* und *Gasconien*. diese Länder sind von unterschiedenen Orten deß Himmels und graden der Breite nach gelegen / und folgungweise einer hitziger alß der ander / und da die Gewachse eins eher als das ander blühen / so spüren wir / daß alhie die unterschiedene Weine einer eher oder später als der ander aufffstoset / nach dem die Reben in den Landen / daraus si kommen / später oder eher blühen / denn dieses ist der vernunfft gemäß / daß ein jeder Wein lieber

seins Weinberges Geisterlein/da er her kommet/als andere/anzie-het. D. D. *Thomas Bartholinus* ille Medicorum Phosphorus & Maximus Naturæ Bibliothecarius, Patronus, Amicus, Compater Honoratissimus & hanc vinorum fermentationem admittit: Hujus rei causam acceptam referimus (1) *non atomis* juxta Magnum Dygbæum, (2) non occultis qualitatibus, ut quibus sæpius rogum struximus in hoc opusculo (§. 43. p. 89) sed *universalissimo sensorio* quo vegetabilia vegetabilibus respondent, & sic sibi invicem, passionem suam vel actionem communicant. De quo universalissimo rerum *sensorio* quædam diximus ex professo in *Nostro Scrutinio* unguenti Armarii propediem publicando: ante annum enim omnino conscriptum, quo L. B. remittimus. Clariss. D. D. I. *Grube* in sua *Analisi* de *Transplantione* Morbor: Cap. III. Sect. I. p. 28. 29. 30. 31. cum viro *Martino Scoockio* naturæ Consultiss. l. de Ferment. C. XXXII. & XXXIII. contra tot Magnorum virorum experientiam negat. Verum hæc Magnorum Biga pugnat potius contra causam ab atomis derivatam; verum si nobiscum prærogativâ veritatis aliquem mundi universalem *Archæum*, sicque consequenter universalissimum sensorium statuerent, mitius fortè sentirent de hac vinorum fermentatione Sed abundent suo sensui pro nobis experientia.

§. 50. *Denique nostro asserto* facem præfert, novamque lampadem accendit nunquam sine præfamine honoris nominandus Celeb: D. D. *Wirdig*. in suo Eruditiss: opere de spirituum Medicina l: II. C. X. §. 5. pag: 109. 110. Ita de circulatione succorum discurrens (fatemur nos antea in succorum circulationem consentire non potuisse, sed hujus Magni Viri verbis moti hanc sententiam

nunc

nunc amplectimur) *Et si rem*, inquit, accuratius perpendamus, ipsa forsan, imò sine omni dubio vegetabilia sanguines suos cum spiritibus, sive succos vegetabiles ad normam, & exemplum, animalium per radicem, caulem, ramos, petiolos, folia, fibras rotant, & circulant. (1) *Quia* sine circulatione succi earum alimentarii merè aquei in spiritus rectificari & exaltari neutiqnam possent. (2) *Quia* sine circulatione & præcedente rectificatione flores & fructus non maturantur, qui Spiritus defæcatissimos requirunt, quæ defæcatio sine præcedente rectificatione & circulatione perfici non potest. (3) *Quia* in vere, ex betulis, vitium racemis vulneratis exstillat, interdum quasi prosilit & in magna quantitate sine marcescentia aut stirpis exstinctione colligitur liquor & synovia, quæ haut obscurè docet & vegetabilium succos & sanguines per frutices & stirpes circulari & in orbem rotari, qui motus unicum remedium est, quo succi vegetabilium alimentarii, aquei in Spirituum tandem naturas, ordinem, dignitatem, & vires exaltantur. Nemo felicius hoc Excellentsisimo Philosopho & Medico de circulatione succi in vegetabilibus disseruit. De *Circulatione* Sanguinis quoque quædam diximus in *Nostro Æthiopum* Nigredinis Scrutinio (§. 1.) Quædam enim illic in sanguinis Euripo desideramus, quæ cum nostrum seculum non animadvertat, fortè futurum animadvertet: *Helmontius* habet locum & experimentum aliquod, quod si hoc accuratè examinemus ad Euripum sanguinis, totum cadit assertum de *circulatione* sanguinis, verum tamen ita, ut ex suis cineribus nova resurgat lucis Phænix artem nostram majoribus radiis illustratura &c. Eodem modo etiam circulationem succo-

mentem Theophrasti minus feliciter expressit, quin & haud parum tenebrarum offundit lectoribus dividendo opus in capita & singulis capitibus summaria præfigendo, utpote quum sæpe secta sint, quæ conjungi maximè debent, conjuncta, quæ erant separanda. Argumenta autem illa capitum plerumque lectorem confundunt. Prodiit verò in lucem & ipsius *Theophrasti* opus Græcum & *Gaza* versio latina non semel. Primus vero Græcum latinumque textum conjunctim edidit *Daniel Heinsius* opere, quo simul & reliqua *Theophrasti* Græco latina dare conatus est. Quamque verò titulus illius editionis referat ab *Heinsio* textum Græcum locis infinitis partim ex ingenio, partim ex libris MSS. emendatum, hiulca suppleta, malè concepta recensita, interpretationem passim interpolatam: Epistola Dedicatoria idem loquitur in Græco Augiæ stabulum esse inventum, cumque plura hiulca, lacera, corrupta, perperam ab interpunctionibus concepta legerentur, partim ex ingenio, partim subsidio librorum, partim doctorum observatione, partim & collatione autorum, qui similia cum *Theophrasto*, aut si forte eadem scripserunt, data esse operam ut emendatus *Theophrastus* in manus hominum prodiret. &c. Etsi porro diffitendum minimè sit editionem illam omnibus aliis anteferendam, multa tamen, imo longe plura merito desideraveris. Nec verò iniquum videtur *Casparis Hoffmanni* judicium, de hac ipsa Græco Latina, ut qui in Græcorum antiquitatibus versatissimus, ut probat ejus Galenus; *Quid,* inquit; in præfatione in libr: Variar: lect: *de Theophrasto dicam? tot ille penè vitia habet quot lineas, è quibus si ea tantum, quæ ab aliis animadversa fuerant, sparsimque notata sustulisset ille,*

 quo

quo paucos ante annos Græco Latinum nobis dedit solidam gratiam apud omnes cordatos iniisset. Si attigisset, illa quoque quæ Gaza erravit, nominumque Botanici civicam coronam mereri poterat. Nunc quoniam Augiæ stabulum illud non nisi extimo quodam tectorio ornatum est, fas & nos exspectare dum cætera promissa appareant. Et ille ipse in quadam Epistola *J. C. Bauhino* inscripta ita fatur. (1) Auctor ipse utitur quidem Dialecto attica: sed est ipsa non minus obscura, quam apud *Thucydidem.* De hoc autem dicunt boni viri, si quis veniat ad ipsum â lectione alius autoris Græci, eventurum ipsi, quod viatori, qui ex lucido campo veniat in sylvam densissimam (2) idem scatet erroribus crassissimis plurimis, ignavia, credo, Monachorum superioris seculi. Talis si est Græcus, quid speres de Latino? Et fuit *Gaza* tam industrius, ut, ubicunque offenderet, lacunam faceret, emendaturus & suppleturus per occasionem: ut comparare possis cum Virgilio, quidem cogitarat sed infelici eventu. Quid igitur fecit primus typographus? er hat alles fein zusammen gerückt ne absterreret emptores. Sed & ubi Medicus aliquis misertus illius fuerit, supererunt sphalmata infinita, quæ non patientur quenquam inoffenso pede legere *Theophrastum.* Ego postquam per xx aliquot annos præsedissem Cathedræ Botanicæ, multa notavi in utroque codice Editionis Heinsianæ; quæ opus habent cura. Tandem concludit: *Accingere me capi* inquit, *ad versionem novam Theophrasti in qua heri* 14. Septemb: anno 1644. *sub finem* l. v. *caus. perveni, suppleturus, benedicente Deo, reliqua per tempus autumnale.* Et etiam ad umbilicum deduxit: Tum quoque multis *Theophrasti* opusculis caremus: in Heinsiana editione desideratur illius libellus

libellus Metaphyſicus, quem jam olim *Aldus*, & alter ejus de ſenſibus, quem *Henricus Stephanus protulit*, ut nihil dicam de libello de *phantaſiæ paſſione*, cujus paraphraſin Græcam à *Priſciano Lydo* confectam edidit *Hieronymus Gemuſæus*, imo verò ne quidem omnia juſta diligentia exprimit, ut illa nobis dedit *Furlanus*, quod clarè apparet ex libro de ſignis pluviarum, ventorum, ac tempeſtatum, qui cum unus ſit non tantum in varios eſt libellos diviſus, ſed & ita diſiectus, ut pars quæ de ſignis eſt tempeſtatis & ſerenitatis à reliquis divulſa locum poſt librum de igne invenerit, ſane operæ quis pretium fecerit, qui varias emendationes præclarorum virorum, quales profecto plurimas debemus *Claudio Salmaſio* in Exercitationum Plinianarum opere, diligenti ſtudio collectas ediderit, ſi non & ipſe poſſit ex ſua pharetra, ut loquuntur, aliquid depromere. Interim tamen quam ſordido amictu etiam exſtat *Theophraſtus*, multa nihilominus ex eo diſcere licet. Per aliquot centum imo mille annos, nemo ex Arabibus, Græcis, vel Latinis (unico Excepto *Ariſtotele*, qui etiam ſatis jejune tractavit) inventus, qui vel leviter hanc philoſophiam Botanicam exercuerit. Donec demum ſuperiori ſeculo *Jul: caſ: Scaliger* Maximi Vir ingenii commentarios ex *Theophraſto* & ſe dignos, in opus illud *Theophraſti* de Plantis, ut & Ariſtoteli attributos libellos cæpit conſcribere. Obſervandum tamen eſt neutri commentario, ſive in hiſtoriam, ſive in libros de plantarum cauſis, ultimam à *Scaligero* manuum impoſitam eſſe; imo animadverſiones in hiſtoriam plantarum ſatis exiles eſſe. Poſt *Scaligerum* unus *Andreas Caſalpinus* in opere de Plantis philoſopiam hanc inſtituit, ut tamen longè plurima

merito desideres: Sed quid dicemus, constet istis perillustribus viris suus honos; ex Philosophia Aristotelicâ solida cognitio philosophica plantarum hauriri non potest; cum ea omnia involvat terminis logicis, & de formis & qualitatibus somniis, idcirco non est opus adeo in *Theophrasto* emendando vel aliorum veterum scriptis emaculandis auctores navent operam; cum studiosus Medicinæ commode iis carere queat, quam diu *dupondiis* annumeratur: Cymbam etenim tam immenso oceano critico committere, non caret periculo, *confer* §. 26. pag. 50 sequantur hic monitum *Scherbii*, *quod* ille olim Cl. Hoffmanno dedit: nisi vero quis ex iis resuscitare velit aliquam philosophiam plantarum criticam. Si Deus T.O. T. M. nobis aliquando talèm literarum *Heroem* redderet qualis fuit olim *Claudius Salmasius*, litteraturæ Criticæ Smaragdus (ut á Celeberrimo *Richtero* nominatur) ut ille omnia veterum scripta enuclearet tali modo, uti hic Eruditorum sui seculi Phæbus *Solinum* & *Plinjum* suo nitori restituit, optimè tum ille labor nostræ Reipublicæ litterariæ commodum promoveret, talisque solum utilis, quemadmodum autem scripta illa nunc prostant, nihil aliud sunt, quam aliquod Augiæ stabulum; habet nostra Germania sat multos viros, qui huic labori forent pares, si modo manum admoverent, & labori pretium diceretur (Sed illi cum Aristotele in occasu sunt, quorum labores in publicum commodum promoventur sumptibus patronorum: O si Arabia illarum literarum jacturam pretio posset redimere, quarum copia nunc in Germania sordere incipit, nullis sumptibus parceret: D. T. O. M. avertat ne prophetia *Basilii Monneri* JCti in orat: de legibus

bus de barbarie in Germaniam reversura, impleatur. Studia vilescunt in Alemannia propter inopiam Mæcenatum, qui studia promovere debent, & Bibliopolarum avaritiam, tum propter plagium litterarium &c. quot loca Musis sacrata hoc ferali bello sunt devastata, & ubi finis devastationis, quem forte hoc seculum non videbit. (*Cometa* enim ille iræ Dei præco Belli continuationem annunciat, Deus succurrat orthodoxæ Ecclesiæ! & Germaniæ aperiat oculos, supremus rerum Arbiter avertat omen, orthodoxiam, & litterarum studia à rabie Bellonæ vindicet!) Et quamdiu nemo manum hoc pacto admovet & quidem triplicis scrutinii Methodo, valeant illa. Ante biennium Philosophiam Botanicam delineavit verè Incomparabilis *Marcellus Malphigius* in sua plantarum Anatome, quod est fanè opus Herculei laboris, & incomparabilis industriæ, divinique ingenii fœtus; cujus Magni Viri vestigiis si insistant, minimè dubium, quin successu temporis Philosophia Botanica rursum caput extulerit;

§. 12. *Hactenus discursus* noster fuit de duplici plantarum Scrutinio Grammatico & philosophico, superest scrutinium Medicum; cognitio verò stirpium Medica qualis propriè sit ex usu artis petendum: ut enim in artibus omnia ex usu definiuntur, ita nihil quoque ad Medicum propriè pertinet, nisi quod vel necessarium est, vel apprimè utile in Medendo. Non præstant autem stirpes alium in Medendo usum quam quæ vel in alimentum cedant, vel Medicamenti sint loco. Hinc patet Medici id solum proprium esse, ut sciat, quomodo plantæ vel nutrimento nobis esse, vel medicamento queant: & ut sciat quænam plantæ nocere possint, & quidem quomodo

vel quando, unde discrimen cognitionis Medicæ à cognitione Grammatica aut Philosophica nemini non manifestum est: præprimis verò hoc tenendum, cognitionem Medicam fluere ex cognitione philosophica tanquam ex fonte, & nisi quis eam probe calleat, & in alia plus centies impinget, mirumque in modum hallucinabitur, & quocunque se vertit, nullibi inveniat, quo pedem possit figere: Casparus Bartholinus in V. vol. act: laudat Malphigium.

§. 53. *Duo vero sunt* adminicula, quæ nobis stirpium Medicam & nutritivam virtutem, ut & noxiam facultatem manifestant, *Experientia* scilicet & *Ratio*: Est autem experientia duplex, alia propria, alia aliena. Neque vero dubitandum est de eo, quod fide digni testes compertum sibi prodiderunt. Sunt autem fide digni, qui & rectam experiendi rationem noverunt, & usu aliquo valent rerum, & denique ii sunt, qui nolint mentiri. Sane si horum aliquid desideretur, nudo aliorum testimonio credi temere non potest; sed nec tuæ quoque experientiæ tuto potes fidere, nisi accuratè observes omnia, quæ ad veram experientiam pertinent, & confer hic quæ diximus antea de Experimentis circa cognitionem plantarum philosophicam instituendis. Investigatio facultatum hic à nobis amplius non prolixè docetur, cum ea spectet ad cognitionem philosophicam, & hæc Maximam partem haurienda est ex Corpuscularis Philosophiæ Tripode: ducunt autem nos in plantarum facultatum cognitionem (1) sapor, (2) odor, (3) color, (4) Figura, hæc omnia simul sumpta. Signaturas Crollianas ridemus merito cum Doctioribus, non quod plantas omni characteristica signatura vires suas edocendi destitui credamus, minimè

id mens

ad mens nostra. Alphabetum stirpium cognoscemus ope quatuor vocalium litterarum, quas indicavimus per saporem, odorem, colorem, figuram; Hæ nobis sunt quatuor vocales istius Alphateti plantarum. Perperam nonnulli duas posteriores rejiciunt, quasi nihil facerent ad plantarum virium indaginem; illi autem boni viri has duas postremas vocales ab aliis distinguunt & se; unguut, cum tamen simul cum iis faciant ad virium plane sanum scrutinium; quippe ridiculum & ineptissimum, si aliquis ex solo colore plantarum vires dignoscere velit, sic nonnulli veterum ex flavedine Rhabarbari conjicere volebant, hanc Radicem purgare bilem, quoniam flava; sed rejecta Humoristarum doctrina, simul illud somnium exspirat.

§. 54. *Jactis fundamentis* cognitionis plantarum Grammaticæ, & philosophicæ non est ut prolixè studiosus Medicinæ sese dimittat in antiquorum Medicorum Lectionem, dumtaxat sequentes ex Media Ætate artis Medicæ renatæ, (nos verò artis Medicæ triplicem ætatem fecimus in *nostro Orbe Medico*, (1) ætas est antiquorum Medicorum Arabum, Græcorum, Latinorum, seculum; (2) *Ætas* est avorum nostrorum Memoria, (3) *Ætas* est hæc nostra, ubi Medicina verò ad summum florem pervenit (solum id conqueritur de spoliis ipsi factis, primo viduata est *Pharmaceutica*, (2) *Chirurgia*, & de hujus jactura plurimum conqueritur, cum *sit principalis ejus pars*; quam sibi reddi poscit, & præcipuè in Germania, ubi multi Medici de *Chrurgia* nil quicquam sciunt. Prælarè loquitur ille incomparabilis *Paulus Ammannus* in sua *Paranesi* ad disc: l. v. part. 11. sect: 1. c. 1. §. 2. p. 298. *Medicum* quemvis debere esse chirurgum, nam, quem in finem Medicus

cus Chirurgo adſociatur? ut Spectator ſit ineptiarum chirurgicarum? minimè: ſed potius, ut errantem Chirurgum corrigat, ne patienti periculum accreſcat: hinc *Phyſicus*, *Medicus*, & *Chirurgus*, realiter etiam non differunt. Nos nullum Medicum Eruditum agnoſcimus, niſi Chirurgiam calleat. Petit ideiro hic reſtitutionem in integrum. Multorum è contra, quæ in eam illata ſunt, ablationem: quorum partim mentionem injecit Clariſſ: *Ammannus*. Et nos aliquando de thraſonicis inventis dicemus Deo Volente, in noſtra Spongia Hippocratica. Vide *orbem noſtrum Medicum*) recommendamus; *Matthiolum* in Dioſcoridem; *Jacobum Theodorum Tabernemontanum*; *Matthiam Sylvaticum*, *Montagnanam*; *Camerarium*; *Lobelium*, *Rembertum Dodonæum*; *Fuchſium* de compoſitione Medicamentorum, *Joannem Fernelium*; *Bernhardi Deſſenii* opus de compoſitione Medicamentorum, *Antonii* Muſæ varia opuſcula, quibus examen inſtituit ſimplicium & compoſitorum; *Joannis Renodæi* diſpenſatorium; *Jacobi* Weckeri Antidotarium; *Jacobum Sylvium* de Medicamentorum ſimplicium delectu, præparationibus, miſtionis modo; & qui De Americanis ſcripſerunt plantis, quos ſuperius omnino indigitavimus; quibus jungi poteſt *Hoffmanni Galenus*: Ex Noſtra ætate paucos quoque adferenus; hic ſufficiunt (I) *Schroderi* pharmacopæa, cum clave *Hoffmanni* (2) *Gieswein* Syſtema, (3) *Franſcii* Lexicon vegetabilium, (4) De Materia Medica introductio Nobilisſimi *AMMANNI*. (5) jungi poteſt *Prævotius*. (II) *Curioſorum* opuſcula, in quibus unicam plantam juxta Methodum Academiæ Curioſorum deſcribunt; Et ex ea hactenus prodierunt, *Crocologia Clariſſ: Hertodii*, *Abſynthium* illuſtris noſtri Præſi-
dis

dis D. D. *Fehr. Ampelographia* Clariss. D. D. *Sachsii* &c. alii Viri Magni, quorum opuscula magni facienda, & rem Medicam quam maximè illustrant & majorem spem adhuc fovemus de quorundam Magnorum Virorum laboribus; D. D. *Tilingius* Rhabarbarologiam nobis dabit, Nonnemo *Nasturtium* nobis privatim promisit, qui labor cum Excellentissimi *Pegasi* Cochlearia curiosa collatus ad scorbutum curandum viam sternet, D. D. *Christianus Franciscus Paulinus*, inferioris Saxoniæ Decus, Curiosorum *Arion dictus* edita sua Cynographia Salviam examinabit; nos *Deo volente* ex *Vegetabilium Classe* (1) *Chamomillam*, & (2) Raphanum. Ex *animalium* familia (1) *Ciconiam* (2) *Hirundinem* (3) *Urinam*, & (4) *sanguinem*; ex Mineralium *Arsenicum* dabimus curiosa methodo.

§. 55. *Ex Vegetabilium* familia maximam partem depromuntur, quæ vel sanitatem deperditam restituunt pristino vigori, vel eam conservant beneficio medicinæ Conservatricis: Ea autem hoc ordine recensentur, quæque respiciunt fermentum sequestrativum: (1) *Cathartica*, Purgantia, suntque talia Medicamenta (si *propriè* purgatio intelligatur,) quæ validius humores è corpore deturbant; quibus videlicet fermentum sequestrativum juvatur in ejiciendis particulis morbificis, ea promit familia Vegetabilium. (2) *Emetica* vel *vomitoria*, quæ humores in ventriculo, vicinisque partibus contentis per superiora vi atq; impetu quasi ejiciunt; (3) *Apophlegmatismi* nomen suum ab effectu adepti videntur, quod Cerebrum vicinaque loca per palati cerebrique emunctoria evacuent, ac serum proliciant. (4) *Errhina Sternutatoria*, ab effectu, caputpurgia, à parte, cui applicantur, *nasalia* dicuntur (5)

Sudorifera vel *Diaphoretica*, ut & *Diuretica*, (6) *quæ etiam* admiſcentur ſuppoſitoriis vel clyſteribus. (7) *præbent* & materiam ſuffimentis, vide Celeberri: D. D. *Deckerum*.

§. 56. *Præterea vegetabilia* dividuntur (1) *in Cephalica*, (2) *Opthalmica*, (3) *Cardiaca*, (4) *Pulmoniaca*, (5) *Epatica*, (6) *Splenetica*, (7) *Stomachica*, (8) *Uterina* &c. vel etiam juxta morborum ſeriem plantæ nominantur (1) *Anti-Epileptica*, (2) *Antiapoplectica*, (3) *Antiſpaſmodica*, (4) *Arthritica*, (5) *Nephritica*, (6) *Antihyſterica*, (7) *Antipodagrica*, Etc. Alia adhuc diviſio eſt reſpectu *Catharſis*, ſic quædam dicuntur (1) *Cholagoga*, quæ hoc verſu indigitantur.

Casſia, Manna, Tamarindi, ſuccusque Roſarum.
Scammonium, Myrabolani, Rhabarbarum, Aloe.

(II) *Phlegmagoga* hiſce vulgo verſiculis continentur.

Carthamus, Agaricus, Turbith, Mechoaca, jalappa;
Emblicia, Belliricæ, Chebulæ, Colocynthis amara;
Hermodactilus, Euphorbium, Opopanax, Sagapenum.

(III) *Melanagoga*, itidem in ſequentibus verſiculis vulgò comprehenduntut.

Sunt indæ Balani, Lazuli lapis, Armeniusq;.
Senna, Polypodium, Quernum, Helleborusque, Epithymum.

(IV) *Hydragoga* ſequentibus contenta verſiculis.

Eſula, Gratiola, atque Ireos ſuccus, Mechoaca
Poſt Ebuli ſemen, ſuccus cortexque, Elaterium,
Soldanella virens, cum Gummi gotte, jalappa

(V) *panchymagoga*. Sed de ultimis his vegetabilium partitionibus ne prolixi ſimus, obſtat veritas, & modernorum Medicorum experientia: poſtquam enim præcipitati ſunt Humoriſtæ cum ſua Humorum quadriga illa ut ſomnia nunc

nunc exulant, nam quod antea *Galenici* diverſitati humorum tribuebant, illud, nunc conſtat, tribuendum eſſe diverſæ tincturæ, qua purgantia ſerum tingunt: præter ſerum quippe ex corpore nihil evacuatur, quod variè tingitur. Huic noſtro ſcopo facem accendunt verba incomparabilis *Andreæ Cnoffelii* Æſculapii Poloni, quæ hic tanto libentius, licet prolixa, inſerimus, quoniam ambabus ulnis ſententiam ejus *amplectimur*. *Cum omne ſolutivum* nil elective educat vitioſi, ſed indifferenter, exceptis paucis mitioribus & balſamicis, virulentiâ ſibi propriâ omnia in omnibus, etiam ipſos ſubſtantiales liquores, heſternum ſimul cremorem ſanguificationi deſtinatum inſtar torrentis abradat, & corpus noſtrum in liquamen illud putidum ſubigat; iſti noſtri ſtercorum hariolatores credulis ægris, (quos, neſcimus, qua arte faſcinarunt,) maximè magnatibus illa liquamina mucoſa, cadaverata pharmaci veneno bacillis in triumphum ſuſpenſa monſtrant, Quæ morborum in te fuit Sentina, quis Hercules hoc Augiæ Stabulum expurgabit? Bona, Bona hæc fuere, vitæque & virium ſuſtentamina noſtra furto & veneno pharmaci ſubducta, non reperta ante exhibitum medicamen in nobis, ſed introducta & facta, cadaverante & colliquante veneno ſolutivi per Medici ſive dolum ſive ſupinam juſtitiam non tantum ſemel propinati ſed ſægius repetiti. *Cujus* fraudis ocularem demonſtrationem illuſtrisſimus Dominus *Comes* ab *Oſterog* Reipnblicæ Polonæ Cato meritisſimus ante aliquot annos hic *Varſaviæ* vidit. Potiunculam ſolutivam Illuſtrisſimo huic *uſualem* NB. dudum à quodam Medico ſibi præſcriptam in ſextuplo parari, nempe ad ſex peculiaria vitra ſive doſes curavi: ſingu-

lam talem dosin singulo, in id Electo Heidoni robustissimo, optimèque valenti cum jejunio & custodia quatuor horarum propinavi mane; post prandium singulus sua dejectionum liquamina monstravit æquè, ac sub morbo suo *Illustrissimus* è potiuncula solutiva hac sua usuali, quorum ne unus tamen integro anno vel de suspicione morbi, vel talis saburræ morbificæ querulus fuerat. *Hactenus prælaudatus Reginæ Poloniæ Medicus.* Ex hoc quilibet concludere potest, quam tutò, quam citò, quam jucundè curent. Utinam hoc omnes illi legerent, qui sæpius sub tam imperiti carnificina gemunt, ac suos charos ad Rogum tanto citius transportent hi vespiliones titulo Medici ornati, & Lautis muneribus eos mactant Generosi illi Domini, dolemus hanc jacturam tot Heroum liberorum; De *Venæ sectione* (L. B. id nobis facile ignoscet, quod hic in tântum extra oleas vagemur,) *Quam itaque*, inquit, periculosè perfidis venæsectionis & purgàtionis subsidiis Diabolus spe auxilii è paganismo erutis, vitæ & saluti Christianorum aliquot seculis fuerit insidiatus, &c. Utrumque magna reformatione indiget vide *nostr. Spong: Hippocratic:*, sicq; electivè purgantia sunt saltem entia rationis, & ab imperito adhibita mera torturæ hominum organa Letifera.

§. 57. *Præter recensitas* vegetabilium divisiones sunt & quæ dicuntur soporifera, anodyna, stupefacientia, e. g. Mandragora, Papaver, Cynoglossa, Verbascum, &c. omnium notissimum est *opium* & ex eo composita Laudana opiata, de quibus diximus prolixè §. 33. Ea verò opii curiosa correctio, qua illustris D. D. Joel Langelott. Medicorum hujus nostri seculi Aquila, & facilè eorum, qui artem Spagiricam excolunt, Dux & Princeps, Patronus, Fautor, Amicus,

cus, & compater noster honoratissimus, cui tantum debemus, quantum nostrorum Amicorum ulli, suum opium præparat, consistit in arcano fermentationis, de quo ipse illustris vir adhuc infra meritum, sive Magni hujus viri eruditionem, & experientiam, sive humanitatem spectes, à nobis laudatus ita disserit: *Verum enim vero*, inquit, *alius adhuc usus Fermentationis isque satis illustris exponendus restat*, *posse nempe ejus beneficio sulphura cruda*, *impura* naturæ inimica omnium optimè & commodissimè separari, id quod sequens opii præparatio demonstratum dabit, quam non possum non de meliori nota commendare, præbet enim Medicamentum tutum planè, & immune a vulgi dicteriis imò quoque verè panchrestum, mille commoda ferens, si quis eo dextrè uti noverit. Hactenus *Celeberrimus* Vir. Quandam quoq; opii præparationem illustri D.D. Thomæ *Bartholino*, communicavimus (quem celeberrimum virum an magis de Eruditione & Experientia, quam de Eruditissimis Filiis ipso satis patre laudare conveniat, ambigit seculum,) quæ exstat *volumine* 3. *actorum*, jam publicato in quo XVIII observationes â nobis communicatæ exstant, hi illustres viri communicata posteris non invident ut nostri Curiosi, ut quibus multa curiosa transcripsimus, Verum jam in duobus Tomis modo 4. â nobis communicata habentur, ubinam reliqua hæreant, ignoramus, parem querelam nobiscum movet Excell: D.D. *Tilingius* Collega Honoratissimus, meditamur eorum peculiarem Syllogen. Hoc certum est, omnia composita officinalia, quæ hactenus in officinis prostiterunt ad leges fermentationis si examinentur, medicamentorum cortices sunt, ex quibus communi Seplasiariorum arte non evolvuntur, &

maximam partem ad commodius compendium redigi possunt, ut magis recta via tendant in usum humanum, quam alias, & videntur per ambages & circuitus illud præstare, quod tunc statim primo aggressu felicius expedirent; obices, quo minus Medicamenta desiderium Medici & ægrorum vota impleant, crassa illa ignorantia fermentationis corporum nostrorum ponit, hanc si excutere laboremus, facile quasi novus phæbus artem nostram illustraturus oriretur. Totum arcanum consistit solum in hoc; *Medicamenta* fermento nostri corporis fermento analogo præparentur, *Et pari fermentationis modo,* quo corpus nostrum alimenta sibi in homogenietatem per fermentationem assimilativam sociat, & per fermentationem sequestrativam heterogenea vel fæces â se amandat, sic quoque ipsorum medicamentorum assumptione, utrumque fermentum tam assimilativum, quam sequestrativum confortetur. Si nunc opii talem anatomen fermentationis operatione instituamus, opium fit tam tutum & panchrestum, ut loquitur *insignissimus* D. D. *Joel Langelott*, medicamentum; imo Anchora salutis, manusque Dei præsentem opem ferens: *Omnis* vero fermenti operatio consistit in assperfione contagii spirituosi particulas contiguantis vel continuantis, neque illa subterranea menstrua alio modo procedunt, nam uti antea omnino â nobis (§. 48. 49. 50.) dictum, sic tempore verno, ubi contingit Catholica fermentatio, prima rerum minima (§. 30. 31. 32.) vivificata calore solis contagium fermenti vaporosi, in quod tunc menstruum vegetabile beneficio caloris dissolvitur, attrahunt: Hoc menstruum vegetabile in fermentum vaporosum dissolutum nobis describit

bit Moses Gen. 2. verſ. 6. Et *vapor aſcendebat è terra. & irrigabat univerſam ſuperficiem terræ.* Hic vapor, cujus hic mentio fit, nihil aliud eſt, quam primigenium menſtruum innatum, quo pluvia turget tempore verno & æſtivo, maximè verò *ros majalis*. Theſin hanc illuſtrant, quod *Chambraus notavit*, libro de cauſis inundationis Nili Nubeculæ quædam roſcidæ nitroſæ fermenti inſtar miſceri aquis incipiunt, undè illæ turgentiores excurſibus ſuis totam terram fæcundant, quo & reſpicit illa *Rabbinica* ſententia, de cauſis inundationis, quæque *Chambrai* narratio lucem quandam indipiſcitur, Ajunt illi (referente *Wagenſeilio* commentario in Sotam, verba hæc nobis ſuggerit Poeſis & Phyſis & Themidos Maximus Myſta D.D. *Morhoff*: p.t. Magnificus Pro-Rector, Fautor & Amicus noſter, & Collega Honoratisſimus *Diſſ. De ſenſuum paradoxis Cap. V.*) Deum circa ſolſtitium dejicere guttam unam pilæ magnitudine ex aquis maſculis (ita vocant ſuperiores rorem & pluviam, cum inferiores aquæ vocentur illis fæminæ; ſed noſtro arbitratu eſt ille *Vapor Moſaicus* (Gen. 2. verſ. 6.) aqua maſcula) in medium Nilum, iſtam vero guttam ita ſe habere, ut fermentum in Maſſa, unde omnes aquæ Nili efficiantur maſculæ, illam verò guttam à Deo precibus Abrahami impetratam. (Hæc gutta vel potius vapor Maſculus ante Abrahæ ortum exſtitit (Gen. 2. verſ. 6.) & terram irrigavit, hoc modo menſtruum in fermentum ſpirituoſum reſolvens) Quod de Nilo, teſte *Wagenſeilio*, Rabbini ſtatuunt, hoc nos de univerſali terræ ſuperficie ſtatuimus, nam terra nobis matrix eſt, quæ tempore verno contagio fermenti ſpirituoſi imprægnatur, unde menſtrua ſubterranea activantur ac è veterno quaſi reſuſcitantur,

quæ

quæ maximam partem constant principio nitro-salino, cujus contagium masculum *Mercurius* aereus. (§. 43. p. 91. Ex prælaudato D. D. *Joel Langelott* Viro Incluto) uti nunc rerum Genesis non aliter quàm beneficio utriusque fermenti assimilativi & sequestrativi absolvitur, & non aliter in amicam copulam nostri corporis vergant, necesse quoque est vi alicujus fermenti ita disponantur, ut sint fermenta. *Ætiologia* compositionis opii *Langelottianæ* in hoc consistit, nam uti diximus (§. 33. p. 67. k. 2.) opii vim soporiferam collocari in quodam spiritu tenebricoso, nam dum opium solvitur, ibi spiritus ille halituosus tenebricosus lucem microcosmicam primigeniam obnubilat, obscurat, hinc somnus ab opio &c. his tenebricosis particulis opii per succum cydoniorum lucidæ quædam particulæ sociantur: particulæ enim *tenebricosæ* cum *particulis lucidis* cydonii succi, salis Tartari, sacchari in luctam aguntur: Hinc quum (sunt *verba Excellentissimi viri* & D. D. *Joelis Langelott*) evidenter attollitur & resolvitur per minima: cave verò à sulphure Narcotico graveolenti, quod tunc solet exspirare. Videbis tunc quoque partem impuri volatilis spumosi superiora petere, partem verò magis terrestrem in fundo cucurbitæ subsidere: tandem in medio consistet purior pars, liquor nempe rubicundus Rubini instar pellucidus (*videlicet spiritus ille halituosus tenebrosus nunc fixior factus, ac particulis lucidis Triga ingredientium impregnatus*) quem cautè separabis, filtrabis, & debita destillatione ad mellaginem inspissabis. Hanc denuò spiritu vini alcolisato (qui *sane particulas suas quammaximè motrices & lucidas quoque impertit*) dissolvas, filtresque, per mensemdigeras, ut quicquid adhuc inde inest Cœlesti

Cælesti illo igne (*Lucidissimo luci primogeniæ analogo & homogeneo*) maturetur & perficitur spiritu ad justam consistentiam abstracto &c. *Hactenus* D. D. *Joel Langelott* vir tam humanitatis quam Eruditionis omnigenæ Exemplar *Aliter* Ætiologia hujus compositi explicari non valet: Hac quippe præparatione *Langelottiana* opium particulis tenebricosis plenum exaltatur ut capax fiat particularum lucidarum ignearum, ut unà cum iis non tam obnubilet obscuretque lucem primigeniam Microcosmicam particulam lucis Macrocosmicæ, quam potiùs blandè, tutò, citoque mulceat, sopiatque nimia luciditate volatili effrenem *Archæum*, placetque. Hocque compositum Langelottianum dignissimum est, ut in omnibus officinis pharmacertius prostet: Et in hoc cardine quoque vertitur *Ætiologia* nostræ præparationis opii secretæ, tantum dicimus: *Menstruum* ejus esse summè lucidum (divinent hoc philiatri, Deum verò testamur non esse *spiritum vini*) volatilibus maritatum, communicare non lubet antequam aliquis sol has tristes nubeculas, quæ nunc nos nostrasq; res involvunt oriatur: contumacissimum dolorem podagricum non tantum sopire possumus, verum hanc causam padagræ nimis fixam & præcipitatam resolvimus eo in spirituosum vaporosumque fermentum ut per insensibilem transpirationem radicitus vanescat, tollaturque, morbusque nullam recidivam incurrat: Experientia laudabit hoc compositum opii verè opiferi & opis præsentissimæ. *Ætiologia* nostræ præparationis opii, quam ante biennium transscripsimus ad Danorum Medicorum Coum D. D. *Thomam Bartholinum* quoque consistit in particularum tenebrosarum elucidatione: Ubi videlicet inter affusi men-

ſtrui deflagrationem injicitur ſuccinum pulveriſatum, ut cum ejus particulis per amicam copulam vel intrinſecum connubium opii ſpiritus halituoſus & tenebricoſus conſocietur combineturque. Exſtant in officinis tot laudanorum opiatorum formulæ, adeo ut nullus Seplaſiarius omnino ſit, qui non peculiarem & ſecretam opii correctionem jactitet, verum ſi examinentur, eſt ingredientium farrago: Sic vidimus quædam ſæpius hanc compoſitionem ingredi, quæ nullius commodi, emolumenti vel ponderis ſunt, noſtri propoſiti ratio non permittit aliorum compoſita virgulæ cenſoriæ ſubjicere. An autem fermenta vel fermentationis negotium tantum debeat *Acido* ut nonnulli arbitrantur,non aſſerere audemus,conſtet per nos principiis *Alkali* & *Acidi* ſuus honos, hic verò acidum principalem perſonam non agit in hac ſcena, ut alias latius demonſtraturi ſumus,de acido quædam diximus *Volum: 2. actor: Haffnienſ*: obſ: 30. p. 255. 256. 257. &c. ſatis verò prolixè à nobis de fermento actum eſt in noſtro opere de *fermenti & fermentationis* negotio in *pathologia & Therapia*, ubi omnes morbos, & omnium medicamentorum ætiologias & operationes ex hoc unico principio educimus. Et (§. 3. §. 9.) de opio egimus. Tum & de *fermentatione* quædam in medium à nobis allata ſunt (§. 49. p. 108. 109. 110. Et in noſtro *Scrutinio nigredinis Æthiopum* §. XVII.) Hic nihil quicquam præterea nunc adjicimus, omnia enim ea hic congerere foret nimis prolixum, & extra propoſiti cancellos. Hoc tamen pro indubitato præſupponimus: Cardinem Pathologiæ & Therapiæ in hoc unicè verti, & eſſe quaſi fontem catholicum, ex quo utrumque deducitur, & Achillea argumenta

menta ſuppeditat contra errores communes: Sed ætas noſtra videtur&eam lucem nobis affulgentem novos excogitando terminos obſcurare,cujus cenſus eſt vis illaElaſtica dulce Somnium de qua Vid. præfat. Scrut. æthiop. præmiſſ.

§. 58. *Miſſis his omnibus*, ut quæ peculiare poſcerent volumen; De purgantibus Emeticis, ſudoriferis, & vulgo dictis Cardiacis hic paucis agemus, ſolum hoc indicato, in quibus particulis vires ſuas exſerant hæc vulgo dicta: A Catharticis facimus initium; Et ea mutuamur ex *noſtro opere de fermento* & fermentatione in *pathologia* & *Therapia*, ubi §. XIV ita loquimur jam de purgantibus agere incipimus juxta telam inceptam,ibi præprimus præjudicium tollendum eſt,videlicet vulgus vim catharticam collocat in particulis reſinoſis, non aliundè, quàm quod fortè reſinæ *jalapiæ Scammonii* vim habeant purgantem fortiorem: Quibus opponimus Agaricum, in quo nulla reſina, &c. paulo poſt: Quid dicent reſinoſarum particularum patroni de catharticis ex minerallum familia. Præterea Reſinoſæ particulæ non habent vim catharticam, ſed propter |glutinoſitatem cohærent humorum purgandorum poris, unde id quod tanta tormina in corporibus purgandis excitentur, niſi quod particulæ reſinoſæ primo ſolvi debeant ſuis compedibus antequam evacuare queant evacuanda. Unde quod mineralia, blandius ſine minori torminum cruciatu purgent, ſi ritè ſint præparata, niſi quod careant reſinoſis particulis, *præterea* id evincitur ex variis Extractis, Eſſentiis, quæ ſiunt ex purgantibus, quibus revera nihil reſinoſi ineſt. E. g. *Serum* Scammoniatum *Sylvii* quid reſinoſi continet? Reſinoſæ particulæ non commiſcentur levi miſtura & levi triturâ

Scammonii cum Aqua *Borraginis* vel alterius generis aqua; quippe particulæ resinosæ refugiunt unionem cum aqua, & non reddunt liquorem lacteum, sed particulæ resinosæ Scammonii, si quæ insint, remanent in fundo, & insunt particulis illis nigris, quæ post trituram Scammonii cum aqua in fundo inveniuntur. Et nunc tot pharmaca dantur, quæ nullam omnino resinam continent, quare ergo tribuemus id talibus particulis, quæ saltem paucis & præmemoratis pharmacis insunt. Destructo dogmate, de particulis resinosis, jam ipsam Catharsin respectu vegetabilium paucis examinare operæ pretium, & hanc potius collocamus in particulis plantarum aculeatis *sulphureis salino nitrosis*, & hæ, cum vegetabilia omnia ad suæ compagis solutionem non requirant prolixum apparatum, mox vim suam exserunt, quam citò ulterius suis compedibus sint solutæ beneficio fermenti stomachi, nam dum prorsus fugiant intrinsecam copulam vel connubium vel cum ipsa massa sanguinea, vel cum cremore sanguificationi destinato, liquamen peculiare putidum constituunt, quo fermentum sequestrativum magis magisque confortatur, ut ejiciat saburram. *Et quamvis* merito improbemus hactenus perperam propugnatum dogma de Electivè purgantibus: nihilominus tamen pharmaca purgantia non sunt ita promiscuè usurpanda, sine ullo delectu. Quippe quidam morbi non ferunt vim fortiorem Catharticam, sed blandè moveri volunt, neque ferunt ea pharmaca, quæ adeo particulis acutis & acuminatis gaudent, aut vehementiori nisu humores præcipitant hinc delectus inter pharmaca semper habendus est: Nam si cuilibet morbo medicamento uno eodemq; pharmaco

maco vellemus ſuccurrere, illud eſſet Crimen temerarium & dementiæ proximum. E. g. In febribus ardentibus & malignis velle exhibere, Elleborina, Scammoniata, vel Gum: de Gemu, eſſet revera hominem ad fatalem periodum deducere, plura videſis (al. l. §. xiv.) id aliquando lucem videbit ſi Deus annuat! poteſt tam diu videri Nobiliſſ: *Deckerus*: Sed poſſet forte aliquis objicere, ſulphur & reſinam eſſe unum & idem: ℞ Negando, differunt enim, *Reſina* ſulphure pinguior ac viſcidior eſt, tum etiam ſulphur non ſolum ſed ſimul cum aliis particulis catharſin abſolvit, ea enim omnium optimè purgant, & blandius, in quibus minor ſulphuris copia; ubi illud adeſt, ibi Evacuationem comitantur tormina majora &c. quarè ergo ſulphur per ſe datum non movet catharſin, quod aſſumptum videmus ciere diaphoreſin, ſed hæc tria particularum genera ſuis compedibus ſoluta in nullam copulam conſpirant, hinc catharſis, quæ non ſubſequeretur, ſi eſſet ſolum reſina. Imo tunc ſpiritus vini omnium optimè purgaret, ut ſulphure plenus: & quid de aromatibus dicetur, quæ omnino non purgant, quamvis ſulphure abundent. Sic quodammodo ſulphur & Reſina differunt.

§. 59. *Sequitur nunc Vomitus* (a. l. §xv) quomodo ille videlicet peragatur beneficio fermenti & fermentationis. In vomitu motus contrarius eſt motui cathartico, nam quæ in catharſi per pylorum ejiciuntur, ea per orificium ſuperius ventriculi per guttur amandantur majori cum niſu totius corporis & humorum agitatione. Hinc & multi verentur ad hoc remedium accedere, cum integrum corpus tam vehementer concutiat &c: & id non mirum, ſi perpendamus, per quas vias operetur vo-

mitus, & per quas partes expediatur negotium, quibus vicina sunt viscera totius corporis principaliora&c. hinc totum corpus duplo, imo triplo magis laborat in vomitu, quam catharsi, quippe & hæc evacuatio per vomitum magis est præternaturalis, quam evacuatio per alvum, quæ est via saburræ exonerandæ destinata. Tum hoc accedit, quod humores difficilius in altum sublimentur & attollantur, quam ut præcipitentur, feruntur enim contra vim pressivam Atmosphæræ Microcosmicæ & ea verò, quæ per inferius guttur exeunt, feruntur vi pressiva Atmosphæræ ad partes inferiores. Ad vomitum vero apta sunt ista vegetabilia, quæ quam maximè possunt vellicare fibras & sine mora statim vellicant, neque opus est, ut vult Willisius, ut primo emetica vertantur in aliquam tincturam & absorbeantur à fibris: verum ita comparatum est cum emeticis, ut, quam cito sunt assumpta, statim vellicare, & stimulare valeant fibras, & protrudant humores ad superius orificium, nam dum fermentum stomachicum agere incipit in vegetabilium corpora, illic statim incidit in particulas tota natura ipsi adversas, & irregularis figuræ corpuscula aculeata, hinc ventriculus fundi, *qui est medius locus inter pylorum & superius orificium*, & aliquatenus superiori orificio, quam pyloro vicinior, ut, in *Isagoge* instituit: Anatomicar: philosophiæ: demonstraturi sumus validissimis rationibus, contrahitur ad excussionem hujus hostis ad superius orificium. Ex Vegetabilium classe Emetica sunt, *Helleborus albus & niger, folia Asari, sambuci, Radix Bryoniæ, Semina* staphidis agriæ quindecim ex hydromelle bibita vomitum movent, jubetque *Dioscorides* qui ea hauserunt, deambulare & continuo aquam

aquam mulsam bibere ne fauces adurantur neque suffocentur: *Teste* Nobiliss. *Godefrido Steeghio* l. 1. m. p. c. XVI. p. 193. Sed quorsum tam periculosum medicamentum, cum tutiora adsint: De albo Elleboro hoc monemus, ejus radicem ex Republica Medica proscriptam esse *Mesues* cum Elleborum appellat mortiferum, an huic plantæ injuria non fiat, cum tam innocens proscripta sit: Hinc factum ait *Leonardus Jachinus*, cap: de Melanchol: quod morbi difficiles, â vetereribus curari soliti, nostro seculo pro Incurabilibus habentur &c: *Petrus Salius Diversus* quoque hanc radicem vult reductam. Huic sententiæ subscribit *Godofred: Stecchgius* l. d. p. 193. 194. 195. 196 197. Et uti ille utitur, & nos uti non veremur, huic enim Magno Viro multum tribuimus. Ex hoc *Vomitorium Conradini* præparatur: possunt enim multa utilia per modum *extractionis*, & aliis modis ex eo fieri: in nostra praxi, quam in nostro physicatu in Ducatu Bremensi satis latè diffusam, &, Deo debentur grates, felicem habuimus, nullo genere remediorum rarius usi fuimus quam Emeticis & Catharticis & venæsectionbus, multos tamen & deploratos, despectos ab aliis prognosticis relictos tam Illustrium, Generosissimorum Dn. Dn. quam plebis Genere restituimus: Illustrissimus Dn. Dn. *Henricus Horn* tum temporis Ducatuum Bremensis & Verdensis (ne alios Generosissimos nunc commemoremus) Gubernator jamque Classis Navalis Suedicæ *Admiralis* sæpius, nostrum consilium daremus, clementissimè jussit, peculiares observationum centurias suo tempore (Deo volente) publicaturi sumus &c. Hæc possident particnlas acutas figura irregulari præditas quæ non solum pungunt vel vellicant fundum ventriculi

triculi sed sunt admodum vaporosæ, & fermentum stomachicum, ut & chylum & alia, quæ omnia omnino natura sunt distincta quasi, ut vel nunc cedant in vicinarum partium alimentum, partim etiam eliminanda sunt, quæ sunt scoriæ vel ad fæces pertinent, præsertim cremorem sanguificationi destinatum, qui tendit vel sese accingit intrare sua vasa; hæc omnia, inquam, sequestrativi fermenti inpressione impragnata præter naturam rursum commiscet, & illa confusio per particulas Helleborinas acutas adversa est ventriculo, ejusque fermento, hinc vomitus. Nam illa vegetabilia, quæ vomitum movent, habent particulas aculeatas vaporosas, & fermentum stomachicum, vel quæ præterea ventriculo insunt, circulantes, in isto actu circulationis saburra ejicitur.

§. 60. *De sudoriferis* nunc dicemus: (ex a. l. §. XIII) Vegetabilia multa sunt, quæ diaphoresin promovent & illa constant particulis *salinis volatilibus*, quæ cum facillimè poros subeant sanguinis, hinc etiam confortatur fermentum sequestrativum ut recementitias particulas è sanguine per poros expellat, sunt autem diaphoretica Carduus benedictus, Scordium, Centaurium minus, Angelica, Ruta, &c. quarum plantarum si examinemus compagem & contexturam, facilè quibus particulis diaphoresin absolvant, patet, nimirum particulis *Salinis* volatibus: Quo enim plus salis volatilis inest vegetabili, eo fortius sudorem movet: Nam hoc notandum est, totum negotium diaphoresis consistere in cofortatione *fermenti sequestrativi*, in quibus particulis hoc consistat, satis prolixè diximus a. l. Plenius hoc arcanum aperire non placet, cum in eo consistat nostræ Methodi Medendi, qua ab aliis prognosticis

gnosticis relictos, desperatosque sæpius felicissimè restituimus, suo tempore N. B. id communicabimus, nam quod alii hactenus *Purgationibus* & Venæsectionibus suis (nam si quis plebi Medicorum has luridas & arenosas *phlebotomiæ* & *purgationis* columnas, quibus universum, medicationis superstructum est ædificium, subduceret, totum, & nil nisi quod *Lacon* ad philomelam, vox sunt; nempè convenientibus & à Natura dotatis arcanis, & decenti Methodo destituti omnimodo, per illa duo vulgò dicta, Mors triumphum agit per Medicorum plebem in corporibus humanis &c) hoc nos simplici confortatione *fermenti sequestrativi* (Deo debentur laudes) perfecimus, ut multis observationibus probare possumus, & probavimus adhuc ante tres septimanas (Die xix Maji currentis anni 77.) rumpantur ilia Codro: Et ex hoc fonte fluit nostra Medendi Methodus per solam inspirationem alterati *aëris*, qui ita â nobis alterari potest, ut *purget per alvum*, per *vomitum*, *somnum inducat*, *confortet*. &c. superbiant alii suis inventis, nobis nostra curta supellex potior est istis Thrasonicis inventis. Nobis in usu est *Emplastrum*, quod non componitur ex vulgari ista materia, & qua alii concinnant sua Emplastra Stomachica, quod est fermento nostri *Stomachi* tam *analogon*, & tam fortiter eo confortatur tantumque appetitum facit, ut vix cibo quis satiari possit, & cogitur sæpissimè edere, qui hoc emplastro muniit ventriculum. *Civis* quidam hujus loci admirandas vires de eo prædicatur: *in podagra* est admirandi effectus; hoc saltem hic libet dicere, nullum *oleum* ejus compositionem, nullum officinale ingreditur &c. sed constat ex tribus vilissimi pretii, sic & *DEUS* vilissimis quoque admiran-

das suas dotes concessit. *Nos observatis observandis* nil aliud intelligere conamur in arte Medica, quam *duumviratum* quendam *Microcosmi*, & *quendam duumviratum Macrocosmi*, & quomodo inter se habeant analogiam: Deo Soli, & Principi Clementissimo nostro Domino & paucis placere studemus, cæteros nihil moramur invidos: pace mundo restituta, palam fiet, quale talentum nobis â Deo concessum, quod & libenter impendemus data occasione, & eam, quà prodesse liceat, ægris desideramus.

§ 61. *Practicis Cardiaca frequenter* in ore (vide a. l. §. XVI. & XIX) & calamis sunt, quam cito ad ægrorum grabbatos accedunt. Quid autem propriè sint & plurimi, qui præscribunt, ignorant, & qua energia suas operationes perficiant, nesciunt; Et falso nomine insigniuntur Cardiaca â Corde nomen adepta: propriè enim Cor, quatenus est musculus, non confortant, nihil etiam patitur, sed tota vis confortandi in particularum (*********) effervescentiam præcipitando, & in ejus languore propter nimiam particularum viscidarum corrigendo copiam videlicet sublimando consistit &c. *Cor* quippe â nobis non aliter consideratur, quam ut quædam Valvula musculosa oceani Microcosmi, & communiter meretur nomen istius hydraulici instrumenti, quod Belgæ vocant *eene Siel*: cujus officium est aquas ex oceano profluentes vel transmittere vel sufflaminare, ad motum fluxus transmittere ad motum affluxus sufflaminare &c. *Omnia* vegetabilia, quæ multum participant de principio *nitro salino* sunt Cardiaca. Etc. nihil addimus *præterea*, vide suo tempore dictum *opus* de Fermento & Fermentatione in Pathologia & *Therapia* in quo multa curiosa traduntur, quæ alibi non invenient Studiosi, licet sollicitè inquirant.

§. 62. *Jam.*

§. 62. *Jam dicendum* foret de compositis ex vegetabilium familia, sed nihil addimus, pertinent enim ad pharmaciam, & hæc duplex *Galenica* & *Chemica*, *Galenicam Zwelfferus* reformavit satis feliciter; *Chemica* ulterius scrutinio per Vulcanum indiget, multa præclara possidet, nobis verò præomnibus compositis arrident salia volatilia ex vegetabilium familia: *Nobiliss.* D D. Joel Langelott Amicus noster Curiosum experimentum ex cujusdam Medici Suedici communicatione ad nostros Curiosos transcripsit. Nobilissimo Wedelio & hic multum debet nostra Respublica Medica, & *Danieli* Ludovici Medico Gothano Viro Insigni: sunt tamen omnia Galenica, ita comparata, ut indigeant maxima reformatione, potest videri *nostra Spongia Hippocratica* suo tempore. *Solum* id dicimus hic, *Emulsiones Perlarum* respectu Perlarum nullam habent efficaciam, si quis cretam depuratam istis aquis cardiacis admisceat, parem habebunt efficaciam, quam *Perlæ* admistæ, nihil enim virium aquis *Perlæ* communicant, & talia sunt sexcenta plebi practicorum in usu. Aquæ ex plantis *destillatæ*, *Conserva* & *Electuaria* non ritè fiunt in officinis, sunt cadavera, & plantarum vires novis compedibus constringuntur. Præprimis ista *Electuaria* purgantia sunt tales ingredientium confusæ mixturæ nulla arte concinnatæ, audit verò malè apud omnes ferè practicos ista confectio *Hamech*, de qua videri potest judicium Excellentissimi *Sennerti*, quod ita habet: *Et revera* non videtur, inquit, commoda confectio, præcipuè ob myrobalanorum, quæ, astringunt, copiam. Etsi enim Arabes iis frequenter usi fuerint, recentes tamen habuerunt, quibus nos destituimur &c. *Solenander*, *Fernelius*, *Steeghius* quoque eam improbant.

bant: *Myrobalanos* in *Confectione* Hamech quoque omisit Celeberrimus *Christianus Marggravius Leidæ* Decus in sua Materia Medica Contracta cap: XI. p: 175. Et sinistris oculis dignæ sunt *syruporum* quorundam compositiones, quid sunt nisi menstrua sanguinem fermentantia, & nostro arbitratu in nullum adhiberi debent usum, quocunque etiam modo illud fiat, nisi semper ad mista sint quædam ex præcipitantibus; summatim, composita saccharata maximam partem nobis suspecta in omni morborum genere, meretur & hic audiri monitum, quod dat illud Medicorum Hallensium fulgens *Sidus* D. D. *Martinus Andreas Mællenbroccius* in sua Cochlearia Curiosa c. XVII. p. 103. Etc. Imo per Chymicas probationes, inquit, innotuit *Saccharum* acri i. e. corrosivo sale constare. Etc. Tumque creditur quod in bilem facile transeant sacharum & mel. Nihilominus primum est, ad quod practici accedunt in curanda *pthisi* & tussi, ibi ægri tot Syrupos, tot Eclegmata lambunt, ut nauseent ad *vocem Syrupi* vel *Looch*, quid hic fit aliud, quam ut curando hunc morbum centum anamolias ipso morbo deteriores inferant, tonum viscerum prorsus vitient, sed non libet ulterius hæc hic reformare: pauci sunt, quibus venter non distendatur vel doleat, si hosce Syrupos lambant. *Inveniuntur* etiam *pigmentarii*, qui condunt condienda *melle* loco *Zacchari*, quam benè & illi consulant sanitati hominum, probè sciunt Eruditi: *Nulla avaritia* magis detestanda, quam quæ etiam propter lucrum humanæ vitæ insidias struere, sub prætextu quod prodesse velint, & officinas in eum finem instructas esse communis persuasio est, annituntur. Et si *Medicina* nostra reformari debet, uti omnino debet, in re pharmacevtica

fiat

fiat initium, cum & ibi plurimum plebi imponatur, ac de ejus corporibus, non minus quam de corio vulgari fiunt per mortes experimenta, & Magnatibus hinc quoque adveniunt pericula, præsertim si tales Medicos adhibeant, quorum sapere non extenditur ultra communem compositorum farraginem: in *Tribus* verò consistit *Seplasiariorum* fraus, quæ reformatione indiget (1) in *Taxa* (2) in *Materia* Medica (3) in *Materia* Medicæ compositione. Quare *Medici* sibi artem pharmaevticam unâ cum chirurgia non reposcunt, cum sint partes *Medicinæ*? Quare *pharmacia* & *Chirurgia* non publicè docentur in *Academiis*, & errores notantur? *Vulgaris* Medicorum praxis, qua colludunt cum seplasiariis, hominum laniena est, verum de his & similibus artis Medicæ erroribus agemus ex professò in nostra Spongia Hippocratica. (1) *Taxam* quod attinet, prostant in benè ordinatis Rebuspublicis tales ordinationes, E. g. Augustana, Noribergensis, Francofurtana, Rostochiensis, Bremensis, Hafniensis &c. Consule hac de re Elegantem Discursum *Celeberrimi* D. D. *Georgii Dethardingii* Physici *Sundi* Meritissimi Practici Famigeratissimi, Consultissimi Felicissimi, Magni nostri Amici. (2) *Materiam Medicam* omnium sollicitissimè conquirunt *Haffnienses*; *Batavi*, *Angli*, & illi, quorum commercia in orientis plagas usque respiciunt, quoad exotica omnes superant, & sua Pharmacopolia optimis simplicibus instructa habent: multis in locis, ubi illa commercia silent, cortice oportet esse contentos, illis recommendamus *Magni* nostri Amici & Patroni Insignissimi *Thomæ* Bartholini consilium de remediis inquilinis & nobiscum natis. (3) circa *Composita* præprimis curiosi sunt Europæ nostræ septentrionalis Athe-

narum Medicarum Haffniæ *Medici*, vide illorum Dispensatorium; De compositis in officinis ordinandis *lege* Nobiliss. D. D. *Georgii Dethardingii* Elegantem Discursum p. 6. 7. illorum etiam farrago innumerabilis exstat in variis officinis, & nimium hic quidam luxuriant, & nonnulli in hoc gloriam quærere gestiunt, ut in officinis sua prostent composita, & ea sæpius tam jejunè & confusè sunt ordinata, ut omnino mereantur judicium par, quale olim Celeberrimus *Sennertus* de *Confectione* Hamech superius à nobis allatum proposuit, dolemus & in hoc nostri seculi luxum intempestivum magis vanæ gloriolæ quam sanitati hominum studentem: jactent alii sua composita, apud nos composita Gulden Klee & Hoffmanni Magni sunt Momenti: &c. De aquis destillatis repetimus nostrum judicium ex nostro *Prodromo* p. 516, 517. 518. 519. 520, (sed hunc tractatum cum publicaremus, quoque communes errores errabamus &c.) hinc fit ut ægri adeo torqueantur, & materiæ morbificæ istas aquas propinando novum fermentum additur, quasi *Camino oleum*, hincque tot prognosticis relinquuntur, tot ad Rogum offeruntur, repetimus ea, quæ diximus in *prælequio* pag. 5. & 6. hujus operis curiosi.

§ 63. *Quemadmodum nunc superius dictum*, (§. 28. p. 55. 56.) si Herbarium Salomonis exstaret, magnam facem accendere posset ad cognoscendas plantas *Biblicas*, revera & maximum emolumentum in curandis morbis ex eo petere liceret: nam tale quid litteris demandasse ex scripturæ locis quam facillimè colligitur *1. Reg. IV. 29. 33. Sap. VII. 15. 20. Syrach. XLVII. 18. Salomonem de plantarum* natura & facultatibus, quæ & quoto gradu essent calidæ, aut frigidæ, siccæ aut humidæ, libros scripsisse, ex quibus multa

multa deinceps Medici decerpferunt; quosque Ezechias Rex pius tandem de Medio fuftulerit, quodque populus indè Medelas acciperet, nec à Deo opem peteret ex *Eufebio* & *Hippolito* recitat *Anaftafius Meanus* Quæft: 39. in S. Scriptur: Neque id omnino veritati ullo modo abfonum eft: Fuit enim hoc quoque Regum ftudium, & fcribit *Fuchf: in Dedicat: de Hiftor: Stirp: Attalum Pergami, Evacem Arabum jubam Mauritaniæ* Reges de plantis fcripfiffe. *Varro* recenfet ad quinquaginta, qui Græcè de Agricultura, curaque hortenfi fcripferint: quos inter *Reges Hieron* Siculus; & *Attalus* Philometor; Hinc & *Herbæ* quædam Regum nominibus infignitæ. E. g. *Gentiana*, Lyfimachia, Mithridatia, quæ & Scordium, à potentisfimis Regibus, *Illyriorum* Gentio, Macedonum *Lyfimacho*, Ponti & Bithyniæ Mithridate appellata: ut *Teucrium* à Teucro, ab Achille *Achillea*, â Chirone Centauro Centaurium; Artemifia à Cariæ Regina Maufoli conjuge. Ita Hortos quoque poft *Salomonem* Reges ac principes coluiffe leguntur, *Cyrus* apud Ciceronem de Senect. *Tarquinius* fuperbus, & *Diocletianus*, poftquam imperii fafces reliquiffet, *CaRolus.* V. Depofito fceptro fummam voluptatem habuit in horticultura: & Noftra ætate *Ludovicus* XIV. Rex Galliæ & Navarræ (§. 9. p. 15.) inter medias belli flammas curam hortorum gerit, & Mufarum fummum Afylum eft. *Rex Angliæ* jam imperans & ftudio naturæ totus deditus, eruditos viros Naturam rufpantes in fummo honore & delitiis habet; ut nihil nunc dicamus de aliis Serenisfimis perfonis Naturæ ftudio deditis. Sed Herbarium hoc *Salomoneum* & abditum effe, neque amplius exiftere (§. 28. p. 56.) afferuimus. *Et verifimile* videtur, ideò abolitos hos libros,

quod

quod nefandas ſuperſtitiones continerent, ſive à Magis Conſcripti fuerint, nomine Sapientisſimi Regum abuſis, qui & hodie quosdam ſpecioſo hoc titulo *Salomonis* venditant, de quibus junge (§. 28. p. 56) *Delrionem* Diſq: Magic: l. 2. Q. 3. *Sive Rex ipſe*, qui Apoſtata factus & idolatra, ad Magiam infamem quoque deflexit, ut ad hanc à Naturali facilis eſt tranſitus, (*qua de re Pineda* in *Salomone* Previo l. 3. C. 23. & l. 7. C. 12. talia ediderit. *Nam Magicas* artes, cum idolatria (ſunt verba *Urſini Magni Theologi* &c) gentium ſororio quodam vinculo conjunctas, jam olim Iſraelitas coluiſſe, & calluiſſe certum eſt quarum infamis prætextus quæſitus à Magorum autorum nominibus: accepiſſe ab Adamo, Sesſio Abrahamo Salomone ſe gloriabantur. Et quoniam & iis refertum Herbarium Salomoneum, quæ poſſent videri Magica (Salomonem verò à crimine Magiæ abſolvere non poſſumus propter rationes à *Pineda* allatas) licet fortè in ſe ſpectata non eſſent, vel ad minimum non *Dæmoniaca*, rectè *DEUS* interire voluit, ſatis enim adhuc ſuperſtitioſi quidam ſunt circa plantas, & iis Magi abutuntur. Notum quid Celeberrimus *Loccenius* Suediæ Decus de quadam arbore juniperi, quam ruſticus detruncare volens ter inaudivit vocem, ne ſecurim junipero admoveret &c. in *Antiquitatibus Gothicis*. Ut nihil nunc addamus de magicis ſuperſtitionibus, quibus utuntur in lectione plantarum, de Filicis ſemine mira habent, ut & de Mandragora, de virgula divinatrice (§. 44.) Remittimus B. L. ad Celeb. D. D. *Frommanni* Curioſiſſ. opus de Faſcin: l. III. part. IX. C. III. p. 938. 939. 940. Nos & iis ritibus & ceremoniis Magicis nil tribuendum eſſe cenſemus, & nemo Chriſtianorum

norum salva conscientia talibus plantis uti potest, vel ab iis poscere opem, qui hos illicitos ritus Dæmoniacos usurpant, & facientes Dei iram in se provocant.

§. 64. *Propter quas causas* Herbarium Salomoneum perire voluit diximus modo antè, & quod etiam plantis ceremoniis Magorum infamatis uti non liceat, verum tamen an hinc etiam contra fascinationem vires omnes plantis denegare debeamus! Nos nostrum judicium suspendimus, ne vel afferendo Magorum impietati fulcrum substernamus, vel negando naturæ Majestati, cujus vires maximam partem nos latent, Injuriam faciamus, repetimus, verba Nobiliss. D. D. *Frommanni* (46. p. 97.) & nostra (§. 45. p. 96.) sunt tamen multi Excellentiss. viri, qui admirandas dotes plantis tribuunt. *Venatores* pro veneficio repellendo *quercus* fruticem sciderunt, ac per ipsum cum canes, tum venatores ipsi transiverunt. Consule *Codronchium*, & *Jordanum*. Me etiam admodum anbiguum reddit, ut nihil hic afferere confidenter, vel negare ausim, observatio, quam olim autopsiæ fide communicavi Medicorum *Phœnici* D.D. *Thomæ Bartholino*: Quidam Dæmoniacus in summo furore versans â quatuor viris robustissimis vix continebatur; quare quidam Decurio hoc dedit consilium, illius manus & pedes Tiliæ cortice constringerent; hoc facto manus & pedes quieverunt, sed cum capite terram quatiebat cum & hoc cortice Tiliæ cingeretur, totus quievit. (*Volumin*: II. Obs. VIII. p. II. 12.) *Scillam* in limine januæ suspensam malorum Medicamentorum introitum pellere tradit *Pythagoras*, ait *Plinius* l. 20. c. 9. idem tradit *Dioscorides* l. 2. c. 168. qui de *Rhamno* scribit l. 1. c. 102. famam esse, ejus ramos valvis

U fenestris-

fenestrisve impositos veneficia depellere. Laudatissima est Herbarum Homero, quam vocari â diis putat *Moly*, & inventionem ejus Mercurio assignat contraque summa veneficia demonstrat, verba sunt *Plinii* l. 25. c. 4. in *Homerico* hoc Moly duo notatu digna notat *Petrus Laurenbergius* apparat. l. 1. c.17. (1) difficulter eam & non nisi â diis erui è terra.(2) tollere ac avertere incantamenta ac veneficia propterea hoc Moly affine censet illi plantæ, quam Josephus *Baaras* indigitat. *Leontopodii* radicem utilem esse ad *philtra* appensam, scribit *Dioscorides*. *Alysson* Domibus appensum salutare esse creditur, & hominibus atque animalibus fascini amuletum. *Audiamus* Clariss. *Martin. Pansam* de *prorog. homin. vita* p. 4. c. 56. *Tametsi. enim*, ait, *herba* eum præcipuè usum, easque vires insitas habent, ut *alimenti* & *Medicamenti* ratione corporibus humanis accommodentur, sunt tamen aliquot stirpes ejusmodi virtutæ nobilitatæ, ut *maleficiis* obsistant, omnisque generis fascinationes abigant. Similis virtus præter herbas, & gemmis quibusdam attribuitur, eamque consecutæ sunt non â primis qualitatibus, h. e. temperamento caliditatis, frigiditatis, siccitatis & humiditatis, sed specifica vi & occulto effectu abditaque proprietate, cujus rei causa indagari nequit, hactenus *Pansa*: *Et quis* non novit per solum attactum plantarum morbos periculosos solvi: sic ad hæmorroidas cæcas amuletum est fabariæ radix recens, dorso intra scapulas appensa, nudulorum numero tuberculis Mariscarum respondente, sine ulla alias superstitione Teste, D. D. *Georg: Wolffgang*: *Wedelio* Dignissimo Rolfincii *successore*: (Tom: 2. Ephemerid. obs. cv. p. 297. *Volumin*. actor. Haffn. obs. LI. p. 103.) *Occasione* hac inferimus

mus *quod nuper ex relatione cujusdam Reverendi Domini percepimus, qui autopsiæ fide mihi retulit se non semel vidisse & observasse, in cujusdam alterius Pastoris Filio fluxum sanguinis è naribus ex simplici Granati* admotione fuisse suppressum, sed pleniorem relationem mihi promisit, quam B. L. alibi leget. *Memini* ex autopsiæ fide audivisse in Magistro Excubiarum sanguinis fluxum desperatum substitisse, propterea quoniam sanguis depluebat in *araneam* filo alligatam, quod consilium dederat cujusdam Chiliarchæ Suecici conjux: *causam* hujus rei dedimus *alibi*. Hæc admiranda effecta non sunt contemnenda. Sed vid. B. L. D. D. *Frommanni*. l. III. p. IX. C. I. II. III. IV. part. x. c. I. II. &c. de *Fascinatione* ut de qua *nemo* felicius hoc *Magno viro* scripsit. Tribuunt & plantis vim indurandi corpora, ita ut ea penetrare non possint arma: verùm de hoc vide Excell. D. D. *Fransisc. Redum.* &c. *Nos* nostrum judicium suspendimus, inquirant alii nobis in hisce oculatiores; ad dæmonem pellendum plantas nil quicquam posse eruditissimè asseruit D. D. *Voetius* qui videatur apud Dictum D. D. *Frommannum* virum consummatæ Eruditionis (l. III. p. IX. c. II. §. 8. p. 931.) *omnibus* vero ea sint recommendata quæ aliquando ad nos perscripsit *Ampliss.* D. D. *Thomas Bartholinus* & *exstant* (*volum.* 2. *obs.* CII. *p.* 250.) *optima quippe remedia, Hollerii* judicio, quæ plurimis cognita, pluribus probata sunt. His ergo utamur, præeunte *Vindiciano* ad Valentinianum imperatorem, quibus sumus benè experti, & quorum beneficio consequuti sumus optabilem sanitatem &c. Et in hujus *Magni Viri* monita, dignum, ut juret quilibet *Candidatus* Medicinæ. Et contra ritu Magorum infames factas plantas repetimus, quæ in fine (*§.* 45. p. 96.) diximus. Nobis non grave esset plura heic commemorare, horumque scrutinium curiosum instituere, sed verba sunt ponderanda, præsertim hocce seculo, quod est delicati gustus, & vix quicquam ad palatum, nisi fortè illi aliquid scribant, qui autoritatum statuas adorant, tum etiam metuimus *Tanagræos* Gallos, qui inter Eruditos Germaniæ nostræ crocitant, talemque Tanagrico genere ortum Gallum pugilem jam ante quinque annos expertus sum, hominis meminisse non placet, ejusque etiam fit mentio tanquam Anonymi in *nostro Nigredinis Æthiopum*

(§. XXI.) ubi *Wilhelmum Postellum* calumniatur.. Sed solenne est in mundo *Catulos* insultare leoni mortuo: Si sibi relinquatur terrarum Joves ac Reipublicæ litterariæ Dictatores videntur esse, licet longe infra quisquilias & Eruditi orbis nugas sint depressi, si quid in publicum enitantur, quamvis nil aliud sit, quam quod aliundè exscripserint, nihilominus in ludis olympicis præ aliis coronā civicam promeriti videri volūt, si quis statim iis somniis lectis assensum deneget, hunc diris devovent, aut iis annumerant quibus præter peponem nihil cerebri in mentis arce, cum tamen omnes hi homines cum sua eruditione Elastica, & inutili sapientiæ phlogosi in vappam vel phlegma brevi resolutura *animam pro sale habent*, loquimur cum seculi Nostri Juris Naturæ & Gentium interpretum Phænice. D. D. *Samuele Pufendorffio*, ne putrescant: Bonos laudamus, nobis cum iis res est, qui Zoilorum principes sunt & aliorum labores vituperant, hoc fit Maximis viris, quid ergo mirum, si parem sortem, quoad hunc punctum, cum iis patiamur, namque in lucta cum invidia & odio hominum maximam vitæ nostræ partem transigimus, premant, dum opprimant &c. Sed subsistimus & huic *Methodo* nunc finem imponimus, novamque telam sub auspicio D.T.O.M. De Mineralium familia ordimur, quam & simili methodo elaboramus, eritque Deo, Volente curiosum opus magis verò in eo ad species descendemus, quod hic facere non licuit, quoniam peculiarem meditamur laborem de *Anatome plantarum* philosophica, ubi ex professo plantarum partes contemplaturi sumus & philosophicè consideraturi juxta philosophiæ Corpuscularis dictamen, quantum ei deferendum sit, sæpius in hoc opere diximus; nullibi verò nos mancipavimus, aut nullibi nos mancipaturi sumus, nihil enim nobis magis exosum quam plagium: & in civitate philosophica libera servitutis jugum & ut quilibet meritò sibi aliquid vendicabit, sic nobis aliquid vendicamus &c. sed hic esto terminus hujus laboris.

Gloria Tibi Domine JESU, qui es omnia, & super omnia, & prater omnia. Scalig. Exercit. 345. Sect. 2.

Ostende Meliora, si potes, & tunc carpe nostra, Verùm ita ut ubique specimen modestiæ simul edas!

FINIS.

Soli DEO Gloria, cui etiam Gratias summas dicimus.

Candor B. L. Spongiam erratis à nobis prætermissis delendis admovebit, censuram Zoili Momi & Nasutuli nihil moramur, ipsis meliorem mentem precamur, & candorem B. L. perennem nobis optamus.